

**İLKÖĞRETİM 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AKTİF
ÖĞRENME YÖNTEMLERİNDEN ÇÖZÜMLEMELİ ÖYKÜ YÖNTEMİNİN
ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA, TUTUMLARINA VE
AKTİF ÖĞRENME DÜZEYLERİNE ETKİSİ**

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

FINDIK ÇALIŞKAN

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin İlköğretim Ana Bilim Dalı İçin Ön Gördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

**HATAY
TEMMUZ, 2005**

**İLKÖĞRETİM 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AKTİF
ÖĞRENME YÖNTEMLERİNDEN ÇÖZÜMLEMELİ ÖYKÜ YÖNTEMİNİN
ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA, TUTUMLARINA VE
AKTİF ÖĞRENME DÜZEYLERİNE ETKİSİ**

**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

FINDIK ÇALIŞKAN

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin İlköğretim Ana Bilim Dalı İçin Ön Gördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak hazırlanmıştır.

**HATAY
TEMMUZ, 2005**

M.K.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tolarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç Dr. Sevdâ ÇETİNKAYA

Ünvanı Adı Soyadı

Üye: Yrd. Doç Dr Şükran TOK

Ünvanı Adı Soyadı

Üye: Yrd. Doç Dr Bülent ARI

Ünvanı Adı Soyadı

Yukarıda adı geçen Öğretim Üyelerine ait olduğunu onaylarım

Enstitü Müdürü

ÖZET

İLKÖĞRETİM 4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE AKTİF ÖĞRENME YÖNTEMLERİNDEN ÇÖZÜMLEMELİ ÖYKÜ YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA, TUTUMLARINA VE AKTİF ÖĞRENME DÜZEYLERİNE ETKİSİ

Fındık ÇALIŞKAN

İlköğretim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Sevda ÇETİNKAYA

Temmuz 2005,193 sayfa

Bu çalışma ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde uygulanmıştır. “Çözümlemeli Öykü” yönteminin öğrenci başarısına etkisini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Sosyal Bilgilerin tanımı, önemi ve ilköğretimdeki yeri üzerinde durulmuş, dersin öğretiminde geleneksel yöntemler yerine daha kullanışlı, bilginin kalıcılığını sağlayan yöntemler kullanılması gerektiği savunulmuştur.

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesinin konu ve kavramlarını içeren öyküler yazılmış ve ders öyküleriyle işlenmiştir. Öğrencilere öyküyle ilgili sorular sorulmuştur. Öğrencilerin öykü kahramanlarının yerine kendilerini koyduklarında kendilerinin nasıl davranacağını öğrenmek amacıyla *empatik boyutta*, kahramanın davranışını/düşüncesinin doğru ya da yanlışlığını belirlemeye yönelik *ahlaksal boyutta*, öyküde geçen soyut ya da somut kavramları ve dersle ilgili konuların kavratılması amacıyla da *düşünsel boyutta* sorular sorulmuştur.

Çalışma başarı testlerinin ön denemesi Bedii Sabuncu ilköğretim okulu ve Nizamettin Özkan İlköğretim Okulunda yapılmıştır 2003-2004 öğretim yılında Haydar Mursaloğlu ilköğretim Okulu 4-D sınıfı deney grubunu, Beyhan Gencay İlköğretim Okulu 4-A sınıfı kontrol grubunu oluşturmuştur. Çalışma müfredat programında 5 haftalık süreyi kapsayan zaman diliminde 30 ders saati kullanılarak uygulanmıştır. Çalışmaya başlamadan önce ve sonra gruplara başarı testi, Sosyal Bilgiler tutum ölçeği uygulanmıştır. Bir aktif öğrenme sınıfında öğrencinin öğrenme

düzeinin ve içinde bulunduğu ruh halinin ölçülmesi amacıyla her haftanın sonunda DESC A anketleri uygulanmıştır.

Araştırma SPSS 11 programında nicel araştırma tekniklerinden bağımlı ve bağımsız t-test, nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Alınan sonuçların deney grubu lehine olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Aktif Öğrenme, Tutum, Akademik başarı

ABSTRACT

THE EFFECT OF ACTIVE LEARNING METHODS OF ANALYSIS STORY ON ACADEMIC SUCCESS, ATTITUDE, LEVEL OF ACTIVE LEARNING OF PRIMARY SCHOOL FOURTH CLASS STUDENT IN SOCIAL STUDY

Fındık ÇALIŞKAN

Department of Elementary Education MA Thesis

Supervisor: Asst.Proff. Sevda ÇETİNKAYA

July 2005, 193 page

This study has been conducted at primary education fourth class in social studies lesson. It has been prepared to measure the effect of “Analysis Story” on student success. It has been focused on the definition, importance and place of the social studies at primary school. Moreover, it has been argued that methods which are more useful and which provide the permanence of knowledge should be used in teaching lesson instead of traditional methods.

In the lesson of social studies at primary school, some stories, including the subject matter and concepts of the “History, Our First Homeland and Anatolia In History” unit have been written and the lesson has been carried out with these stories. The students have been asked questions about the story. The students were asked questions at *empathic dimension* in order to learn how to behave when they put themselves instead of the hero in story, questions at *moral dimension* to determine the behaviour or thought of the hero whether true or not, and also question at *intellectual dimension* to teach them the concrete and abstract concepts in the story and the subject matters about the lesson. The front trials of success tests were practised at Bedii Sabuncu Primary School and at Nizamettin Özkan Primary School.

In 2003-2004 school year, 4-D class at Haydar Mursaloğlu Primary School has determined as experimental group and at Nizamettin Özkan Primary School the class of 4-A has determined as control group. The study has practised by using 30 lesson time covering 5 weeks in the curriculum. Before starting to the study and also

after the study achievement test and attitude scale have conducted. DESCAs public surveys have practised at the end of every week in order to measure the student's level of learning and his mood in an active learning class. The research has been evaluated through dependent and independent t-test from quantitative research technics and via content analysis, from qualitative research technics. It has been seen that the taken results are in favour of the experimental group.

Key Words: Social Studies, Active Learning, Attitude, Academic Success

İÇİNDEKİLER

Sayfa Numaraları

Türkçe Özet.....	I
Abstract.....	III
Çizelgeler Listesi.....	XII
Önsöz.....	XV
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	2
1.2 Denenceler	7
1.3 Sayıtlılar.....	9
1.4 Sınırlılıklar.....	9
1.5 Tanımlar.....	10
1.6 Kısaltmalar.....	10
2. TEZİN ÖNEMİ VE AMACI.....	11
2.1 Tezin Önemi.....	11
2.2 Tezin Amacı	13
2.3 Yöntem.....	14
2.3.1 Araştırmanın Modeli.....	14
2.3.2 Çalışma Grubu.....	15
2.3.2.1 Kişisel Bilgiler.....	17
2.3.2.1.1 Kardeş Sayısı.....	17
2.3.2.1.2 Ailenin Maddi Durumu.....	18
2.3.2.1.3 Baba öğrenim Durumu.....	18
2.3.2.1.4 Anne Öğrenim Durumu.....	19
2.3.2.1.5 Baba mesleği.....	19
2.3.2.1.6 Anne Mesleği.....	20
2.3.2.1.7 Birinci Dönem Sosyal Bilgiler karne Notu.....	21
2.3.2.1.8 3. Sınıf Karne Sınıf Geçme Derecesi.....	21
2.3.2.2 Sosyal Bilgiler Dersi Ön Test Analizleri.....	22
2.3.2.3 Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeğine Yönelik Ön test Analizleri.....	23

2.3.2.4	DESCA Anketleri Ön Ölçüm Analizleri.....	24
2.3.3	Veri Toplama Araçları.....	25
2.3.3.1	Başarı Testleri.....	25
2.3.3.2	Tutum Ölçeği.....	26
2.3.3.3	DESCA anketi.....	26
2.3.3.4	Kişisel Bilgiler Formu.....	27
2.3.4	Verilerin Toplanması.....	27
2.3.4.1	Ön Deneme Uygulaması.....	27
2.3.4.2	Deneysel İşlemler.....	28
2.3.4.3	Kontrol Grubunda Derslerin İşlenişi.....	29
2.3.5	Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	30
2.3.6	Kavramsal Çerçeve	31
2.3.6.1	Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	31
2.3.6.2	Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları.....	32
2.3.6.3	Sosyal Bilgilerin Bilgi Temeli.....	33
2.3.6.4	Sosyal Bilgiler Dersinin İlköğretimdeki Yeri.....	34
2.3.6.5	Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihsel Gelişimi.....	35
2.3.6.6	Sosyal Bilgilerin ve Sosyal Bilimlerle İlişkisi.....	36
2.3.6.7	Aktif Öğrenme.....	37
2.3.6.8	Aktif Öğrenme nedir?	38
2.3.6.9	Aktif öğrenmenin nitelikleri.....	41
2.3.6.10	Aktif Öğrenmenin Kuramsal Temeli.....	42
2.3.6.11	Aktif Öğrenmenin Özellikleri.....	45
2.3.6.12	Aktif Öğrenmeye Eğitim Ortamının Katkısı.....	47
2.3.6.13	Aktif Öğrenme ve Öğretme- Öğrenme Durumu.....	49
2.3.6.14	Aktif Öğrenme ve Hedef.....	50

2.3.6.15	Aktif Öğrenmenin Yararları.....	52
2.3.6.16	Sosyal Bilgiler Öğretiminde Aktif Öğrenme.....	53
2.3.6.17	Aktif Öğrenme Yöntem ve Teknikleri.....	54
2.3.6.17.1	Kavram Ağı.....	54
2.3.6.17.2	Kum Saati.....	55
2.3.6.17.3	Bulmaca.....	55
2.3.6.17.4	Çözümlemeli Öykü.....	56
2.3.6.17.4.1	Ahlaki Boyut	58
2.3.6.17.4.2	Düşünsel Boyut	60
2.3.6.17.4.3	Empatik Boyut.....	60
2.3.7	İlgili Araştırmalar ve Yayınlar.....	62
2.3.7.1	Sosyal Bilgiler öğretiminde Aktif Öğrenme İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	62
2.3.7.2	Sosyal Bilgiler öğretiminde Aktif Öğrenme İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	66
2.3.7.3	Aktif Öğrenme İle İlgili Diğer Alanlarda Yapılan Çalışmalar.....	67
2.3.7.4	Aktif Öğrenme ile ilgili Diğer Alanlarda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	70
2.3.7.5	Çözümlemeli Öykü Konusunda Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	72
2.3.7.6	Çözümlemeli Öykü Konusunda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	74
3.	BULGULAR VE YORUMLAR.....	77
3.1	1.Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	77
3.1.1	1. Denenceye İlişkin Bulgular.....	77
3.1.2	2. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	78
3.2	2. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	78
3.2.1	2.Denenceye İlişkin Bulgular.....	79
3.2.2	2.Denenceye İlişkin Yorumlar.....	79
3.3	3. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	80
3.3.1	3.Denenceye İlişkin Bulgular.....	80

3.3.2	3. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	81
3.4	4. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	81
3.4.1	4. Denenceye İlişkin Bulgular.....	81
3.4.2	4. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	82
3.5.	5. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	82
3.5.1	5. Denenceye İlişkin Bulgular.....	83
3.5.2	5. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	83
3.6	6. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	84
3.6.1	6. Denenceye İlişkin Bulgular.....	84
3.6.2	6. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	85
3.7	7. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	85
3.7.1	7. Denenceye İlişkin Bulgular.....	85
3.7.2	7. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	86
3.8	8. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	87
3.8.1	8. Denenceye İlişkin Bulgular.....	87
3.8.2	8. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	87
3.9	9. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	88
3.9.1	9. Denenceye İlişkin Bulgular.....	88
3.9.2	9. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	89
3.10	10. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	89
3.10.1	10. Denenceye İlişkin Bulgular.....	89
3.10.2	10. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	91
3.11	11. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	92
3.11.1	11. Denenceye İlişkin Bulgular.....	92
3.11.2	11. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	94
3.12	12. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	95
3.12.1	12. Denenceye İlişkin Bulgular.....	95
3.12.2	12. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	97
3.13.	13. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	98
3.13.1	13. Denenceye İlişkin Bulgular.....	98
3.13.2	13. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	100
3.14	14. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	101

3.14.1	14. Denenceye İlişkin Bulgular.....	101
3.14.2	14. Denenceye İlişkin Yorumlar.....	103
3.15	15. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	104
3.15.1.	Çözümlemeli Öykünün Ahlaksal Boyutunda Öğrencilerin Düşünme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	104
3.15.1.1	1. Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	104
3.15.1.2	2.Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	105
3.15.1.3	3.Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	108
3.15.1.4	4.Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	110
3.15.1.5	5.Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	112
3.15.2.	Çözümlemeli Öykünün Empatik Boyutunda Öğrencilerin Düşünme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	113
3.15.2.1	1. Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	113
3.15.2.2	2.Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	115
3.15.2.3	3.Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	117
3.15.2.4	4.Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	119
3.15.2.5	5.Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	121
3.15.3.	Çözümlemeli Öykünün Düşünsel Boyutunda Öğrencilerin Düşünme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	122
3.15.3.1	1. Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	122
3.15.3.2	2.Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	123
3.15.3.3	3.Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	124
3.15.3.4	4.Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	125
3.15.3.5	5.Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	126
4.	GENEL SONUÇ VE ÖNERİLER.....	127
4.1	Denencelere İlişkin Sonuçlar.....	127
4.2	Öneriler.....	130
4.2.1	Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	130
4.2.1.2	Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	130
KAYNAKÇA.....		132

EKLER	140
1.DESCA Anketi.....	141
2.Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği.....	142
3.Kişisel Bilgiler Formu.....	143
4.Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi.....	144
5.Kontrol Grubu Günlük Plan Örneği.....	145
6.Deney Grubu Günlük Plan Örneği.....	146
7.Kum Saati.....	147
8.Teşekkür Belgesi.....	148
9.Harita	149
10.Balık Kılıçığı.....	150
11.Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi.....	151
12.Enstitü Müdürlüğü Öğrenci Belgesi.....	152
13.Çengel Bulmaca.....	153
14.Çengel Bulmaca 2.....	154
15.Sözcük Avı.....	155
16.Sözcük Avı 2.....	155
17.Kavram Ağı.....	156
18.Kavram Haritası.....	157
19.Çalışma Yaprakları.....	158
20.Boşluk Doldurma Çalışma Yaprağı.....	161
21.Öykü 1.....	162
22.Öykü 2.....	164
23.Öykü 3.....	169
24.Öykü 4.....	172
25.Öykü 5.....	175
26.Öğrencilerin Yöntem Hakkındaki Görüşleri.....	176
27.Velilerin Yöntem Hakkındaki Görüşleri.....	177
28 Öğrencilerin Öykülere verdiği Başlıklar.....	189
29 Öğrencilerin öyküye ilişkin Yaptığı resimlerin Fotoğrafları.....	190
30 Denek Grubundan Fotoğraflar.....	192
31. Kontrol Grubundan Fotoğraflar.....	195

ÇİZELGELER LİSTESİ

SAYFA NO

Çizelge 1. Demene Modelinin Simgesel Görünümü.....	15
Çizelge 2. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ailedeki Kardeş Sayısına Göre Dağılımı.....	17
Çizelge 3. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ailenin Maddi Durumuna Göre Dağılımı.....	18
Çizelge 4. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	18
Çizelge 5. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	19
Çizelge 6. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Dağılımı.....	20
Çizelge 7. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Dağılımı.....	20
Çizelge 8. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Birinci Dönem Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notuna Göre Dağılımı.....	21
Çizelge 9. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin 3. Sınıf Karne Sınıf Geçme Derecesine Göre Dağılımı.....	21
Çizelge 10. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Son Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları.....	22
Çizelge 11. Deney ve Kontrol Grubu Ön Tutum Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları	23
Çizelge 12. Deney Kontrol Grubu ilk hafta DESCAs anketleri arasındaki t-Testi Bulguları	24
Çizelge 13. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Kullanım Amaçları	25
Çizelge 14. Ünite Başarı Testi Güvenirlilik Sonuçları.....	26
Çizelge 15. Geleneksel ve Aktif Öğrenmenin Karşılaştırılması.....	48
Çizelge 16. Aktif Öğrenmede Hedeflenen Üst Düzey Bilişsel Hedefler.....	51

Çizelge 17. Deney Grubu Ve Kontrol Grubu Son Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları.....	77
Çizelge 18. Deney Grubu Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları.....	79
Çizelge 19 . Kontrol Grubu Ön Test Ve Son Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları.....	80
Çizelge 20. Deney Grubu Son Tutum Ve Kontrol Grubu Son Tutum Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları.....	82
Çizelge 21. Deney Grubu Ön Tutum ve Son Tutum Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları.....	83
Çizelge 22. Kontrol Grubu Ön Tutum Ve Son Tutumları Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları.....	84
Çizelge 23. Deney Grubu Son Hafta Uygulanan DESC A Anketi İle Kontrol Grubu Son Hafta DESC A Anketi Arasındaki İlgili t-Testi Bulguları.....	86
Çizelge 24. Deney Grubu İlk Hafta Uygulanan DESC A Anketi İle Deney Grubu Son Hafta DESC A Anketi Arasındaki t-Testi Bulguları.....	87
Çizelge 25. Kontrol Grubu İlk Hafta Uygulanan DESC A Anketi ile Kontrol grubu Son hafta DESC A anketi arasındaki ilgili t-Testi Bulguları.....	88
Çizelge 26. 1.Hafta.....	89
Çizelge 27. 2. Hafta.....	90
Çizelge 28. 3.Hafta.....	90
Çizelge 29. 4. Hafta.....	90
Çizelge 30. 1.Hafta.....	99
Çizelge 31. 2. Hafta.....	93
Çizelge 32. 3.Hafta.....	93
Çizelge 33. 4. Hafta.....	93
Çizelge 34. 1.Hafta.....	95
Çizelge 35. 2. Hafta.....	95
Çizelge 36. 3.Hafta.....	96
Çizelge 37. 4. Hafta.....	96

Çizelge 38. 1.Hafta.....	98
Çizelge 39. 2. Hafta.....	99
Çizelge 40. 3.Hafta.....	99
Çizelge 41. 4. Hafta.....	99
Çizelge 42. 1.Hafta.....	101
Çizelge 43. 2. Hafta.....	102
Çizelge 44. 3.Hafta.....	102
Çizelge 45. 4. Hafta.....	102
Çizelge 46. Öyküde Cenk nerelerde hata yaptı? Yapması gereken doğru davranış lar ne idi? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırması.....	104
Çizelge 47. Cenk'in kamerayı almasını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	106
Çizelge 48. Cenk'in yanlış olan davranışlarını belirlemeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	107
Çizelge 49. Cenk'in davranışlarının yanlış olma gerekçesini değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	108
Çizelge 50. Cenk'in yalnız başına ailesinden uzaklaşmasının doğru veya yanlışlığına ilişkin görüşlerin sınıflandırılması.....	109
Çizelge 51. Cenk tarihi eserlere zarar vermek adına neler yaptı? Tarihi eserleri korumak için neler yapmalıydı? sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	110
Çizelge 52. Cenk'in öğrenme şeklini beğendiniz mi? Seçtiği yol doğru mu? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	111
Çizelge 53. Cenk'in müzedeki davranışlarını değerlendiriniz? Cenk'in müzede dikkat etmesi gerekenler neydi? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	112
Çizelge 54. Cenk'in yerinde olsaydınız babanızın tayini çıkması durumunda nasıl bir tavır sergilerdiniz? Sorusunun cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	114
Çizelge 55. Öyküde kendinizi Cenk'in yerine koyunuz. Bu durumda neler hissedersiniz.? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin	

sınıflandırılması.....	115
Çizelge 56. Ablanın Cenk'e verdiği cevaplar yeterli mi? Siz olsaydınız Cenk'e bilgi verirken nasıl yaklaşırdınız? Sorusuna verilen cevapları değerlendirme ye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	116
Çizelge 57. Kendinizi Cenk'in yerine koyunuz Cenk'in yerinde olsaydınız kaybolduğunuzda ailenize tekrar kavuşmak içineler yapardınız? Sorusun ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi.....	117
Çizelge 58. Öyküyü siz yazmış olsaydınız nasıl bitirirdiniz?.....	118
Çizelge 59. Kendinizi öykünün içine alınız. Cenk'in ailesinde internetin kullanımı konusunda kimin görüşünü doğru bulursunuz? Sorusunu değerlendirme ye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	120
Çizelge 60. Siz Cenk'in yerinde olsaydınız Anadolu medeniyetleri Müzesinde Daha başka neleri incelerdiniz?Sorusunu değerlendirmeye yönelik örüşlerin sınıflandırılması.....	121
Çizelge 61. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 1. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	123
Çizelge 62. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 2. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	124
Çizelge 63. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 3. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	125
Çizelge 64. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 4. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik çizelge.....	126
Çizelge 65. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 5. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.....	127

ÖNSÖZ

Sağlıklı bir toplumun oluşumu, iyi bir eğitimle başlar. İyi bir eğitim de doğru yöntemler kullanılarak sağlanır. Bilginin kalıcılığı da yöntemin doğruluğuna bağlıdır. Öğrenilen bilgilerin gündelik hayatta kullanılıyor olması bilgiyi hareketli kılmakta ve insan ilişkilerini diri tutmaktadır.

Böyle bir çalışmanın amacı hayatın kendisi olan Sosyal Bilgiler dersini ders kitabından soyutlayarak gündelik hayatın içine alınmasıdır. Amacı, aktif yurttaş yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersini sınıf ya da okulun dışına taşıyıp, öğrencilerin hem hayal dünyalarını yoklamak hem de bilgi dağarcığını eğlenceli bir şekilde genişletmek eğitim öğretim adına büyük faydalar sağlayacaktır.

İlk defa çocukluğumuzda karşılaştığımız öykülerle okullaşma sürecinin başlamasıyla Türkçe derslerinde ikinci kez karşılaşırız. Bu çalışma içinde öyküler Sosyal Bilgiler dersine taşınmıştır. Öğrenilmesi zor dediğimiz, çoğu ezbere dayalı bilgileri öyküler sayesinde eğlenceli bir şekilde öğretmek bilginin kalıcılığı adına çok önem taşımaktadır.

Her seviyedeki öğrenci grubuna uygulanabilen aktif öğrenme yöntemlerinden biri olan çözümlenmeli öykü yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde kullanarak eğitim öğretime faydalar sağlayacağı düşünülmüştür.

Çalışmamda bana danışmanlık yapan, her zaman ve her yerde sorularıma cevap veren ve kendisiyle çalışmaktan çok büyük zevk duyduğum kıymetli hocam Yrd.Doç.Dr. Sevda ÇETİNKAYA'ya, Çözümlenmeli Öykü konusunu Türkiye'de tanıtan ve benim bu konuda bütün dökümanlara sahip olmamı sağlayan sayın hocam Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr. Yücel KABAPINAR'a, tezimin savunmasında jüri üyesi olan sayın hocalarım Yrd. Doç. Dr. Şükran TOK ve Yrd. Doç. Dr. Bülent ARI'ya, bana çözümlenmeli öykü konusunu çalışmamı öneren ve çalışmamı daima destekleyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Kezban KURAN'a, çalışmamda tüm desteğiyle yanımda olan arkadaşlarım Hüseyin YAŞATIR ve Derya YAŞATIR'a , çok teşekkür ediyorum.

Fındık ÇALIŞKAN

1. GİRİŞ

Tüm dünyada ve ülkemizde Sosyal Bilgiler dersiyle ülke vatandaşlarının etkin birer yurttaş olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Sosyal Bilgiler toplumun, sorun çözen, bilgi üreten, yapıcı ve yaratıcı kararlar alan, katılımcı, üretken bireylerden oluşabilmesi için belirleyici bir alan olmuştur.

Sosyal Bilgiler hayatın kendisi olduğu için onun alanını kesin çizgilerle belirlemek, ona boyutlar kazandırmak doğru olmamaktadır. Kabapınar (2004:2) Sosyal Bilgiler dersinin varoluş amacının “öğrenciyi yaşama hazırlamak” olduğunu söylemektedir.

Bireylerin yaşama hazırlandığı bir derste kullanılan ders kitabı, öğretimde seçilen yöntem, öğretici önem kazanmaktadır. Öztürk (2003:28) bu konuda “ Yeni eğitim anlayışında öğretmenin rolünde meydana gelen değişme, öğretmenlerin yeni bir formasyonla donatılmasını gerekli kılmaktadır. Artık geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerini bilmek yeterli değildir bunlara ek olarak yeni öğretim akım ve kuramlarını öğrenmek, yeni bilgi teknolojilerini kullanabilir hale gelmek gerekmektedir.” diyerek Sosyal Bilgiler öğreticilerine büyük görevler düştüğünü belirtmektedir.

Sosyal Bilgiler öğreticilerinden sonra ders kitaplarının kullanılabilirliği ve verimliliği üzerinde duran Kabapınar (2002:2) bu konuda şöyle söylemektedir: “Sosyal Bilgiler ders kitapları, *doğru davranış el kitabı* niteliğine bürünmüştür. Bitip tükenmek bilmeyen öğütler veren bir niteliğe sahip olmuştur. Ders kitabı yazarına ise adeta *sağduyuyu/makuliyeti fısıldayan gizli ses* rolü verilmiştir. Bu durumda öğrencinin derse etkinlikler yolu ile aktif katılımı da sınırlı olabilecek ve ezberleme yöntemi bu süreçte daha ağırlıklı olarak kendini gösterebilecektir.”

Sosyal Bilgiler dersinin amacının gerçekleştirilmesi için öğrencilerin bilişsel, ahlaksal gelişimlerinin göz önüne alınarak öğretim yapılması da önem kazanmaktadır. Gelişim dönemlerinin gerektirdiği davranışlar ve öğrenme düzeyleri göz önüne alınarak öğretime devam etmek daha olumlu sonuçlar doğuracaktır.

1.1. Problem Durumu

Dünyada teknoloji hızla ilerlemekte ve bunun yanında bilgi akışı da hız kazanmaktadır. İnsanlarda bu hız döngüsü içinde bilgiye en kısa yoldan kalıcı biçimde ulaşmanın yollarını aramaktadır. Dünyanın bilgi dağarcığı hızla gelişmektedir. Bilimin ve bilginin olduğu yerde öğrenme, öğretme ve bunun doğal sonucu olarak eğitimden bahsetmemek mümkün değildir. Bilgiye ulaşmak teriminden amaçlanan düşünce ise insanların bilgiyi öğrenmesi ve öğretmesidir. İnsanın bilgiye ulaşabildim diyebilmesi için ise öğrenmenin kalıcı olması gerekmektedir. Kalıcı öğrenmenin sağlandığı bir toplumda bireyler doğru kararlar veren, hakkını savunan etkili birer vatandaş olacaklardır.

Günümüz insanı, yaşadığı toplumda çok farklı biçimlerde ve boyutlarda sorunlarla karşılaşmaktadır. Karşılaştığı problemlere bir çok faktör etki etmektedir. Bu problemlere çözüm bulabilmek için çok boyutlu düşünme becerilerine sahip olmalı ve bu becerileri etkin bir şekilde kullanabilmelidir. Hayatın kendisi dediğimiz Sosyal Bilgiler dersi bireylere günlük yaşamda karşılaştığı sorunları çözmeyi sağlayacak becerileri kazandırmayı hedeflemektedir.

Dünyada yaşanan küreselleşme olgusu ve bilgi teknolojilerinde hızlı değişim, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da yapısal dönüşümlere neden olmuştur. Bir toplumda olay ve olgular değişmesi beklenirken atılacak ilk adım eğitim üzerine olacaktır. Kuşkusuz ki bu değişimden en çok etkilenmesi beklenen öğretim programı, yüzyılımızın insanını yetiştirmeyi amaç edinmiş sosyal bilgiler dersi programıdır.

Kincheloe'ini (1991) yaptığı bir araştırmaya göre Sosyal Bilgiler dersleri genel olarak öğretmen ve kitap merkezli yürütülmekte, öğretimi zenginleştirici etkinlik ve materyallere çok az yer verilmektedir. Bu tablo aşağı yukarı bizim ülkemizde de aynıdır (Akt: Otluoğlu ve Öztürk 2003:33).

Oysa böyle bir eğitim ve öğretim ortamı, doğal olarak, öğrencilerin bu derse yönelik –ilgi duyma, sevmeye ve önem verme- gibi tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu derse yönelik olumsuz tutum ise, o derste, öğrencilerin başarısızlığına yol açan en önemli etkenlerden birisidir (Özçelik 1992:3).

Öztürk ve Otluoğlu'nun (2003:23) yaptığı bir araştırmada öğrencilere Sosyal Bilgiler hakkındaki görüşleri sorulmaktadır. Öğrencilerden alınan bazı görüşler şunlardır:

Ben Sosyal Bilgiler dersini hiç sevmiyorum. Çünkü bu derste konuları hiç anlamıyorum. Fendeki konularda formüller var. Karışımlar var. Vücudumuzu tanımayı çok seviyorum. Sosyal bilgilerde ise tarihleri ve anlaşmaları ezberleyemiyorum.

Bir başka öğrenci ise Sosyal Bilgiler dersini görmeye başladıkları zamanki hislerini “ *buz dağına çarpmış gibi oldum*” diye ifade etmiştir.

Soyut işlemler dönemine henüz adım atmış bulunan 5. sınıf öğrencileri de, programda yer verilen ağır tarih programından yakınmışlardır. Bir öğrenci, bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemektedir:

Aslında Sosyal Bilgiler dersi çok güzel. Çünkü kendi tarihimizi öğreniyoruz. Ama konuları çok ağır, tarihleri çok fazla. Bu ders ezbere dayanıyor. Benim canım sıkılıyor. Ayrıca deney yapmıyoruz. Hep harita çiziyoruz. Biz iki senedir Sosyal Bilgiler dersi görüyoruz. Bu sene işlediğimiz ünite de Osm-Rus, Osm-Venedik, Osm-Avusturya savaşları olduğundan tarihlerini ve anlaşmalarını birbirine karıştırıyorum. Bu dersi hiç ama hiç sevmiyorum.

Yukarıda görüşlerine yer verilen öğrenciler ve çok sayıda diğer öğrenciler bu dersi bir ezber dersi olarak tanımaktadır. Kitapları gerçek yaşamdan kopukluğu, içeriğin ağırlığı, uygulamadan uzak olması gibi nedenlerle öğrenciler Sosyal Bilgiler dersini öğrenilmesi zor, sıkıcı olarak tanımışlardır.

Oysa Sosyal Bilgiler dersi üniteleri yapıları gereği diğer alanlara entegre edilmeye elverişli ünitelerdir. Hayatın kendisi denilmesinin sebebi var olan bütün bilim dallarıyla ilişkisinin olmasındandır. Sosyal Bilgiler dersi olgusal bilgilere göre öğretildiğinde ezber kaçınılmaz olmaktadır. Ancak Sosyal Bilgilerde amaç yaşamla ilgili olgusal bilgileri ezberlemek değil, yaşamı bir bütün olarak anlayıp, yaşamda doğru kararlar almayı sağlamaktır (Öztürk ve Dilek 2002:51).

Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde birçok materyal ve etkinlikten yararlanılmaktadır. Bunlardan biride edebi ürünlerdir. Birbiri ile ilgili olan okuma, yazma, dinleme ve tartışma etkinlikleri, kendine etkili yurttaşlar yetiştirmeyi hedef edinen Sosyal Bilgiler dersinin en önemli etkinlikleridir. Öğrencilerin bilişsel,

duyuşsal ve devinişsel alanlarda hedeflerinin gerçekleştirilmesi için edebi ürünler çok önemli katkılar sağlamaktadır. Edebi rnler sayesinde öğrenciler kendilerini farklı zaman ve mekanlarda yaşamış insanların yerine koymaktadırlar.

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından olan kültür aktarımının gerçekleşmesini kolaylaştırır. Tarih bilincine sahip olan gen kuşakların çağa uyum sağlamalarına zemin hazırlar. Böylece ağdaş eğitimin, *dn koruyarak yarını güven altına alma ülküsü* gerçekleşmiş olur (Kavcar 1999:34).

Birbiri ile yakından ilgili olan okuma, yazma, dinleme ve tartışma etkinlikleri, kendine etkili yurttaşlar yetiştirmeyi hedef edinen Sosyal Bilgiler Programının en önemli etkinlikleridir. Okuma ve yazma etkinlikleri hem öğrencilerin sosyalleşmesini sağlamakta hem de öğrendiklerini bağımsız olarak paylaşma fırsatı vermektedir.

Edebi rnlerin Sosyal Bilgiler ğretiminde kullanılması, son yıllarda çok fazla yaygınlaşmaktadır. Bu durumda nitelikli edebi ürünlerin kullanılması önem kazanmaktadır. Hucke'a (1990) göre:

“Edebiyat sadece okuma becerisini geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda iyi bir okuyucu olmamıza yardımcı olur. Bizler geleneksel olarak, edebi ürünlerin düşünce ve duygularımız üzerindeki etkilerini biliyoruz, ancak asıl etkisi bizleri birer iyi okuyucu yapma konusunda oynadığı roldür” (Akt: Aslan 2004: 35).

Nitelikli edebi ürünlerin okunmasının bir diğer katkısı da ğrencilerin Sosyal Bilgiler içeriğini daha iyi anlamalarına yardımcı olmasıdır. Aslan'ın (2004: 35) Mc Gowan ve Guzzeti'den(2000) aktardığına göre:

İnsan davranışları ile ilgili bir dizi kavramı içeren edebi rnlerin Sosyal Bilgiler ğretiminde öğretilmesi hedeflene içeriğin daha iyi anlaşılmasını sağlar. Bu konuda edebi ürünler ders kitaplarına göre daha zengin bir içerik sunmaktadır. Elbette derslerinde nitelikli edebi ürünlere yer veren öğretmenler öğrencilerin bu eserlerde izlenen vatandaşlık yeterliliklerini, başkalarının çeşitli konularla ilgili düşüncelerini ve bakış açılarını incelemelerini, gruplar arasındaki görüş ayrılıklarını incelemelerini ve bu eserlerde yer alan problem zme yöntemlerini kazanmalarını sağlayabilir.

Edebi ürünlerin Sosyal Bilgiler öğretimine sağlayacağı faydalardan biri de Sosyal Bilgiler içeriğinde bulunan kavramların kazandırılmasıdır. Öğrenciler edebi ürünler yardımıyla bilgilerini paylaşır ve kavramları kazanabilirler.

Marrow'a (1997) göre edebi yapıtlara dayanan Sosyal Bilgiler öğretimi öğrencilerin gerçek yaşam ile ilgili bilgilerini geliştirmektedir. Sosyal Bilgiler temalarıyla ilgili nitelikli Çocuk Edebiyatı yapıtları öğrencilerin duyu ve düşünce gelişimine katkı sağlamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi öğretimine destek sağlayacak önemli edebi türlerden biri de öyküdür. Öykünün Sosyal Bilgiler dersine taşınıp öğretimde kullanılması çözümlenmeli öykü yöntemiyle sağlanmaktadır. İngiltere'de Rowe ve Newton tarafından 1994 yılında gerçekleştirilen bu program vatandaşlık eğitimi için geliştirilmiştir.

Rowe ve Newton'a (1994:7) göre, öğrencilerin okulda ve çevrede karşılaştıkları sorunları tartışmaları, sorunlar ile ilgili düşüncelerini açıklamaları için, söz konusu olay, karakter, zaman ve çatışma gibi bileşenler yardımıyla irdelenmelidir. Öğretmenler bu öyküleri bizzat oluşturabilecekleri gibi, alanda yazılmış öyküleri belirli hedefler doğrultusunda yeniden yapılandırabilir ve uyarlayabilirler.

Çözümlenmeli öykü ilk olarak vatandaşlık aktarımı konusunda uygulanmıştır. Fakat bu kullanılan öyküye göre her konuda uygulamaya elverişlidir.

Öykünün, sınıf içindeki çocukları motive edici, eğlendirici boyutlarının yanı sıra, öykü içerisinde yer alan sosyal olay, olgu, bakış açısı, düşünce ve davranışlarının irdelenmesi, sorgulanması, gündelik yaşamdaki diğer olaylarla karşılaştırılması, çatışmaların nasıl çözümlendiğinin ya da çözümlenemediğinin ortaya konulması olarak analiz sürecine öğrencinin etkin katılımını da gerektirecektir. Nitekim öykünün çözümlenmesi aşamasında öğrencinin katılımı, düşünceleri, çözümleri, değer yargıları en önemli vurgu noktası olarak kendini göstermektedir (Rowe ve Newton, 1994).

Aslan'ın (2004:45) Letschert'ten (1997) aktardığına göre: çocuklar öykülerde farklı karakterleri tanıma olayları izleme, öykünün geçtiği çevrenin niteliklerini öğrenme ve olayların nasıl geliştiğini öğrenme gibi olanakları kullanırlar. Çocuklar öyküdeki karakterlerin durumu ile ilgili empati kurabilir.

Öykülerden çeşitli deneyimler elde ederler. Öyküler çocukların hayal güçlerini geliştirir. Çocuklar öyküde geçen olayın içine girerek olayın nasıl sonuçlanacağını hayal etmeye çalışırlar. Ve öykünün sonunda beklenmedik bir sonuçla karşılaştıklarında şaşırırlar.

Yukarıda bahsedilen bilgilerin ışığında öykü türü çocukların sosyal olay ve olguları tartışma, değerlendirme, yargılama, karar verme sürecini etkin bir şekilde kullanarak bilgiye ulaşma ve öğrenme gibi alanlarda yararlanabilecekleri önemli bir edebi türdür.

Bu yöntemde sınıfa taşınan öyküleri öğrenciler irdelemekte ve bunu yaparken de kendi düşüncelerini olay kahramanlarının düşünceleriyle kıyaslamaktadırlar. Doğru ve yanlışta kendi pencerelerinden bakıp toplum kurallarıyla özdeşleştirmektedirler. Kendisini kahramanların yerine koyması, bireyin toplum içindeki olay ve olguları değerlendirirken daha objektif bakıp çözümcül yaklaşımlarda bulunmasını sağlamaktadır.

Günümüzde insanlar düşünsel, ahlaki ve sosyal yönden yeterli düzeyde gelişmediğinden dolayı insan ilişkilerinde uyum problemleri yaşamaktadırlar. Bu problemin giderilmesi ya da hiç doğmaması için okulun çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Okulda çocukları bir çok problemle karşı karşıya getirmeli ve bunların değerlendirilmesi istenmelidir. Böylece gündelik hayattan kopuk ders kitabı içeriğinin dışına çıkılmakta ve ders adeta hayatın içine alınmaktadır.

Bu araştırmada da Sosyal Bilgiler dersinde, öğretmenlerin belli bir bilgi birikimine sahip olup ve bu birikimi aktarabilecek, geleneksel rolleri bir kenara bırakarak, öğrenciyi olabildiğince aktif kılan öğretim etkinlikleri ve materyallere yer vermesi gerektiği savunulmaktadır. Her türlü materyalin kullanılabilmesinin yanında edebi ürünlerden öykünün kullanılması gerektiği araştırmanın ana temasıdır.

Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yöntemini temel alan bu tezin problem durumu, araştırma problemi çerçevesinde konular incelenerek açıklanmaktadır. Bu başlıklar sırasıyla Sosyal Bilgilerin tanımı, sosyal bilgiler dersinin amaçları, Sosyal Bilgiler dersinin ilköğretimdeki yeri, Sosyal Bilgiler dersinin tarihsel gelişimi, Sosyal Bilgiler dersinin sorunları, sosyal bilgiler ve sosyal bilimler arasındaki ilişki, aktif öğrenmenin tanımı, aktif öğrenmenin nitelikleri, aktif öğrenmenin temeli, aktif öğrenme ve hedef, aktif öğrenmede öğrenme öğretme

durumu, aktif öğrenmeye eğitim ortamının katkısı, aktif öğrenmenin yararları, aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinden örnekler ve Çözümlemeli Öykü yöntemidir.

1.2. Denenceler

Denence 1 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun Sosyal Bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Denence 2 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Denence 3 Sosyal Bilgiler dersinin geleneksel yöntemle işlendiği kontrol grubunda “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Denence 4 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla, geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Denence 5 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda, “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Denence 6 Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Denence 7 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla, geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda öğrencilerin son hafta uygulanan DESCА anket puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.

Denence 8 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda öğrencilerin ilk hafta DESCА anketleri ile son hafta uygulanan DESCА anketleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Denence 9 Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda ilk hafta uygulanan DESCА anketi sonuçları ile son hafta uygulanan DESCА anketi sonuçları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Denence 10 DESCА anketinin **güven** (dignity) boyutunda deney grubundaki öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

Denence 11 DESCА anketinin **enerji** (energy) boyutunda deney grubundaki öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

Denence 12 DESCА anketinin **öz-denetim** (self-management) boyutunda deney grubundaki öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

Denence 13 DESCА anketinin **gruba ait olma** (community) boyutunda deney grubundaki öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

Denence 14 DESCА anketinin **farkındalık** (awerness) boyutunda deney grubundaki öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

Denence 15 Çözümlemeli öykü yönteminin öğrencilerin ahlaksal, empatik ve düşünsel boyutlardaki gelişimlerinde düzenli bir artış vardır.

1.3. Sayıtlar

1. Verilen eğitim süre olarak yeterlidir.
2. Verilen cevaplar güvenilirdir.
3. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler başarı testi ön test ve son test puanları, gerçek başarı düzeylerini yansıtmaktadır.
4. Öğrenciler Sosyal Bilgiler tutum ölçeğini içten ve samimi bir şekilde yanıtlamışlardır.
5. Öğrenciler aktif öğrenme düzeyinin gelişiminin izlendiği DESCAs anketini samimi bir şekilde doldurmuşlardır.
6. Araştırma sürecinde kontrol altına alınamayan etkenler, tüm denekleri benzer şekilde etkilediği varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıkları

1. Araştırma, 2003-2004 Eğitim Öğretim yılı Bahar Yarıyılında, Hatay ili Antakya ilçesindeki Haydar Mursaloğlu İlköğretim Okulu 4-D ve Beyhan Gencay İlköğretim Okulu 4-A sınıflarının deney ve kontrol gruplarından oluşan toplam 64 öğrenci ile,
2. İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi programının “ Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesi ile,
3. Milli Eğitim müfredatının bu üniteye ayrılan tarih aralığı ve 5 haftalık süresiyle,

4. Uygulama süresince ilköğretim programında yer alan Sosyal Bilgiler dersi programının 4. sınıf öğrencileri için ön gördüğü hedef ve davranışlarla,
5. Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yöntemiyle,
6. Aktif öğrenmenin; bulmaca, kavram ağı, balık kılıcı, kum saati gibi öğretimsel işleriyle,
7. Bulgular, yapılan istatistiksel tekniklerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Aktif Öğrenme: Öğrencinin öğrenme alanına aktif olarak katıldığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve ön düzenleme yapma fırsatlarının verildiği öğrenme biçimidir.

Tutum: Kişinin sosyal çevresinde ve yaşantılarında yer alan belli olay ve olgular karşısında geliştirdiği psikolojik örgütlenmenin kişinin kendi davranışlarını etkileyen bölümüdür.(Tavşancıl 2002)

Çözümlemeli Öykü: Öğrencilerin öyküler yardımıyla verilen sosyal olay ve olguları ahlaki, düşünsel ve empatik düşünme boyutlarında irdelemelerine dayanan yöntemdir. (Rowe ve Newton, 1994)

1.6. Kısaltmalar

DESCA: Dignity, Energy, Selfmanegemant, Comunity, Awerness kelimelrinin ,ilk harfleriyle oluşturulmuş bir kısaltma.

NCSS: Amerika Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi

2. TEZİN ÖNEMİ VE AMACI

2.1. Tezin Önemi

Günlük hayatımızda zaman içerisinde her şeyin eskimesi ve yenilenmeye ihtiyaç duyulduğu gibi, eğitimin de sosyal bir süreç olması nedeniyle günümüz şartları ve etkileri altında bazı değişikliklere ihtiyaç duymaktadır. İnsanlar gelişen teknolojiye ayak uydurmak ve hızlı yaşama adapte olma telaşı içindedir. Temel ihtiyaçları gibi eğitim ve öğretim ihtiyacını da bu zaman aralığında karşılaması bir zorunluluk ve ihtiyaçtır. Bütün bunların sağlanabilmesi için aktif öğrenme günümüz beklenti ve isteklerine cevap verebilme adına önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu nedenle eğitim gibi temel ve önemli bir alanda bu konu üzerinde düşünmek ve konuyu detaylı olarak irdelemek gerekli bir adım olarak görülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi, kültür mirasımızı aktarma, diğer disiplinlere ilişkin bilgileri bütünleştirerek bireysel ve toplumsal sorunları tanımlama, çözümleme ve çözümler üretmede oldukça önemli bir derstir. Öğrencilerin, kendilerine sunulan bilgileri ezberledikleri bir eğitim sistemiyle sorunlara çözümler üretmeleri beklenemez. Bunun yanında demokratik bir toplumun etkin yurttaşları olmada geleneksel öğretim yöntemlerinin etkili bir unsur olamayacağı kesindir.

Sosyal bilgiler dersinde çok yaygın olan anlatım, soru-cevap gibi geleneksel öğretim yöntem ve teknikleri öğretimde çok etkili olmamaktadır. Bu yöntemler öğrencilerin olaylara bütüncül yaklaşımlarını engelleyerek, bu dersin bir ezber dersi haline gelmesine neden olmaktadır. Bu durum öğrenme düzeyinin de giderek düşmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte bu yöntemlerin kullanılması Sosyal Bilgiler dersini sıkıcı, anlaşılmaz ve tekdüze bir hale getirmektedir. Bu nedenle yeni yöntem ve tekniklerin kullanılması Sosyal Bilgiler dersini yukarıda belirtilen sıkıntılardan kurtaracaktır. Belirtilen gereksinimleri karşılayacak yeni bir eğitim anlayışına gereksinim duyulmaktadır.

Okul, öğrencilerin çeşitli değer (dindarlık, laiklik, muhafazakarlık, liberal vb) sistemlerinin bir arada bulunduğu birkaç önemli yerden biridir. Tüm bu değer sistemleri okulu, çocukların düşünsel, ahlaki ve sosyal gelişimleri açısından oldukça

önemli kılmaktadır. Öğrenciler belki de ilk kez okulda karşılaştıkları bu değerleri diğer çocuklarla paylaşmadıkça, tartışmadıkça ve değerlendirmedikçe düşünsel, ahlaki ve sosyal yönlerden gelişemez, davranışlarının doğruluğu ya da yanlışlığı konusunda yeterince bilgilenemezler (Aslan 2004:39). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin önemi de oldukça artmaktadır. Bütün bu amaçların gerçekleşmesi Sosyal Bilgiler dersiyle sağlanmaktadır. Çünkü ilişkiler, sosyal olaylar, değerler Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini oluşturmaktadır. Toplum hayatı için bu denli önemli olan Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullanılan yöntemde kullanışlılık da önem kazanmaktadır.

Rowe ve Newton'un (1994) İngiltere'de geliştirdiği çözümlenmeli öykü yöntemi ilköğretim düzeyindeki öğrenciler için Sosyal Bilgiler dersinde kullanılmak üzere okullara sunulmuştur. Sosyal ve ahlaki sorumlulukları geliştirmeyi hedefleyen bu yöntemde insan ilişkilerinin önemli boyutları olan arkadaşlık, kurallar, sahiplik ve güç, farklılıklara saygı, toplum ve çevreye ilişkin önemli duyuşsal hedefler öyküler içerisinde şekillendirilerek verilmeye çalışılmıştır. Aslan'ın (2004:48) Rowe ve Newton'dan aktardığına göre çözümlenmeli öykü yöntemi İngiltere' deki Vatandaşlık Enstitüsü tarafından geliştirilen ve ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin sosyal ve ahlaki sorumluluklarını geliştirmeyi hedefleyen paket programda (Primary Citizenship Pruject 1994) kullanılan bir yöntemdir. Yöntemin temel metodolojisi, programın kazandırmayı hedeflediği kavramları öykü formundaki içeriğe uyarlaması ve öykülerin çeşitli etkinliklerle sınıfta işlenmesine dayanmaktadır.

Günümüz çoğulcu toplumunda düşünsel, ahlaki ve sosyal yönden yeterince gelişemeyen bireyler topluma uyum sağlamada çeşitli problemlerle karşılaşabilmektedir. Okulun bu süreçte çok önemli rolü bulunmaktadır. Çocukların gelişimlerini sürdürebilmeleri için onları konu ile ilgili bir dizi toplumsal sorun ve problemle karşılaştırıp sorunları değerlendirmeleri istenmelidir. Böylece çocukların okul içinde minyatür topluluklar oluşturup doğru davranışlar edinmeleri sağlanmış olacaktır. Bu çalışmada kullanılan çözümlenmeli öykü yöntemiyle öğrenciler toplumsal kuralları, Sosyal Bilgiler konu ve kavramlarını, ahlaki değerleri olaylar içine girerek öğrenmektedir. Çünkü olaydaki kişilerin yerine kendilerini koyarak empati kurmakta olay ve sorunlara karşı çözümcül yaklaşımlarda bulunmaktadırlar.

Onlara sorulan ahlaksal boyuttaki sorular doğru ve yanlış bulmaya yönelik olması onların toplum içinde etkili vatandaş olmalarını kolaylaştıracaktır

2.2. Tezin Amacı

Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesi, kullanılan öğretim yöntemleri ve tekniklerinin yanında bir de kullandığımız ders kitaplarının yeterliliği ve bilginin kalıcılığı açısından eğitim öğretime elverişliliği de önemsenmelidir. Bu gün bir çok kitap bilgiyi kurallar, gerekçeler, sınırlılıklar, sorumluluklar manzumesi olarak vermektedir. 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarından aynen alınan “Okulda Uyulması Gereken Kurallar” konusunu şu şekildedir;

Toplum yaşamının düzeni, insanların bazı kurallara uymasıyla sağlanır. Okul yaşamının da düzenli olması için okul kurallarına uyulması gerekir. Öncelikle ödevlerimizi doğru ve gününde yapmaya çalışmamız gereklidir. Arkadaşlarımızla iyi geçinmeli, okula zamanında gelmeliyiz. Giyimimizin okulun kurallarına uygun olmasına özen göstermeliyiz. Okulumuzu ve sınıfımızı temiz tutmalıyız. Gürültü yaparak arkadaşlarımızı rahatsız etmemeliyiz. Öğretmen sınıftayken kapıyı vurarak içeri girmeli, sınıfta izin istemeden konuşmamalıyız (Kara, Vural, Kaman 2001:26).

Görüldüğü üzere her cümle “-meliyiz, -malıyız, -memeliyiz, -mamalıyız” gibi gereklilik kiplerindeki fillerle bitmiştir. Bu da bizim hem kullandığımız geleneksel yöntemle ders işlemeyi kolaylaştırmış hem de öğrenmek yerine ezberlemeyi tercih etmeye zorlamıştır. Uygulanan “Çözümlemeli Öykü” yöntemiyle öğrenciler bilgiyi kurallar halinde doğrudan almanın yerine öykü içerisinden kendi çabasıyla bilgi, beceri ve davranış bütünüyle çıkarması açısından eğitime bir katkı sağlayacağı amaçlanmıştır.

Sosyal Bilgiler derslerine katılımın artması, çok sesli bir ortamın oluşması ve öğrencilerin bilişsel düzeylerinin daha üst seviyelere çıkarılmasının dersin amaçlarının gerçekleştirilmesi açısından özel bir önemi vardır. Kagan (1997) bu konuda şöyle bir fikir beyan etmiştir:

Aktif öğrenmenin yapısı, ilkeleri ve amacı dikkate alındığında bu gereksinimi karşılayacağı düşünülmektedir. Aktif öğrenme sırasında oluşturulacak farklı gruplar, toplumun küçük bir modelini yansıtacak, farklı başarı düzeyindeki öğrenciler karışık bir şekilde grupta yerlerini alarak eşit katılımı kendilerini ifade etmeyi öğreneceklerdir. Böylece Sosyal Bilgiler dersiyle kazandırılmak istenen hedeflerin yaratılacağı uygun bir ortam oluşturulacaktır (Akt: Çullu 2000:4-5).

Sosyal Bilgiler dersinin sıkıcı, katılımı engelleyen havasının aktif öğrenme yöntemleriyle zenginleştirilmesi öğrencilerin sonraki yıllarda derse yaklaşımını olumlu yönde etkileyecektir. Bununla birlikte öğrencilerin akademik başarılarında, sosyal becerilerinde derse karşı yaklaşımında ne gibi değişiklikler yaratacağının saptanmasının bu konudaki eğilimleri etkileyeceği düşünülmektedir.

Yukarıda açıklanan noktalar göz önüne alındığında bu araştırmada aktif öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersindeki öğrenci başarısına, Sosyal Bilgiler dersine olan tutumlarına, öğrenme düzeylerinin, psikolojik ve kişisel gelişimine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları ile Sosyal bilgiler öğretimi sorunlarının çözümüne katkı sağlanacağı, Sosyal Bilgilerle ilgili program geliştirme çabalarına ışık tutacağı, Sosyal bilgiler öğretimine yeni yaklaşım, yöntem ve teknikler kazandıracağı, alan-yazına ve konuyla ilgili bilimsel çalışmalar yapılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

2.3. Yöntem

2.3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu araştırma ön test-son test kontrol gruplu deneme modelindedir. Tok'un (2004:144) Arseven'den aktardığına göre; deneysel araştırmalar, kendiliğinden birbirini etkileyen şartlar altında ilişkileri keşfeder, birinci derecede teoriden, ikinci derecede diğer araştırmalardan türetilen tahminleri doğrulamaya çalışır, deneysel ve deneysel olmayan ilgili hipotezleri formüle edip, test eder ve böylece kuramsal sistemleri yapılandırır.

İlköğretim okullarında 4. sınıf öğrencilerinde Sosyal bilgiler dersi “Tarih ilk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesini öğrenmeleri için aktif öğrenme yöntemlerinden “çözümlemeli öykü” yöntemini içeren bir program hazırlanmıştır. Araştırma “öntest-sontest kontrol gruplu” deneme modeline göre desenlenmiştir. Random yoluyla deney ve kontrol grupları atanmış, gruplar bir kez deneyden önce ve bir kez de deney bittikten sonra ölçüldüğünü gösteren bir modeldir. Modelin simgesel görünümü aşağıda çizelgede verilmiştir.

Çizelge 1. Demene Modelinin Simgesel Görünümü

	DENEY GRUBU	KONTROL GRUBU
Ön Ölçümler	O.1.1	O2.1
	O.1.2	O.2.2
	O.1.3	O.2.3
Deney Uygulama	X	-
Son Ölçümler	O.1.4	O.2.4
	O.1.5	O.2.5
	O.1.6	O.2.6

O.1.1-O2.1: Öntest puanları

O.1.4.-O.2.4: Sontest puanları

O.1.2-O.2.2: Ön Tutum

O.1.5-O.2.5: Son Tutum

O.1.3-O.2.3: İlk hafta DESCAs

O.1.6-O.2.6: Son Hafta DESCAs

X : Çözümlemeli Öykü yöntemi

2.3.2. Çalışma Grubu

Araştırma 2003-2004 eğitim yılı 2. döneminde, 5 haftalık sürede, Hatay ili Antakya merkez ilçesi sınırları içinde yer alan üst sosyo-ekonomik düzeydeki iki devlet ilköğretim okulunda okuyan 4. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın yapıldığı okullar fiziksel imkanlar, ailelerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyleri, sınıf mevcudu, öğrencilerin Sosyal bilgiler karne notu gibi özellikler göz önüne alınarak seçilmiştir. Araştırmada Haydar Mursaloğlu İ.Ö.O. da 4-D sınıfı, Beyhan Gencay İ.Ö.O. da 4-A sınıfı kontrol grubu olarak seçilmiştir. Öğrencilerin konu hakkındaki ön bilgilerini ölçmek için bilgi-başarı testi, öğrencilerin ön tutumlarını ölçmek için ise Sosyal Bilgiler tutum ölçeği, öğrencilerin aktif öğrenme düzeyini ölçmek için ise DESCİA anketi uygulanmıştır.

Çalışmada Sosyal Bilgiler dersinin tercih edilmesinin sebebi; öğrenciye sosyal olan bilgiyi verirken bilginin daha hayatın içinden olması ve edindiklerinin yaşam içinde kullanılabilir düzeyde tutulmasıdır. Bu da ancak sosyal Bilgiler dersiyle mümkündür. Bireyin sosyalleşmesi, toplum içinde karşılaştığı olaylar ve sorunlara karşı çözümcül yaklaşımlarda bulunması dersi hayatın içine ne kadar çektiği ile ilgilidir (Kabapınar 2004:1). Sosyal Bilgiler dersinin varoluş amacının öğrenciyi yaşamak hazırlamak olduğu görüşündedir. Yaşayan toplumumuz için bu denli önemi olan bir ders üzerinde çalışılmaya değerdir.

Yukarıda belirtilen gerekçeler doğrultusunda, uygulama yapılacak olan okulların birer 4. sınıf şubelerinde okuyan toplam 64 öğrenci, çalışma gruplarını oluşturmuştur. Deney ve kontrol gruplarının eşitlenmesinde ise şu ölçütler göz önüne alınmıştır:

1. Kardeş Sayısı
2. Baba mesleği
3. Anne Mesleği
4. Anne Öğrenim Durumu
5. Baba Öğrenim Durumu
6. Ailenin Maddi Durumu
7. Birinci Dönem Sosyal Bilgiler karne Notu
8. 3. Sınıftaki Sınıf Geçme Derecesi

Bu bağlamda çalışma gruplarının yukarıdaki ölçütlere göre denklikleri sağlandıktan sonra, yansız olarak Haydar Mursaloğlu İ.Ö.O 4-D sınıfı çözümlmeli öykü yönteminin kullanıldığı; bulmaca, kavram ağı, kavram haritası, balık kılıçığı, harita, kum saati gibi stratejilerle desteklenen deney grubu, Beyhan Gencay İ.Ö.O. 4-A sınıfı geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

2.3.2.1 Kişisel Bilgiler

Eğitim bir süreç işidir. Toplumda bireylere eğitim verilirken bireylerin çevredeki her şeyden etkilendiği göz ardı edilmemelidir. Çünkü zekaya etki eden bir çok etken bulunmaktadır. Öğrencinin öğrenme düzeyini ailenin ekonomisinden, içinde yaşadığı topluma kadar bir çok faktör etkilemektedir. Bu yüzden çalışmaya başlamadan önce kişisel bilgiler formu adı altında öğrencilere özel ailedeki ekonomik düzeyi, anne baba eğitim durumunu, öğrenci başarı durumunu, yaşanan sosyal çevreyi öğrenmeye yönelik sorular sorulmaktadır. Aşağıdaki tablolarda kişisel bilgilere ilişkin Kay-Kare Test sonuçları verilmektedir.

2.3.2.1.1 Ailedeki Kardeş Sayısı

Deney ve kontrol gruplarının ailedeki kardeş sayısının frekans ve yüzdeleri Çizelge 2’de gösterilmektedir.

Çizelge 2. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ailedeki Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

Gruplar	Kardeşi yok		2-3 kardeş		4-5 kardeş		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Deney	4	12,5	21	65,6	7	23,2	32	100
Kontrol	3	9,1	22	66,7	7	23,2	32	100

$$\chi^2(4) = 7,039 \quad p = .134$$

Çizelge 7 incelendiğinde ailede oturan kişi sayısı açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır. $P = .134$ bulunmuştur ($P > .05$).

P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar ailede oturan kişi sayısı açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

2.3.2.1.2 Ailenin Maddi Durumu

Deney ve kontrol gruplarının ailenin maddi durumu frekans ve yüzdeleri Çizelge 3’de gösterilmektedir.

Çizelge 3. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Ailenin Maddi Durumuna Göre Dağılımı

Gruplar	Çok iyi		İyi		Orta		Kötü		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Deney	7	21,9	19	59,4	6	18,8	-	-	32	100
Kontrol	2	6,3	20	62,5	9	28,1	1	3,1	32	100

$$\chi^2(4)=.813 \quad P=.937$$

Çizelge 3 incelendiğinde ailenin maddi durumu açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır. P= .937 bulunmuştur (P>.05). P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar ailelerin maddi durumu açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

2.3.2.1.3 Baba öğrenim Durumu

Deney ve kontrol gruplarının baba öğrenim durumu frekans ve yüzdeleri Çizelge 4’te gösterilmektedir.

Çizelge 4. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Gruplar	İlkokul		Lise		Üniversite		Orta kul		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Deney	2	6,3	14	3,8	10	31,3	6	18,8	32	100
Kontrol	9	28,1	8	25,0	7	21,9	8	25,0	32	100

$$\chi^2(9)=4.700 \quad p=.860$$

Çizelge 4 incelendiğinde baba mesleği açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır. $P = .860$ bulunmuştur ($P > .05$). P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar baba mesleği açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

2.3.2.1.4 Anne Öğrenim Durumu

Deney ve kontrol gruplarının anne öğrenim durumu frekans ve yüzdeleri Çizelge 5'te gösterilmektedir.

Çizelge 5. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Gruplar	İlkokul		Lise		Üniversite		Orta okul		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Deney	6	18,8	14	,8	7	21,9	5	15,6	32	100
Kontrol	19	59,4	7	1,9	1	3,1	5	15,6	32	100

$$\chi^2(6) = 7.350 \quad p = .290$$

Çizelge 5 incelendiğinde baba mesleği açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark vardır sonucu çıkmıştır. Deney grubunda ilkokul mezunu 6 anne varken kontrol grubunda 19 anne bulunmakta, deney grubunda üniversite mezunu 7 anne varken kontrol grubunda 1 anne bulunmaktadır. Ortaokul mezunu anne sayısı birbirine eşittir. $P = .290$ bulunmuştur. ($P > .05$) P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar anne mesleği açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

2.3.2.1.5 Baba Mesleği

Deney ve kontrol gruplarının baba mesleği frekans ve yüzdeleri Çizelge 6'da gösterilmektedir.

Çizelge 6. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Dağılımı

Gruplar	İşçi		Memur		Esnaf		Serbest meslek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Deney	2	6,3	14	43,8	7	21,9	9	28,1	32	100
Kontrol	6	18,8	12	37,5	2	6,3	12	37,5	32	100

$$\chi^2(9)=10,881 \quad p=.284$$

Çizelge incelendiğinde baba mesleği açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır. $P=.284$ bulunmuştur. ($P>.05$) P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar baba mesleği açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

2.3.2.1. 6 Anne Mesleği

Deney ve kontrol gruplarının anne mesleği frekans ve yüzdeleri Çizelge 7’de gösterilmektedir.

Çizelge 7. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Dağılımı

Gruplar	Ev han		İşçi	Memur		hemşire		Toplam	
	f	%		f	%	f	%	f	%
Deney	21	65,6	-	9	28,1	2	6,3	32	100
Kontrol	29	90,6	-	2	6,3	1	3,1	32	100

$$\chi^2(4)=2,981 \quad p=.561$$

Çizelge 7 incelendiğinde anne mesleği açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır. $P=.561$ bulunmuştur ($P>.05$). P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar arasında anne mesleği açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

2.3.2.1.7 Birinci Dönem Sosyal Bilgiler Karne Notu

Deney ve kontrol gruplarının Birinci Dönem Sosyal Bilgiler Karne Notu frekans ve yüzdeleri Çizelge 8’de gösterilmektedir.

Çizelge 8. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Birinci Dönem Sosyal Bilgiler Dersi Karne Notuna Göre Dağılımı

Gruplar	1		2		3		4		5		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Deney	-	-	2	6,3	5	15,6	25	78,1	32	100		
Kontrol	-	-	6	18,8	7	21,9	19	59,4	32	100		

$$\chi^2(4)=1,484 \quad p= .829$$

Çizelge 8 incelendiğinde açısından deney ve kontrol grupları arasında birinci dönem Sosyal Bilgiler dersi karne notu anlamlı bir fark olmadığı sonucu çıkmıştır. $P=.829$ bulunmuştur ($P>.05$). P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar arasında birinci dönem Sosyal Bilgiler dersi karne notu açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

2.3.2.1.8 3. Sınıf Karne Sınıf Geçme Derecesi

Deney ve kontrol gruplarının 3. Sınıf Karne Sınıf Geçme Derecesi frekans ve yüzdeleri Çizelge 9’da gösterilmektedir.

Çizelge 9. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin 3. Sınıf Karne Sınıf geçme Derecesine Göre Dağılımı

Gruplar	Peki		İyi		Orta		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Deney	26	83,9	4	12,5	2	6,3	32	100
Kontrol	23	71,9	2	6,3	7	21,9	32	100

$$\chi^2(6)=7,686 \quad p= .262$$

Çizelge 9 incelendiğinde geçen yıl karnesindeki sınıf geçme derecesi açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucu

çıkmiştir. $P=.262$ bulunmuştur ($P>.05$). P değerine göre gruplar arasında fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle gruplar arasında 3. sınıf karnesindeki sınıf geçme derecesi açısından birbirinden farklılaşmamaktadır.

Kişisel bilgilere ilişkin değişkenler açısından elde edilen bulgular göz önüne alındığında, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin birbiriyle önemli ölçüde benzer nitelikler taşıdıkları görülmektedir. İstatistiksel olarak da ele alınan değişkenler açısından, deney ve kontrol grupları birbirinden anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

2.3.2.2 Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarının denkliliğinin ölçülmesi için yapılan “Tarih ilk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t- Testi sonuçları Çizelge 10’da verilmektedir.

Çizelge 10 . Deney ve Kontrol Grubu Başarı Testi Ön Test Puanlarının t-Testi Bulguları

TESTLER	N	X	S.S	df	t	P
Deney Grubu Ön Test	32	7,93	1,72	31	-17,81	,272
Kontrol Grubu Ön Test	32	7,81	1,74			

$P <.05$

Çizelge 10’a göre, ön test sonucu deney grubunun başarı testi puanının aritmetik ortalaması $X= 7,93$ Kontrol grubunun aritmetik ortalaması ise $X=7,81$ ’dir. Ön test sonuçlarına göre deney grubu ile kontrol grubunun başarıları arasında .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık yoktur.

2.3.2.3 Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol gruplarında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumlarını belirlemek için yapılan Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Testi ön test analizi bağımsız gruplar t-Test sonuçları Çizelge 11’de verilmektedir.

Çizelge 11. Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği Ön test Puanlarına İlişkin t-Testi Bulguları

TESTLER	N	X	S.S	df	t	P
Deney Grubu Ön Tutum	32	53,46	8,16	62	,19	,714
Kontrol Grubu Ön Tutum	32	53,15	3,16			

P <0,05

Çizelge 11’ de görüldüğü üzere yapılan istatistiksel ölçümler sonunda deney grubunun aritmetik ortalaması $X=53,46$ kontrol grubunun aritmetik ortalaması da $X=53,15$ bulunmuştur. Bu durum bize deney ve kontrol grubunun Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumları üzerinde .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Çalışmaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarında Sosyal Bilgiler dersine olan tutumlarını ölçmek amacıyla anket uygulanmıştır. Buradaki amaç grupların tutumlarının denk olup olmadığını bilmesidir. İki grup arasında anlamlı farklılığın olmaması bu iki grubun Sosyal bilgiler dersine karşı aynı tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

2.3.2.4 DESCА Anketleri Ön Ölçüm Analizleri

Deney ve kontrol gruplarında öğrencilerin aktif öğrenme düzeyini, sınıf içindeki psikolojik durumlarını ve kişisel gelişimlerini ölçmek amacıyla uygulanan

DESCA anketi ön ölçümü bağımsız gruplar t-Test sonuçları Çizelge 12’de gösterilmektedir.

Çizelge 12. Deney ve Kontrol Grubu İlk Hafta DESC A Anketleri Arasındaki t-Testi Bulguları

ANKETLER	N	X	S.S	df	t	P
Deney Grubu ilk hafta DESC A	32	11,28	4,08	-,52	-12,23	,604
Kontrol Grubu ilk hafta DESC A	32	11,75	3,01			

P <.05

Deney sel çalışmanın ilk haftasında deney ve kontrol gruplarına uygulanan DESC A anketleri sonucunda deney grubunun aritmetik ortalaması $X=11,28$,kontrol grubunun aritmetik ortalaması $X=11,75$ olarak bulunmuştur. Bu durum bize deney ve kontrol grupları arasında .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olmadığını ortaya koymuştur.

Öğrencilerin başarı düzeylerinin izlendiği DESC A anketinin uygulandığı deney ve kontrol gruplarında çalışmaya başlamadan önce uygulanan ankette iki grubun da aktif öğrenme düzeyleri açısından birbirine denk olduğu ortaya çıkmıştır.

2.3.3 Veri Toplama Araçları

Çizelge 13. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Kullanım Amaçları

Ölçme Aracı	Ölçme aracının kullanım amacı	Kimin yanıtlayacağı	Araştırmanın hangi aşamasında kullanıldığı				
			İşlem öncesi	Ön test	İşlem sırasında	Son test	İşlem sonrası
Sosyal Bilgiler Başarı Testi	Akademik başarının ölçülmesi	Öğrenci		x		x	
Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği	Sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumun ölçülmesi	Öğrenci	x				x
DESCA Anketi	Aktif öğrenme düzeyindeki gelişimin ölçülmesi	Öğrenci			x		
Çözümlemeli Öykü	Düşünme becerilerinin ölçülmesi	Öğrenci			x		

2.3.3.1 Sosyal Bilgiler Başarı Testi

“Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesi ile ilgili test hazırlanmadan önce İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi programı (Güleryüz 2003) temel alınarak hedef ve hedef davranışlar incelenmiştir. 30 sorudan oluşan çoktan seçmeli 4 seçenekli sorular eğitim bilimi ve alan uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Hatay ili Merkez ilçesi Bedii Sabuncu İ.Ö.O üç şubede 90 tane öğrenciye

uygulanmıştır. Uygulama sonunda testten 6 adet soru atılarak 24 tane soru uygun olarak seçilmiş ve asıl test oluşturulmuştur.

Çizelge 14. Ünite Başarı Testi Güvenirlik Sonuçları

Toplam Denek Sayısı	90
Sınav Maddesi Sayısı	30
Güvenirlik Katsayısı	0,86

Sosyal bilgiler başarı testi çalışma başlamadan önce her iki okulda da deney ve kontrol gruplarına ön-test, çalışma bittikten sonra da son-test olarak uygulanmıştır. Test Ek 4' te verilmiştir.

2.3.3.2 Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği

Çalışmada kullanılan tutum ölçeği Şahin ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilmiş 5'li likert tipinde bir ölçektir. Tutum ölçeği öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarına yönelik olumlu ve olumsuz yargılar içeren 27 ifadeden ibarettir. Güvenirliği 0.94 olarak belirlenmiştir. Tutum ölçeği çalışmanın başında ve çalışma bittikten sonra deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır. Yapılan çalışmanın öğrencilerin tutumu üzerinde bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Sosyal Bilgiler tutum ölçeği Ek 2'de verilmiştir.

2.3.3.3 DESCА Anketi

Harmin'in (1994) hazırlamış olduğu anket aktif öğrenmenin uygulandığı sınıflarda öğrenme düzeyinin gelişiminin ölçülmesi amacını taşımaktadır. Çalışma

boyunca her günün sonunda uygulanacağı gibi her haftanın sonunda da uygulanabilir. Sınıfta öğrencinin hem ruh halini hem de sınıf içinde öğrenmeye hazır oluşu, öğrenme hızı, öğrenmede sınıf içi iletişimi, kişisel gelişimi bu anketin uygulanmasıyla ortaya çıkmaktadır (Babadoğan 2002:4). DESCAs anketiyle öğrencilerin öğrenme düzeylerindeki gelişimi haftalık olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme frekans ve bar grafik olarak çizelgeler halinde verilmiştir.. Ankette yer alan **Güven, Enerji, Öz-denetim, Gruba ait olma ve Farkındalık** kategorileri her hafta alınan puanlar göz önünde tutularak SPSS 11.00 programında değerlendirilmiştir. Değerlendirme her hafta yapılan anketlerin aynı kategorilerinden alınan puanlar karşılaştırılarak yapılmıştır. Her haftanın Güven, Enerji, Öz-denetim, Gruba ait olma, Farkındalık kategorilerindeki puanlar değerlendirilmiştir. DESCAs anketi Ek 1’de verilmiştir

2.3.3.4 Kişisel Bilgiler Formu

Bu çalışmada kullanılan kişisel bilgiler formundan, çalışma gruplarının denkliklerini belirlemek açısından yararlanılmıştır. Kişisel bilgiler açısından kardeş sayısı, ailenizin maddi durumu, baba öğrenim durumu, anne öğrenim durumu, baba mesleği, anne mesleği, birinci dönem Sosyal Bilgiler dersi karne notu, 3. sınıf karne sınıf geçme derecesi gibi değişkenlere bakılmıştır. (EK 3’te verilmiştir.) Bu değişkenlerin gözetiliyor olması öğrencilerin akademik başarısını ve öğrenmelerinin kalıcılığını etkileyeceği düşüncesindedir.

2.3.4 Verilerin Toplanması

2.3.4.1 Ön Deneme Uygulaması

Ön deneme uygulaması deney ve kontrol gruplarından tamamen bağımsız başka bir ilköğretim okulunda yapılmıştır. Çalışma sırasında ünite ile ilgili hazırlanan aynı öyküler hem ön deneme çalışmasında hem de asıl deneme çalışmasında kullanılmıştır.

Çalışmadan önce öğrencilere ön testler uygulanmıştır. Ön deneme uygulamasında öykülerdeki eksik yanlar belirlenmiştir. Bu eksiklerin öykünün konuyu tamamıyla kapsamadığı, olayların birbirine çok yakın olmayışı, bilginin olaylar içine çok fazla gizlendiği olarak belirlenmiş ve üzerinde çalışılarak daha kullanışlı hale getirilmiştir.

Ön deneme uygulaması araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Öğrencilerin çalışma boyunca eğlenerek öğrendikleri gözlenmiştir.

Araştırmayla ilgili öğrenci görüşleri alınmıştır. Öğrencilere göre bu çalışma onlar için faydalı olmuş ve Sosyal Bilgiler dersinin konularını öğrenmeyi kolaylaştırmıştır.

Çalışma bitiminde son testler, tutum ölçekleri ve DESCА anketi uygulanmıştır. Alınan sonuçların deney grubu lehine olduğu görülmüştür.

2.3.4.2 Deneysel İşlemler

Araştırma denencelerine yanıt olacak verileri toplamak amacıyla şu işlemler yapılmıştır.

1- Örneklem olarak belirlenen ilköğretim okulundaki iki dördüncü sınıf öğretmeniyle görüşülmüş ve yapılacak çalışmayla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Grupların denk olup olmadığını belirlemek için “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesi başarı testi ve Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği, DESCА anketi ve Kişisel Bilgiler Formu verilmiştir. Haydar Mursaloğlu ilköğretim okulu 4-D sınıfı deney grubu, Beyhan Gencay ilköğretim okulu 4-A sınıfı kontrol grubunu oluşturmuştur.

2- Deney grubu öğretmenine 5 hafta süresince Sosyal Bilgiler dersinin araştırmacı tarafından yürütüleceği belirtilmiştir. Kontrol grubunda ise geleneksel yöntemlerle ders işleneceği ve sınıf öğretmenin dersi yürüteceği açıklanmıştır.

3- Kontrol grubundaki öğretmenin Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel yöntemler dışında başka yöntemler kullanıp kullanmadıklarını ölçmek amacıyla iki

ders saati gözlenmiştir. Öğretmenin sadece geleneksel yöntemler kullanıldığı görülmüştür.

4- Beş haftalık süreyi kapsayan ünitenin konu, kavram, hedef ve davranışları belirlenerek üniteye ilişkin öyküler yazılmıştır. Öyküyle ilgili ahlaksal, empatik ve düşünsel boyutta sorular hazırlanmıştır.

5- Alınan cevaplar nitel değerlendirme yöntemlerinden içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

6- Her gün soruları içeren çalışma kağıtları dağıtılmıştır.

7- Öğretmen her dersin başlangıcında konu hakkında 10 dakikalık genel bir sunum yapmış, öğrencileri hedeften haberdar etmiş ve öğrencilerin çalışmayı nasıl gerçekleştireceklerini açıklamıştır.

8- Her haftanın sonunda öğrencilere DESCİA anketi dağıtılarak aktif öğrenme düzeyleri ve sınıf içindeki psikolojik durumları, kişisel gelişimleri ölçülmüştür.

9- Her haftanın bitiminde öğrendiklerini tekrar etmek ve hatırlamak amacıyla konu kavramlarını içeren bulmacalar, balık kılıçığı (Ek 10), harita (Ek 9), kavram ağı (Ek 17), kum saati (Ek 7) gibi aktif öğrenmeyi destekleyen stratejiler verilmiştir.

10- Çözümlemeli Öykü yöntemine yönelik günlük ders planı hazırlanmıştır. Bu ders planı Ek 6'da gösterilmektedir.

11- Deneysel çalışmanın bitiminde her öğrenciye "teşekkür" sertifikası verilmiştir. Bu sertifika Ek 8'de gösterilmektedir.

12- Her öğrencinin "çözümlemeli öykü" yöntemi hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bu görüşler Ek 9'da gösterilmiştir.

13- Velilere yönerge göndererek çalışma boyunca çocuklarındaki başarı, öğrenme isteği, çalışma biçimi konusunda görüşleri alınmıştır. Bu görüşler Ek 27'de gösterilmiştir.

2.3.4.3 Kontrol Grubunda Derslerin İşlenişi

1. Kontrol grubunda dersler sınıf öğretmeni tarafından sunulmuştur.
2. Geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda soru yanıt, düz anlatım ve tartışma yöntemleri kullanılmıştır.

3. Konu sınıfa önce öğrenciler tarafından daha sonra öğretmen tarafından düz anlatım yöntemiyle sunulmuştur.

4. Konu sunumlarından sonra öğrencilere bireysel olarak sorular sorulmuştur.

5. Ev ödevi olarak konuyu okuyup anlatmaları istenmiştir.

6. Sınıfta anlatılan konunun özetinin çıkarılması istenmiştir.

7. Öğrencilerin çalışmaları sırasında öğretmen çalışmaları izlemiş ve öğrencilerin sorularını yanıtlamıştır.

8. Anlatılan konunun anlamadıkları bölümüne ilişkin sorular sorulmuş, öğretmen sorulara yanıtlar vererek konuyu tekrar özetlemiştir.

Araştırmada çözümlenmeli öykü yönteminin uygulandığı deney grubunda ve geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı deney grubunda konular aynı zamanda işlenmeye başlanmış ve aynı zamanda bitirilmiştir. Deney grubunda işlemler araştırmacı tarafından, kontrol grubunda sınıf öğretmeni tarafından yürütülmüştür.

2.3.5 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma sürecinde kullanılan ölçekler SPSS for WINDOWS 11.0 istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi amacıyla istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Bu istatistiksel teknikler:

1. Standart Sapma
2. Aritmetik ortalama
3. Frekans
4. Yüzdellik
5. t- Testi
6. Kay Kare Testi
7. Doküman incelemesidir.

2.3.6 Kavramsal Çerçeve

2.3.6.1 Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bir varlık olan insan gerek ailesi gerek çevrenin katkılarıyla doğduğu andan itibaren çevreyi tanıma çabası içindedir. Bu çaba yaşamayı ilk öğrenme süreciyle başlayıp okul çağına geldiğinde daha sistematik bir hale gelir. Sosyal Bilgiler okulda, bireyleri toplumsallaştıran, insan ilişkilerini düzenleyip bu ilişkileri, toplumsal ve kuramsal alanda inceleyerek bunlarla ilgili bilgi, beceri ve deneyim kazandırmayı hedefleyen bir ilköğretim dersidir. (Kabapınar 2002: 4)

Sosyal Bilgiler dersi, sadece bireyin bugün içinde yaşadığı toplumu ve onun kurallarını içermez. Birey bugün varolduğu grup içinde nereden geldiğini ve bununla birlikte nereye gittiğini bugün-geçmiş-gelecek bağlamı içerisinde sosyal, fiziksel çevresiyle etkileşim kurarak inceler. Bu da Sosyal Bilgiler dersinin toplumsal kanıtlamaya dayalı canlı, dirik bilgiler olmasından kaynaklanmaktadır. Doğanay'ın (2002:43) “ Sosyal Bilgiler yaşamın sosyal boyutuyla ilgili bilgileri disiplinlerarası bir yaklaşımla birleştirerek etkin, demokratik vatandaşlar yetiştirme amacıyla oluşturulmuş bir derstir” tanımı bu düşünceyi desteklemektedir.

Sosyal Bilgiler tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk gibi vatandaşlık bilgisi konularını içeren derslerden elde edilen bilgilerden ve verilerden yararlanarak oluşturulmuş etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Toplumda, bireylerin yaşamlarının kalitesi verdikleri kararların doğruluğuna bağlıdır. Bu kararlar, kendi yöneticisini seçme kararı, haklarını korurken verdikleri kararlar, sorumluluklarını yerine getirirken verdikleri kararlar vb. İşte Sosyal Bilgiler dersi bireylerin yaşam boyunca karşılaştıkları sosyal, kişisel, kurumsal alanlarda sorunlarını çözerken doğru kararlar verebilmesine yardımcı olmaktadır.

Barth ve Demirtaş (1997: 39) oluşturulacak bir eğitim planında Sosyal Bilgiler dersinin tanımını şöyle yapmıştır: “ Türk toplumunda sorumluluk taşıyan bireyler yetiştirmeyi amaçlayan, içeriği; tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi

konularının birleştirilmesinden oluşan, yaşam boyu sürecek vatandaşlık becerilerini kazandırmaya çalışan sosyal beceriler bütünüdür.

2.3.6.2 Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları

Sosyal Bilgilerin en önemli amacı nasıl aktif yurttaş olunacağı konusunda gereken donanımı kazandırmaktır. Buradaki “aktif yurttaş” olma ise; geçmişini öğrenerek doğru ve gerekli olduğu düşünülen bilgi, ilke, değer ve tutumları kazanıp bunlara uygun davranışlar göstermektir. Bireylerin aktif olması onların olaylar ve sorunlar karşısında pasif izleyiciler olmasının yerine; sorun çözen, mantıklı kararlar veren bireyler olmasıdır.

İnsanlar günlük hayatlarında karşılaştıkları sorunları çözmeleri ve demokratik bir ortamda yaşamlarını sürdürmeleri iyi bir eğitim almalarıyla gerçekleşir. Bu eğitim sürecinde de kendilerini yaşayan toplumun bir parçası olduğunu anlamaları, yaşamı ve dünyayı tanımaları için Sosyal Bilgiler dersi gereklidir. Zarillo (2000:13) bu konuda şöyle demiştir: “Öğrencilere Sosyal Bilgiler dersiyle sorun merkezli yaklaşımı öğrenmeleri sağlamalı, demokratik vatandaşlar yetiştirmeli, öğrencilere problem çözme becerileri kazandırmalı, öğrencilerde “geçmiş” düşüncesi oluşturulmalıdır”

Sosyal Bilgilerin amaçları ulusal ve evrensel olmak üzere iki grupta toplanabilir. Evrensel amacı; sürekli değişen ülke ve dünya sorunlarını tanımlayarak sorunu anlayan ve çözmek için üzerinde çalışan insanlar yetiştirmektir. Bu sorumluluğu yerine getirirken, bilgi edinmeye ilişkin amaçlar, demokratik değer ve inanışlara ilişkin amaçlar ve beceriye ilişkin amaçlar olmak üzere üç temele oturmuştur. Bu üç temel birbiriyle iç içe olup bireyi el, kafa ve kalbi olgunlaştırıp gelişmesini sağlar (Ayan 2002: 56).

Ulusal amacı ise; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, yurdunu seven ve koruyan, maddi manevi tüm değerlerine sahip, geçmişini tanıyıp ve bundan hareketle çok iyi bir gelecek hazırlamayı hedefleyen, insan ilişkilerinde yapıcı, düşünen ve düşünerek edindiği bilgiyi analitik olarak kullanan, olaylar ve sorunlar karşısında

uygun tutum ve değerler geliştirerek gerektiğinde vatandaş olarak harekete geçen etkin bireyler yetişmesini sağlamaktır (Sönmez 1997: 7).

Sosyal Bilgiler dersi bilim ve teknolojinin etkisiyle sürekli değişen ve gelişen toplum ve dünya görüşüne ayak uydurmak; ülkesinin menfaatlerini en önemli ereği sayarak ağdaşlaşmaya, uygarlığa açık, kendi tarihini dünya tarihi içinde ve kendi coğrafyasını dünya coğrafyası içinde değerlendirip ülkesini en ağdaş medeniyetler sevisine çıkarmak amacını taşıyan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçları taşıyabilmek için etkili demokratik bir vatandaş olmak gereklidir. Bunun için de yaşam hakkında bilgi, bilmeyi bilme ve bütün bunları düşünmede kullanma, demokratik değer ve tutumlara sahip olunmalıdır.

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini hayata geçirebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

2.3.6.3. Sosyal Bilgilerin Bilgi Temeli

Bireyleri toplumsallaştırmak ve vatandaş olma bilincini yerleştirmek amacıyla verilen Sosyal Bilgiler dersinin dayandığı temel kaynaklar vardır. Bu kaynaklara aşağıda değinilmiştir.

Sosyal Bilgilerin bilgi temelinin büyük bir kısmını sosyal bilimler oluşturur. Sosyal bilimler insanla ilgili bilgiler üreten disiplinler topluluğudur. Her bir sosyal bilim disiplini, insanın bir boyutunu inceleyerek, o alanla ilgili bilimsel bilgiler üretir. Genellikle bilimlerin sınıflandırılmasıyla ilgili bir çok kaynak, yedi bilim dalını sosyal bilimler kategorisi içinde ele almaktadır. Bu bilim dalları ve insanın hangi boyutunu ele aldıkları aşağıda kısaca açıklanmıştır.

- Antropoloji : İnsan ve kültür
- Sosyoloji : İnsan ve toplum
- Siyaset Bilimi : İnsan ve Yönetim
- Coğrafya : İnsan ve Yer

- Tarih : İnsan ve Geçmiş Zaman
- Ekonomi : İnsan ve Kaynakların Paylaşımı
- Psikoloji : İnsan ve Davranışı (Doğanay 2002:23)

2.3.6.4. Sosyal Bilgiler Dersinin İlköğretimdeki Yeri

İnsan toplum içerisinde birçok ihtiyacını kendisi ve çevresindeki insanlar aracılığıyla karşılamaktadır. Yine kendi varlığını da çevresi aracılığıyla kabul eder ve ettirir. Bu topluma atılmanın ilk adımı olan “okul hayatıyla” başlar. İlişkiler, kurallar, sorumluluklar, ilkeler bir araya gelir ve Sosyal Bilgiler dersi adını alır ve çocukta vatandaş olma, birey olma düşünceleri filizlenmeye başlar.

Her toplum o toplumu oluşturan kişileri kendi değerlerini kazandırmak amacıyla kendi hedefleri doğrultusunda yetiştirmek ister. Bunu yaparken de kullandığı en etkili ve en kısa yol ilköğretimde Sosyal Bilgiler dersinin yer almasıdır.

Sosyal Bilgiler hayatın kendisi olduğu için sorunun kaynağı ve çözüm yolu da yine kendi içinde aranır. Soyut kavramlardan oluşan bu dersin içeriğini kolay anlaşılabilirliği için gerçek yaşamdan ve yakın çevreden örnekler oluşturmaktadır. Bu özelliğinden dolayı Sosyal Bilgiler bireyleri ilkokuldan itibaren hayata hazırlar (Kabapınar 2002: 5) .

Tutum ve beceriler, kavramlar ve bakış açıları, etkili vatandaş olmak için kazanılan bilgiler gibi hayat felsefesini oluşturan öğeleri öğrencilere aşlamak Sosyal Bilgiler dersiyle gerçekleşir (Kabapınar 2002: 3).

Eğitim kurumları, çocuğu etkili bir vatandaş olarak yetiştirme işlevini çocuğun içinde yaşadığı toplumun kültürünü, değerlerini, ilkelerini, tarihini, kurumlarını tanımasını sağlayarak yapmaktadır. Bunu yaparken de her şeyden önce bireyin kendini tanımasını, ilgi ve yeteneklerini tanıması, kendi gücünün farkına varması gibi bir çok özelliğini fark edebilmesiyle başlar. Aynı zaman da içinde yaşadığı toplumda gerekli becerileri kazanmak için Sosyal Bilgiler dersinden yararlanmaktadır.

Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi ünitelerinde yer alan tarihsel olgular, ülkemizin coğrafi özellikleri, okul ve toplum hayatı, nüfusun dağılışı, yakın çevremiz

gibi konular hem Sosyal Bilgilerin ulusal amaçlarını gerçekleştirmek adına hem de bireyin ülkesini tanıyıp Sosyal Bilgilerin evrensel amaçlarını gerçekleştirmek adına çok önemli işlevler üstlenmektedir.

2.3.6.5. Sosyal Bilgiler Dersinin Tarihsel Gelişimi

Sosyal Bilgilerde esas olan insan ilişkileri olduğu için Sosyal Bilgiler insanlığın doğduğundan beri vardır. Adı tam olarak oturmamış olsa da toplumun düzenli işlemesini sağlayan ilişkileri belirleyen bir kurallar bütünü bulunmaktadır. Bilim ilerledikçe bu gelişerek bir ders haline gelmiş ve Sosyal bilgiler adını almıştır.

Sönmez (1997:10) bu konuda şöyle demektedir: “Sosyal Bilgiler ğretiminin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Sümerler’e bakıldığında her ne kadar Sosyal Bilgilerle ilgili bir ders adına rastlanmamış olsa da, ele geçen tabletlerden devlet düzeni ve toplumsal yaşamı düzenleyen kuralların da öğretilmiş olabileceği anlaşılmaktadır.”

Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmiyor. Yalnız “insanoğlu var olduğundan itibaren hem fen hem sosyal bilimler eğitimi başlamıştır” denebilir; çünkü insan; doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. Bu süreç içinde ona en azından yiyecek bulmak, yemek, içmek, giyinmek, korunmak vb. etkinliklerle ilgili bilgi, beceri ve duygular kazandırılır. Eğer kazandırılmazsa, kişi yaşamını sürdüremez. Tüm bu etkinlikler doğada ve toplum içinde olmaktadır. İnsan yaşamak için hem doğanın hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Durum böyle olunca “ fen ve sosyal bilimler insanoğlunun yaşamı kadar eskidir” savı ileri sürülebilir (Kabapınar 2002: 28-29).

Antik Roma’da tarih ve coğrafya dersi verilmesine rağmen, Ortaçağ’da bu kesintiye uğramış, bu dönemde dinsel eğitim ağırlık kazanmış, ancak Rönesans ve Reform hareketleriyle bu dersler yeniden gündeme gelmiştir. Coğrafya ve tarih derslerinin Sosyal Bilgiler adı altında ilk ve orta okullarda okutulmasını ilk savunan kişi Condercet’tir (Sönmez 1997:8).

Erden'in (1997:13) Tabachnick'ten aktardığına göre, Sosyal Bilgiler, eğitim kurumlarına bir ders olarak ABD'de 20. yüzyılın başında, sosyal yaşantıların karmaşıklaşması, toplumsal değişme ve çatışmaların artmasıyla birlikte girmiştir.

ABD'de koloni döneminde Sosyal Bilgiler öğretimi sosyal ve ahlaki koşullar üzerinde yoğunlaşmış bulunmaktaydı. Öğrencilerin bu derste, toplumda uymak zorunda oldukları kuralları öğrendiği görülmektedir. 19.yüzyılın ilk yarısı boyunca tarih ayrı bir konu olarak önem kazanmaya başlamıştır. 20.yüzyılın başlarından itibaren göçmenleri "Amerikanlaştırma" düşüncesi nedeniyle Sosyal Bilgilerde "vatandaşlık" vurgulanmaya başlanmıştır (Armstrong 1980).

2.3.6.6. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler İlişkisi

Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler arasındaki ilişkiye geçmeden önce Sosyal Bilimlerin tanımlarına yer verilmesi uygun görülmektedir.

Sosyal Bilimler insan merkezli bilim dalları bütünü olarak, insanın insanla, toplumla ve başta devlet olmak üzere diğer kurumlar ile olan ilişkilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Sosyal Bilimlerde *zaman ve mekan boyutunda değişimin kaçınılmazlığı* ve zaman ve mekan boyutunda *ortak bir doğru tanımı yapabilmek* imkansızdır. "Değişim" insan ve toplumlar için kaçınılmazdır. Değişmeyen tek olgunun değişimin kendisi olduğu düşüncesi sosyal bilimlerin metodolojisinin en önemli noktalarından biridir (Kabapınar 2002:28).

Sosyal Bilimler tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi gibi, insan davranışlarını çeşitli yönlerden, nesnel bir yaklaşımla inceleyen alanlardan oluşmaktadır (Barth ve Demirtaş 1997:43).

Sosyal Bilimler konu ve yapısı itibarıyla zaman ve mekan boyutunda mutlak doğrudan uzak, farklı bakış açıları ve yorumlayışlara, akademik kurallar çerçevesindeki göreceliliğe son derece açık; araştırmacının subjektif değerlendirme ve yönlendirmelerinin de gündeme gelebileceği bir bilim dalıdır (Kabapınar 2002:29).

Sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlerle ilgili disiplinleri birleştirerek öğrencilerin toplumsal olaylara bütüncül yaklaşmasını sağlamayı hedeflemektedir, ancak bu amacın gerçekleştirilmesi için sosyal bilgiler dersi öğretimi yapılırken kişi, yer adları ve tarihlerin ezberlendiği bir ders olmaktan çıkarılması gerekmektedir (Ayan 2002: 56). Sosyal Bilgiler eğitim programı vatandaşlık eğitimine ağırlık verirken, ilköğretim programı genel olarak vatandaşlık eğitimine katkıda bulunacak biçimde tasarlanmıştır.

Bu yaklaşımın daha da kolay anlaşılması için şöyle bir örnekle açıklanması uygun görölmektedir. Bir ülkenin yaşam biçimini etkileyen ve ülke vatandaşlarını son derece rahatsız eden olayların nedenleri incelenirken, o ülkenin etnik özellikleri (Antropoloji), yaşanan bölgenin doğal koşulları (Coğrafya), ülkede önceki yıllarda yaşanan olaylar (Tarih), ülkede yaşayan insanların geçim kaynakları (Ekonomi), ülke insanların gruplaşmaları, aile ve çevreyle olan ilişkilerini (Sosyoloji) bilmek gereklidir. Bunun için de tüm bu disiplinlerden yararlanılmalıdır.

Özetle sosyal bilimler insan ve insan ilişkilerini, insanın çevreyle etkileşimini inceleyen bilim dalları iken, sosyal bilgiler sosyal bilimlerin elde ettiği bilgileri kullanan bir okul eğitim programı olup, demokratik bir ortamda kendisinin ve çevresinin bilincinde, sorumluluk sahibi, ülkesinin menfaatlerini düşünen, haklarını her zaman ve her yerde koruyan ve kendini tanıyan etkin vatandaşlar yetiştirmeyi hedef alır. Bunun sağlanabilmesi için eğitimde uygun ve etkili yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bireyin toplumda etkili bir vatandaş olması için bilgisini gündelik hayatta kullanmalıdır. Bütün bu amaçların sağlanabilmesi için aktif öğrenme yöntemleri en iyi yollardan birisidir.

2.3.6.7 Aktif Öğrenme

Bu bölümde aktif öğrenmenin tanımına, aktif öğrenmenin kuramsal temellerine, aktif öğrenmenin özelliklerine, aktif öğrenmeye eğitim ortamının katkısı, aktif öğrenmede öğretme-öğrenme durumuna, aktif öğrenmede hedefe, aktif öğrenmenin yararlarına, Sosyal Bilgiler dersinde aktif öğrenme konusuna, aktif

öğrenmeyi destekleyen stratejilere, aktif öğrenme yöntem ve tekniklerine yer verilecektir.

2.3.6.8 Aktif Öğrenme nedir?

Öğrenme anlık bir oluşum değildir, bir süreç işidir. Öğrenen kişiye öğrendiklerini farklı alanlarda kullanma, bilgiyi kendi cümleleriyle ifade ederek örnekler sunma gibi imkanlar vererek etkili bir öğrenme sağlanır ve öğrenmeye karşı bir ilgi de oluşur. Bu fırsatlar öğrenene sunulmazsa rasgele ve etkisiz bir öğrenme oluşur (Açıkgöz 2003:17).

Öğrenme pasifken beyin açık değildir. Beyin bilgileri kendiliğinden işler fakat öğrenene bilgiyi işleme fırsatları sunulması gerekmektedir (Çullu 2003:19).

En önemli öğrenme, öğrenmeyi öğrenmektir. Bireylerin neyi nasıl öğreneceğini bilmesidir. Her şeyden önce kendisini tanıması bilişsel süreçlerinin farkında olması ve öğrenmeyi yönlendirmesi gerekmektedir. Bunu geliştirebilmek için ileriye planlama, güçlük yaratan kaynakları belirleyebilmek için kendi davranışını izleme, kontrol etme, değer biçme, yenileme ve kendini test etme gibi anlamayı izleme ve yönetme stratejilerini bilmesi gerekmektedir (Saban 2000:54).

Bir dersin işlenmesi sırasında ne kadar çok duyu organının katılımı sağlanırsa öğrencilerin öğrenmesi de o ölçüde kolay ve kalıcı olacaktır. Nitekim bir bireyin öğrenmesi onun bir şeyi okuması, işitmesi veya görmesi sayesinde değil, onun öğrenme sürecine aktif olarak katılımı sayesinde daha kalıcı ve anlamlı olmaktadır.

Öğrenme ve öğretme ile ilgili literatür tarandığında, aktif öğrenme ile ilgili bugüne kadar bir çok tanım yapılmıştır. En genel tanımı ise *öğrencinin aktif olduğu öğrenme durumlarıdır*. Demirel (2001:147) eğitim terimleri sözlüğünde “active learning” ifadesinin karşılığı olarak “etkin öğrenme” ifadesini kullanmaktadır. Buna bağlı olarak da Özer (2001:67) aktif öğrenmeyle ilgili şu noktaları vurgulamaktadır: “Aktif olma durumu kimin ne çok konuştuğu ile ilgili olmayıp, öğrenilmesi istenen

hedeflerin farkına varılarak, öğrenmeyi gerçekleştirmek için sarf edilmesi gereken çabadır. Sınıfta yapılan çalışmalara öğrencinin katılımı ve yaptığı şeyler hakkında düşünmesini sağlayan etkinliklerdir.”

Silberman (1996,1-4) öğrenmeyi beynin işlevsel süreçlerini ele alarak irdeler. Ona göre sadece bir şeyleri duymak ve görmek öğrenme için yeterli sebepler değildir. Bunların öğrenme üzerindeki etkileri yadsınamaz. Ancak bunlar öğrenme için yeterli şartları sağlamazlar. Bunun bir adım ötesinde, zihni bir bilgisayara benzeterek, bireyin kendisine öğretilmesi düşünülen bilgilere hazır olması gerektiğini savunur. Bunun için konunun ilgi çekici olması oldukça önemlidir. Pasif öğrenmede öğrenen hiçbir risk almadığı için huzurludur. Ancak bu noktada öğrenmenin gerçekleşmesi oldukça güçtür. Aktif öğrenmede ise karşılıklı olarak öğrenen ve öğretenin bir risk alması söz konusu olup, bu şartlar sağlandığında öğrenmeden bahsedilebilir.

Diğer bir kaynakta (Ayan 2003:45) aktif öğrenme şöyle açıklanmıştır. Öğrenciyi düşünmeye, öğrendiği bilgiler üstünde yorum yapmaya teşvik eden bir yoldur. Böylece öğrenci sınıf ortamında sadece dinleyici olarak kalmayacak, üst düzey bilişsel basamaklara da ulaşma çabası içinde olacaktır. Böylece, düşünce ve fikirlerini rahatlıkla ifade edebileceği, uygulayacağı zeminler bulacak ve öğrenme kalıcı olacaktır. Bu çerçevede öğrenme ve öğretmede en önemli sorunlardan biri de bireyin sürece katılımını sağlamaktır. Yılmaz bu konuda şu fikirleri sunmaktadır:

Öğrenmeye aktif olarak katılmayan,sürekli not tutan, öğrenmeyi erteleyen öğrencinin derse karşı duyduğu ilgi giderek azalmakta, bu süreç öğretmen tarafından zorlandığında, öğrencinin derse karşı ilgisizlik duyguları ortaya çıkabilmektedir. Oysa okullarda öğrencilerden derse karşı dış güdüleyici etkenlerden çok, iç güdüleyicilerle güdülenmesi beklenmektedir. (Yılmaz 1995:11)

Özkaya (1999:2) Aktif öğrenmenin temel düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

1- Öğrenen öğrenme sürecinin aktif bir üyesidir. Davranışçı yaklaşımda öğretici öğrenenin neyi, ne kadarını, nasıl ve zaman öğreneceğine karar verir.Oysa öğrenme bilgiyi pasif olarak alma değil, kendine özgü bir biçimde işlemedir. Aktif öğrenmede öğrenen bilgiyi önceki bilgileri ile ilişkilendirerek yapılandırır.

2- Öğrenme birikimli bir süreçtir. Ön öğrenmeler yeni öğrenmelerdeki bilginin yapılandırılmasında önemlidir. Yeni öğrenmeler zihinde mevcut ilgili şemalarla ilişkilendirip yapılandırır. Şema, belli bir konuda bireyin sahip olduğu bilgilerdir.

3-Öğrenmede çevreyle aktif iletişim önemlidir. Öğrenme sosyal bir süreçtir. Öğrenci öğrenmeyi, öğretene ve diğer öğrenenlerle etkileşim sonucu gerçekleştirir. Bu etkileşimde öğrenme sürecini verimli kılmak için birlikte ortak bir anlayışın oluşturulması gereklidir. Bunun nedeni etkileşimin, öğrenenlerin birbirinden ve öğrenmekten hoşlanmalarına yol açmasıdır. Bu da öğrenenlerin enerjilerini çalışmalarına yöneltmesine yol açmaktadır.

4-Öğrenenlerin öğrenme becerileri geliştirilebilir. Aktif öğrenme yaklaşımına göre öğrenme yeteneği durağan değil değişkendir. Eğitim yolu ile öğrencilerin öğrenme kapasiteleri artırılabilir. Bu nedenle eskiden olduğu gibi öğrencilerin yeteneklerine göre sınıflandırılması ve yeteneğin değişmeyen bir özellik olduğu kabul görmeyen bir düşüncedir. Tersine bir yandan öğrencinin bir konu alanına özgü bilgi ve becerileri öğrenirken diğer yandan öğrenmeyi öğrenmesi sağlanabilir. İyi öğrenen ve öğrenemeyen arasındaki fark iyi öğrenenin alt yapısı ve bilişsel stratejileri iyi bilmesidir. Bilişsel stratejiler öğretilir.

5-Öğretimsel işler önemlidir. Öğrenenin neyi, nasıl öğrendiğini, üretirken nasıl bir yol izlendiğini bilmek önemlidir. Öğretimsel işler öğrencinin dikkatini içeriğin belli noktalarına çeker ve bilgiyi işleme yollarını belirler.

2.3.6.9 Aktif öğrenmenin nitelikleri

Aktif öğrenmenin kullanıldığı bir sınıfta beş temel nitelik göze çarpmaktadır. Bunlar **Güven, Enerji, Öz denetim, Gruba ait olma ve Farkındalık**
DESCA:

Dignity: Güven

Energy: Enerji

Self-management: Öz-denetim

Community: Gruba ait olma

Awareness: Farkındalık

Güven (dignity) Her hangi bir ortamda öğrencinin kendini huzurda ve güvende hissetmesi, o ortamda belli bir işi başarabilmesi kendi adına önemli bir etkidir. Kendine güvenen ve öğrenmeye hazır olan öğrencilerin kendilerine saygı duydukları görülmektedir. Bu öğrenciler kendilerini sınıfta güvende hissederler, rahattırlar. İnsan olarak değerleri başarı ya da ödüle bağlı değilmiş gibi her yarışta kazanma ya da herkesi memnun etme endişesi taşımazlar.

Enerji (energy): Aktif öğrenme ortamında öğrenciler direk olarak eğitim sürecinin içerisinde olduğunda, sürece devamlı olarak katkıda bulunurlar. Öğrenciler bir şeylerle meşguldür, katılımcıdır. Sınıf harıl harıl çalışmaktadır. Bekleyen, sıkılan ya da zamanını boşa geçiren kimseye rastlanmaz. Öğrenciler saate bakmazlar, dersin bitmesini beklemezler.

Özdenetim (Self management): Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludur. Kendilerini yönetirler ve güdülerler. Kendi seçimlerini yaparlar, çalışmalarını başlatıp, bitirir ve mümkünse çalışmalarını kendileri düzeltirler. Öğrenciler kendi hızlarını kontrol etmekte ve çalışmalarını yönetmektedirler. Bu da onlarda özdenetim mekanizmalarını kullanmalarına ve geliştirmelerine neden olur.

Gruba ait olma (community): Aktif öğrenmede dersin ve eğitimin öncesinde, birey ve insan ön plandadır. Bu nedenle öğrenciler yönetici personelle ve diğer öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmuşlardır, birbirlerini dinlerler. Kabul ederler ve edilirler. Saygı görürler ve saygı duyarlar. Reddedilme ya da uzaklaştırılma hissetmezler. Bu yaklaşım ve anlayış öğrencilerde bir gruba ait olma duygusunun gelişmesinde yardımcı olur.

Farkındalık (Awareness) Öğrenciler düşünceli ve uyanıktır; sınıfta neler olduğunu bilirler. Dikkatli, meraklı, yaratıcı ve gayretli öğrenciler göze çarpar. Diğer insanların duyguları ve düşüncelerine karşı duyarlıdırlar (Saban 2000:11-12).

Harmin'in (1994) hazırlamış olduğu anket Ek 1'de verilmiştir. Bu anketle sınıftaki aktif öğrenme düzeyi konusunda bilgi edinilmektedir. Bu anket her günün sonunda olduğu gibi her haftanın sonunda da uygulanabilir.

Aktif öğrenme yaklaşımının en önemli niteliklerinden biri öğrencilerin hedeften haberdar edilmesidir. Yüzyılın başlarında Montesörri, öğrencilerin neyi öğrenmek istediklerine kendilerinin karar vermeleri gerektiğini belirtmiştir. Öğrenilecek konunun, kazandırılacak davranışın veya yapılacak etkinliğin öğrenciye ne kazandıracağı kısa ve net bir şekilde, dersin hazırlık aşamasında belirtilmelidir. Öğrencilerin söz konusu dersin hedeflerinden haberdar edilmesi gereklidir. Önemli olan bu hedeflerin öğretimde neden gerektiğinin vurgulanmasıdır (Kalem 2002: 40).

2.3.6.10 Aktif Öğrenmenin Kuramsal Temeli

Aktif öğrenme düşüncesinin temeli yapılandırmacılık ve bilişselcilğe dayanmaktadır. Yapılandırmacılığa göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi, birey çevresiyle etkileşim halindeyken ortaya çıkar. Yapılandırmacılıkta bilgi öğrenen tarafından yapılandırıldığı için bireye özgüdür ve başkasına aktarılması mümkün değildir. Yapılandırmacı yaklaşım, öğrenmeyle bütünleştirilmiş bir yaklaşımdır (Açıköz, 2002:60).

Asubel modern yapılandırmacılığın önemli bir temsilcisidir. Piaget'in bilişsel gelişim kuramından etkilenmiştir. Bilişsel yapılar üzerinde çalışmıştır. Bilişsel öğrenme, sözel derslerdeki materyallerin anlamlandırılmasının nasıl gerçekleştiği ile ilgilidir. Öğrenmeyi etkileyen en önemli unsur, öğrenenin ne biliyor olduğudur. Öğrenmede birincil süreç, yeni öğrenme malzemesinin var olan bilişsel yapıyla önceki bilgiler arasında ilişki kurulmasıdır. Asubel, öğrenmenin "Ön Örgütleyici" adını verdiği yapılarla gerçekleştirildiğini ileri sürmektedir. Örgütleyiciler var olan bilgi ile yeni bilgi arasında köprüdürler. Öğrenen bir konuyla ilgili öncül bilgilere sahipse yeni bilgileri öğrenmesi daha kolay gerçekleşir. Önceki bilgilerle yeni bilgiler arasında "çapa"lara gereksinim vardır, bunlara "ön örgütleyici" adı verilmiştir (Woolfolk, 2001; <http://www.ausubel.html>).

Modern yapılandırmacılık düşüncesini herkesten çok etkileyen kişi Vygotsky'dir. Vygotsky, eğitimin temel hedefini öğrencilerin düşüncelerine yardımcı olmak olarak görür. İnsanın hayvanlardan farklı olan yanlarından biri

amaçlarını gerçekleştirmek için çevreye tepkiler vermesidir. Bu kendini çevreye uyarlayabilen insanı daha düşük yaşam biçimlerinden ayıran bir özelliktir (Kerr 2002; <http://www.indiana.edu/intell/vygotsky.html>).

Vygotsky, “Yaklaşık Gelişim Alanı” kuramını ortaya atmıştır. Bu düşünce, bireyin gerçek gelişim düzeyi ile potansiyel gelişim düzeyi arasındaki farkı vurgulamaktadır. Öğretilenlerle o alandaki gelişmeler arasındaki boşluk çoksa öğretimin olmayacağını savunur, boşluk küçükse öğrenci konuyla ilgilenmez. Bu nedenle öğretmenin geçmiş birikimlerinin çokluğu oldukça önemlidir. Öğreticinin öğretimde etkisi büyüktür. Öğretici var olan beceri düzeyiyle, istenen düzeydeki gelişimin sağlanması için öğrenene rehberlik eder (Kerr, 2002; <http://www.hsc.csu.edu.au/pro-dev/teaching-online/vygotsky.html>).

Aktif öğrenmenin felsefi çıkışının temelinde Varoluşçuluk ve pragmatizm akımlarının olduğu görülür. Varoluşçu anlayışa göre eğitimin amacı, özgürlüklerin artmasıdır. Sınıf ortamına taşındığında ise şu anlamı taşımaktadır: Öğrenciler herhangi bir yetişkinin zorlaması altında kalmaksızın, kendi değerler sistemini oluşturmalıdırlar. Öğretmen açısından ele alınırsa varoluşçu öğretmen, öğrencinin yardımına koşan ve onun gelişmesine yardım etme zorunluluğu olan kişidir. Öğrenciler neyi öğrenecekleri ve neye karar verecekleri konusunda serbesttirler. Pragmatizm akımını temelinde ise deneyselcilik bulunur. Pragmatizme göre öğrenme, problem çözme süreciyle gerçekleşir. Diğer bir ifade ile yaparak yaşayarak öğrenme, öğrenmede önemli bir rol oynar. Bu süreçte çevre ve öğrenenin etkileşimi de önemlidir (Demirel 1998,31).

Aktif öğrenmenin temelinin atılması ve eğitim-öğretimde kullanılmaya başlanması John Dewey ile birlikte olduğunu söylemek mümkündür. Dewey, çalışmalarında, okulda küçük bir toplum yaratmayı hedeflemiş ve bu doğrultuda aktivite programını uygulamaya başlamıştır. Dewey’in okulunda yapılacak eğitsel uğraşların temelinde çocukların yönelişleri bulunmaktaydı. Okul etkinliklerinin amacı, eğitimin ilkelerini incelemektir (Varış 1998,42). Dewey’in kurduğu okulda önemli olan diğer bir unsur da çocukların okulda iş birliği halinde öğrenmelerini devam ettirmeleriydi. Öğretimde aktivite ve yaşantıların yeniden oluşumu, bu okulun önem verdiği bir ilkeydi. Dewey’in uygulamaya koyduğu okul modeline

baktığımızda, karşımıza aktif öğrenme ile benzer olgular, yapılar ve çalışmalar çıkmaktadır. Öğrencilerin yapıcı yönelişleri, oyun, ritmik hareketler, çamur ve kilden malzeme yapma ile araştırma ve deneme yönelişleri, araştırma gerektiren etkinliklerle, ifade ve sanat ile ilgili yönelişlere yaratıcı etkinliklerle karşılanmıştır. Bu okulda amaçlanan; konuşma, yapma , bulma ve yaratmadır. Dewey’de gözümüze çarpan diğer bir unsur da zıt kavramları bu okulda bir araya getirerek bunların sentezini yapmaktır. Varış bu bağlamda Dewey’in görüşlerini dört ana başlık altında toplamıştır:

1. Eğitim hayata hazırlık değil, hayatın kendisi olmalıdır.
2. Eğitim sosyal bir süreçtir.
3. Eğitim gelişme büyümedir.
4. Eğitim yaşantıların devamlı surette yeniden oluşumudur (Varış 1998: 42-43).

Çullu’nun (2003: 20) Dewey’den aktardığına göre “Okul ve Toplum” adlı eserinde genç öğrenenlerin gelişimi ve büyümesi için desteğe gereksinim duyduğunu ileri sürmektedir. Dewey’e göre çocuklar gözlem yapmakta ve gözlemlediklerini yansıtmaktadır. Dewey, öğrencilerin gerçek toplumsal sorunlarla uğraşmalarına şans vermek gerektiğini ileri sürmektedir. Bu sayede öğrencilerin çok kültürlü demokratik ortama katılmaları, sosyal beceri ve değerleri kazanmaları sağlanabilmektedir. Dewey okulların minyatür demokrasi ortamları olması gerektiğini ileri sürmüştür. Ancak yaşayarak öğrenildiğinde demokratik ortamın gelişebileceğini belirtmektedir (Ellis 2001; [http: // userwww. sfsu.edu/-ching/ personal /learning/ theorist /dewey.html](http://userwww.sfsu.edu/~ching/personal/learning/theorist/dewey.html)).

Aktif öğrenme konusunda çalışmalar yapan diğer bilim adamlarının da çalışmalar yaptığını görmekteyiz. Bunlardan biri de Bruner’dir. Bruner de öğrenmeyi yeni fikir ve kavramların yapılandırıldığı aktif bir süreç olarak görmektedir. Öğrenen bilgiyi seçer, transfer eder, hipotezler yapılandırır, kararlar verir, bunu yaparken bilişsel bir yapı kullanmaktadır. Başka bir deyişle, Bruner bilişsel etkinliği nesnelerin ve olayların seçilmiş ipuçlarına göre sınıflandırması olarak açıklanmaktadır (Kerr 2002 [http: // carbon. Cudanver. Edu/ mryder/ itc data/](http://carbon.Cudanver.Edu/mryder/itc/data/)

constructivism. Html). Sınıflandırma eylemi insanı toplumsallaştıran yollardan biridir.

Açıkgöz'e (2002:34) göre yaşantıları modele dönüştürmenin hareketsel, imgesel ve simgesel olarak üç birimi vardır. Hareketselde, spor faaliyetleri gibi, sözlü açıklaması olmayan bilgiler yer almaktadır. İmgeselde görsel ya da diğer duygularla örgütlenmesi, simgeselde ise dilin kullanılması yer almaktadır. Konu alanı yapısı, o konuyu yapılandıran diğer ilkeleri de öğretecek biçimde tasarlanmalıdır. Bunun sağladığı yararlar şunlardır: Temelleri anlamak, konuyu anlaşılır bir hale getirir, ayrıntılar yapılandırılmadıkça unutulur, temel ilkelerin anlaşılması transferi kolaylaştırır. Bir konuyu öğrenmek için bireyin hazır bulunuşluk düzeyi de oldukça önemlidir. Sezgici düşüncenin de eğitimle geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğrenmede öğrenme güdüsünün önemi unutulmamalıdır.

Günün beklenti ve şartları göz önüne alındığında aktif öğrenme önemli bir ilgi görmeye başlamış, kişiler ve kurumlar kendi bünyelerinde daha adını koymamış olsalar bile aktif öğrenme ile birebir ilgilenmeye başlamışlardır. Bunun nedenleri şöyle sıralanabilir:

- Günün ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermesi
- Yaşamda ve bireyin dünyasında kaliteyi arttırması
- Bireyin özgüvenini arttırıcı rol oynaması
- Hem öğrenciyi güdülemesi hem de öğrendikleri hakkında söz sahibi olmalarıdır.

2.3.6.11 Aktif Öğrenmenin Özellikleri

Aktif öğrenme her düzeyde, her sınıfta uygulanabilecek bir yöntemdir. Bu yöntemde öğrenciye görelilik esas olduğu için her sınıfın kendi düzeyine göre aktiviteler hazırlandığında mutlak bir başarı elde edilecektir. Aktif öğrenme ortamı, öğrenenlerin sıkılmadan kendisini tamamen öğrenmenin içinde hissettiği bir

ortamda, sürekli araştıran, bulan, eleştiren iyi bir vatandaş olmasının sağlandığı bir ortamdır

Hepimiz yaşadığımız süre boyunca, yaşantılarımızdan ve tecrübelerimizden kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirmekteyiz. Bir İngiliz atasözünde “ tecrübenin en iyi öğretmen ” olduğu söylenmektedir. Yaşayarak öğrenmede bireyler doğrudan kendi yaşadıklarından kendi öğrenmelerini gerçekleştirirler. Bundan hareketle günlük doğal yaşamda gerçekleşen öğrenme ile yapay öğrenme arasında bir bağlantı kurmak gereklidir. İşte bu sebeple aktif öğrenme günümüzle örtüşen bir öğrenme olarak karşımıza çıkmıştır. Emiroğlu (2002:2) Aktif öğrenmenin temelindeki düşüncelerden biri olan yaşayarak öğrenmenin kendine göre belli bir düzeneği vardır der. Bunları şöyle belirtir:

1. Yaşantı “etkinlik”

- Kısaca bu sürece etkinlik demek mümkündür.
- Etkinliklerde bir amaca doğru yönelme ve çalışma vardır.
- Etkinliklerde doğrudan bilgi aktarımından çok, yüksek düzeyde katılım vardır.
- Ekip çalışmasında, grupsal dinamikler ve kişisel beceriler üst seviyededir.

2. Düşünme “ne yaptık”

- Her etkinlik sonunda bireyler olayın nedenleri ve niçinleri üzerinde dururlar.
- Ekip çalışmalarında bireyler, geçirilen süreci sorgularlar.

3. Genelleme “ Bu ne demek”

- Bireyler ya da katılımcılar, yaşadıklarının ne anlama geldiğini sorgularlar..
- Bireyler ya da katılımcılar, eylemlerin birbirleriyle ilişkilerini değerlendirirler.
- Süreçte işleyen ve işlemeyen noktaları değerlendirirler.

4. Uygulama “ Bundan Sonra?”

- Çözümlemelere ve yargılara varılır.
- Yaşamla olan paralellikler bulunmaya çalışılır.
- Süreçte nelerin değişeceği nelerin aynı kalacağına karar verilir.

Ün, (2001) aktif öğrenmenin temel prensiplerini ise şöyle sıralamıştır:

- 1- Öğrenci öğrenme sürecinin etkin, aktif bir üyesidir.
- 2- Öğrenme aşamalı ve birikimli bir süreçtir.
- 3- Öğrenmede çevreyle etkileşim önemlidir.
- 4- Öğrencinin öğrenme becerilerini geliştirici niteliktedir.
- 5- Eğitim sürecinde her türlü etkinlik ve çalışmalar önemlidir.

Aktif öğrenmede amaç, öğrenciyi eğitim sürecindeki edilgen durumdan kurtararak, öğrencinin etkin olduğu ve katılımında bulunduğu öğrenme süreçleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda geleneksel ve aktif öğrenme yaklaşımının karşılaştırıldığı çizelge aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 15 . Geleneksel ve Aktif Öğrenmenin Karşılaştırılması

	Geleneksel Yaklaşım	Aktif Öğrenme
Bilgi	Öğretenden öğrenene aktarılır	Öğreten ve öğrenen birlikte oluşturur
Öğrenen	Öğretmen tarafından doldurulacak boş bir kaptır.	Aktif, yapıcı, keşfedici kendi bilgisine dönüştürme içerir.
İletişim ve ilgi	Yoktur	Öğretmen öğrenci arasında karşılıklı ilişki mevcuttur.
Çalışma stratejisi	Ferdi ve yarışmacıdır.	Paylaşımçı işbirlikçidir.
Eğitim-Öğretmen	Her öğretmen bir uzmandır	Öğretim karmaşık ve fonksiyonlu bir iştir. Öğrenmeye rehberlik gerektirir.
Hedef	Sınıflamaya ve ayırmaya dayalıdır.	Öğrenenlerin yeteneklerini ve becerilerini geliştirmeye dayalıdır.

Kaynak: Johns D. W. T. R. Johnson ve K.A. Smith.(1991) Active Learning:Cooperation in the College Classroom. Edina, MN:İnteraction Book Company, ss:1-7'den uyarlanmıştır.

2.3.6.12 Aktif Öğrenmeye Eğitim Ortamının Katkısı

Eğitimde verimlilik esastır. Verimlilikle doğrudan ilgisi olan kavram ise kalitedir. Toplumun bu kadar hızlı geliştiği günümüzde eğitim, kalite ve verimlilik

birbirini tamamlayan üç kavramdır. Üreten insan tipini ortaya koymak için eğitimin ve bunu yaparken de seçilen yolun aktifliği, verimliliği çok büyük önem taşımaktadır.

Öğretme evrensel bir uğraştır. Yaşadığımız çevrede, ana babalar çocuklarına, usta çırağına, öğretmenler öğrencilerine sürekli bir şeyler öğretirler. Yaşamda sürekli bir öğretme ve öğrenme durumu söz konusudur. Ancak öğretme ve öğrenmenin iki değişik işlevi olduğu her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü öğretme bir kişi tarafından gerçekleştirilirken, öğrenme başka bir kişide oluşur. Çok açık ve basit gibi görülsede aslında bu üzerinde ciddi bir şekilde durulması gereken bir durumdur. Öğretme öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için o iki kişi arasında çok özel bir bağ kurulması gerekir. Kuşkusuz her öğrenme süreci ve sonuçlarının eğitsel değeri bir değildir. Kimileri yüzeysel etkiler bırakır. Bunlar kısa süre sonunda ya unutulur ya da kullanılabilir yeterlikte değildir, eksiktir. Kimi öğrenme sonuçları da bunun tam tersi, uzun süreli ve kalıcıdır (Çetin 2001:149).

Aktif öğrenmede amaç, öğrenciyi eğitim sürecindeki edilgen durumdan kurtararak, yerine öğrencinin etkin olduğu ve katılımında bulunduğu öğrenme süreçleri oluşturmaktır. Bu çerçevede aktif öğrenme, öğrenenlere öğrenme deneyimleri kazanmaları ve problem çözmeleri için çok sayıda imkan sağlayan, onların özgüven ve bağımsızlıklarını destekleyen, sorumluluk alma ve zaman dilimi yeteneklerini geliştiren sıralı bir faaliyetler dizisidir.

Öğrenmeyle kazanılması istenen değerlerin kolay unutulmaması, tam ve kullanılabilir nitelik taşıması, öğrenenin kişiliğinin bir parçası haline gelmesi ile mümkündür. Öğrencinin öğrenme yaşantısı, gerçek yaşantı koşullarına dönüşmedikçe beklenen nitelikte bir öğrenme gerçekleşmez. Gerçek, bilinçli ve planlı yaşantıda amaç vardır. Amaç yönünde uygun araçlarla uygun etkinlikler yer alır. Bu etkinlikler öğretmen ve öğrenci tarafından içten bir yönelişle, severek, isteyerek yürütülür. Çalışma sırasında karşılaşılan güçlüklerle direnilir. Güçlükleri yenmek için düşünülür, çözümler üretilir, kararlar verilip, uygulanır. Çalışmalar eleştirilir ve yorumlanır. Yeni bilgiler, görüşler ve davranışlar kazanılır. Böylece hem öğretmen hem de öğrenci kendi yaşantısı içinde kazandığı değerleri, çok yönlü etkileşimlerle elde eder. Bu kazanımlar kalıcı olur, kolay unutulmaz. Öğrenmeyi

etkinleştirmede öğretmenin rolü büyüktür. Öğrenmeyi etkinleştiren öğretmen, davranışlarıyla bir bütündür. Bu bir aktif öğrenme biçimidir

2.3.6.13 Aktif Öğrenme ve Öğretme- Öğrenme Durumu

Öğretme bilgilerin otomatik olarak sıralı ve düzenli bir şekilde öğrencilere aktarılması anlamına gelmemektedir. Bütün bunlardan çok daha önemli olan bir düşünce vardır o da “öğrenci katılımıdır”. Öğretmenin sadece rehber olduğu öğrencilerin ise etkileşim halinde ve iletişimin tüm olanaklarını kullanarak öğretme ortamından faydalanması esastır.

Öğrencinin eğitim ortamının tam merkezinde olduğu aktif öğrenmede ders işleme aşamasında dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Aktif öğrenmede pek çok yöntem, teknik ve strateji kullanılabilir. Bununla birlikte aktif öğrenme ile geliştirilen bir programda temel hareket noktası sarmal programlama yaklaşımıdır. Bu anlayışa göre yeri ve zamanı gelince konuların tekrar tekrar gözden geçirilmesi gereklidir (Demirel 1999:118).

Aktif öğrenmede kuramsal yaklaşımlara uygun olarak, öğretim faaliyetlerinde etkinliklerle öğrenmeye ağrılık verilmektedir. Aktif öğrenmede kullanılacak etkinliklerde öğrenci bilgiyi bulmakta veya bilginin gelişmesine önemli bir katkıda bulunmaktadır. Bu etkinlikleri oluştururken öğrenci kendi çevresinden, yaşantısından yararlanmaktadır (Pekin 2000:17).

Aktif öğrenmeyi sınıf ortamı içerisinde bazı teknik ve stratejilerin kullanılmasıyla birlikte öğrenme-öğretme sürecinin genel özellikleri şöyle sıralanabilir:

1. Aktif öğrenmede öğrenci dinlemenin çok ötesinde eğitim ve öğretim sürecine katılımcıdır.
2. Aktif öğrenmede bilgilerin aktarımından öte öğrencilerin beceri ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi esastır.
3. Aktif öğrenmede öğrenciler belli bir aktivite içerisinde.

4. Aktif öğrenmede öğrenciler kendi değer yargılarına sahiptirler (Ragain 1995: 40).

Ün'e (2000:30) göre aktif öğrenmede dört temel yapı vardır: *Konuşma, dinleme, yazma, yansımadır*. Bu yapılar şu etkinlikleri içerir: *Açıklama, soru sorma, pekiştirme, bilgiyi kullanma*.

Aktif öğrenmede öğrencinin kendi beceri ve yeteneklerini geliştirmeye ihtiyaç duyduğu öğrenme ortamını oluşturmak esastır. Bu bağlamda seçilecek strateji öğrencinin ilgisine cevap verebilecek düzeyde olmalıdır. Bu sürece etki edecek ve üzerinde önemle durulması gereken noktalar ise şunlardır: Program ve öğrenme araçları, sınıfın büyüklüğü, öğrencilerin yetenekleri, ders programındaki zaman, uygulanabilirlik ve fiziksel çevredir, bundan sonra yapılması gereken ise öğrencilerin uygulayabilecekleri alıştırmaları ve görevleri belirlemek olmalıdır.

2.3.6.14 Aktif Öğrenme ve Hedef

Hedefleri belirlemek açısından aktif öğrenmeye baktığımızda temel hareket noktası; öğrencilerin ilgisi, ihtiyaçları, öğrenme hızları ve kişisel özellikleridir. Hedeflerin belirlenmesindeki ikinci nokta ise hedeflerin hangi bilişsel basamakları içermesi gerektiğidir. Aktif öğrenmeden beklenen en önemli özellik öğrencileri belli kalıp ve yapılardan kurtararak hem sınıf içi hem de sınıf dışında etkin bir birey olarak yetiştirmektir (Çullu 2003:23).

Hedefleri seçerken ve sıralarken gerçekçi olunmalıdır. Öğretmenin ne öğreteceğini bilmesi ve bu anlamda eğitim durumunu planlaması iyi bir eğitim için çok gereklidir. Bunların hemen ardından öğretmenin yazmış olduğu hedefleri okuması ve tekrar tekrar zihinsel süreçlerden geçirmesi yapılacak en doğru işlerin başında gelir (Erginer 2000:12-20).

Pensilvania State Univesity (2001) Aktif Öğrenme ile ilgili yapmış olduğu bir araştırmada aktif öğrenmenin bileşenlerini şöyle sıralamaktadır.

- Konuşma ,
- Yazma,
- Kendini doğru olarak ifade edebilecek bilişsel basamakları kullanabilme,
- Analiz,
- Sentez ,
- Değerlendirme ,
- Üst düzey bilişsel basamaklara ulaşabilme
- Takım çalışmasına uyum.

Tüm bu bileşenler aktif öğrenmenin hedefleri arasında yer alır.Bunun için yapılması gereken şey ise öğrencileri üst düzey bilişsel basamaklara taşımaktır.

Demirel (1999:202)'e göre aktif öğrenmede süreç değerlendirmesi yapılmalıdır. Bundan dolayı aktif öğrenmede hedef belirlerken, üründen çok sürecin dikkate alındığını söylemek yerinde olacaktır. Aktif öğrenmede hedeflenen, üst düzey bilişsel hedefler çizelgesi aşağıdaki çizelgede sunulmuştur.

Çizelge 16. Aktif Öğrenmede Hedeflenen Üst Düzey Bilişsel Hedefler

	Analiz	Sentez	Değerlendirme
Hedefler	İlişkileri belirleyebilme	Özgün ürünler meydana getirme	Öğrenilen bilgilerle yeni bilgiler oluşturabilme
Davranışlar	Analiz etme	Derleme	Yargılama
	Anlam çıkarma	Birleştirme	Açıklama
	Ayirt etme	Formüle etme	Betitleme
	İlgi Kurma	Sınıflama	Anlam Çıkarma
	Ayrıştırma	Yaratabilme	Nitelendirme
	Şematize Etme	Tasarlama	Eleştirme
	Anahatları bölme	Sebepler sonuç	Yanlış/hata, bulma

Kaynak: Demirel (1999. 23-25') **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme** .Ankara: Pegem A Yayıncılık. S.113; Erginer (2000) **Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme**. Ankara: Anı yayıncılık.

Bu çerçevede aktif öğrenmede hedefleri belirlerken unutulmaması gereken noktalar şunlardır. Aktif öğrenmede öğrencilerde objektif bakış açısı geliştirerek bu yönde bilişsel gelişimlerini sağlar, yaratıcı düşünmeyi teşvik eder, yorumlama ve kavramayı geliştirir; Öğrencilerde duyuşsal becerilerin gelişimi ile birlikte problem çözme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur (Kalem 2002: 62). Bunların sonucunda aktif öğrenmenin bizlere, öğrencilere kazandırdığı en büyük kazanç, yaşam boyu öğrenme alışkanlığıdır. Bu konuda araştırmaları bulunan Ün (2002:3) Aktif öğrenmenin temel unsurları üzerinde dururken, aktif öğrenmenin birikimli bir süreç olduğu düşüncesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle aktif öğrenmede hedefleri belirlerken üründen öte süreci ele almak ve buna göre hedeflerimizi belirlemek gerekmektedir.

2.3.6.15 Aktif Öğrenmenin Yararları

Aktif Öğrenmenin, uygulandığı sınıflarda bir çok yararının olduğu ortaya konmuştur. Aşağıda bunlar maddeler halinde verilmiştir.

1. Geleneksel sınıflarda öğrenciler yarışır, kazananlar kaybedenler vardır. Düşük düzeyli öğrenciler diğerlerine göre başarısızlığı daha çok tadarlar. Aktif öğrenme, öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin başarılı olmasında daha etkilidir.
2. Benlik duygusunu geliştirir
3. Aktif öğrenme yarışmacı ve bireysel öğretime göre daha yüksek başarı getirir, öğrenilen bilgilerin kalıcılık düzeyini arttırır.
4. Derse ve öğretmene karşı daha olumlu tutum oluşmasını sağlar.
5. Öğrencilerin demokratik tutumlar kazanmalarına ve demokratik tavırlar geliştirmelerine yardımcı olur
6. Öğrenciler arasında yardımlaşma ve dayanışmayı arttırır.
7. Öğrencilerin daha iyi güdülenmesini sağlar.

8. Öğrenciler arasında daha olumlu ilişkiler geliştirilmesine yardımcı olur.
9. Öğrencilerin daha yüksek düzeyde kendine güven geliştirmelerini, olumlu kimlik oluşturmalarını sağlar.
10. Gruplar arası olumlu ilişkilerin gelişmesini, aralarındaki anlaşmazlıkları çözümüleme becerisi kazanmalarına yardımcı olur.
11. Öğrencilerin daha geniş bir bakış açısı kazanmalarına yardımcı olur.
12. Öğrencilerin psikolojik sağlıklarının olumlu olmasını, daha iyi sosyal beceriler geliştirmelerini sağlar (Gömleksiz 1993:67).

2.3.6.16 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Aktif Öğrenme

Daha öncede belirtildiği gibi sosyal bilgiler dersinin amaçlarından biri vatandaşlık bilgisinin aktarımı ve demokratik vatandaşlar yetiştirilmesidir.

Sosyal bilgiler derslerinde aktif öğrenmenin özel bir yeri vardır. Sosyal Bilgiler dersi gerek ilköğretim 4. sınıfta gerekse 5. sınıfta ağır konular içermekte ve yine ağır sorumluluklar taşımaktadır. Bu yüzden öğrencilere bilgileri çözümlyerek ve bilgilendirme süreci oluşturarak öğretmek gerekmektedir (Çullu 2003:41).

Sosyal Bilgiler derslerinde farklı kültürlerden gelen, farklı değerlere sahip insanlardan, vatandaş ortaya çıkarılmaktadır. Bu da öğrencilerin pasif öğrenenlerden aktif katılımcılara dönüştürülmesiyle sağlanabilir. Aktif öğrenme sayesinde öğrencilerin dersle daha çok ilgilenmeleri, daha etkili öğrenmeleri sağlanmaktadır. Böylece öğrencilerin çok kültürlü demokratik topluma katılmaları sağlanmış olur (Çullu 2003:40).

Armstrong da bir makalesinde (1980) Sosyal Bilgiler öğretimiyle öğrenenin kişisel gelişimini, bir değerler sistemi oluşturmasını, liderlik özelliklerinin geliştirmesini vurgularken, bunun farklı boyutlarına da değinir. Örneğin kişisel kimlik geliştirmeyi amaçlayan birey, toplumu nasıl etkiler, üretken birer birey olmalarını sağlayacak sosyal beceriler nasıl kazandırılabilir, olumlu bir benlik içinde

ne tür bir değerler sistemine ihtiyaçları vardır gibi sorulara yanıtlar arar. Bu da aktif öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersine neden uygun olduğunu gösteren kanıtlardan biridir.

Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları arasında, öğrencilerin “karar verme” davranışını geliştirmelerinin sağlanması belirtilmektedir. Aktif öğrenmenin önemli özelliklerinden biri de öğrencilere karar verme sorumluluğunun verilmesidir (Açıkgöz 2002:30).

Yukarıdaki bilgiler özetlendiğinde aktif öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersindeki etkileri sosyal becerilerin gelişiminde, demokratik süreçlerin ve sosyal bilgilerin önemli amaçlarından biri olan karar vermenin öğretilmesinde, toplumsal sorunları çözmeye yarışmacı tavrıdan çok paylaşımcı, işbirliğine dayalı bir tavır izlemenin davranış haline getirilmesinde önemli olduğu görülmektedir.

2.3.6.17 Aktif Öğrenme Yöntem ve Teknikleri

Aktif öğrenmenin yaşama geçirilmesi, düşüncelerinin uygulanması, öğrencilere gerçek anlamda aktif öğrenme fırsatlarının sağlanması, büyük ölçüde, uygun öğretim stratejilerinin kullanılmasına bağlıdır. Uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanılmadıkça, en doğru, en yararlı düşünceler bile kuramda kalacaktır. Çünkü öğretim malzemelerinin nasıl kullanılacağı, öğretimsel işlerin nasıl örgütleneceği ve öğrenme düzeyi gibi sürecin bir çok önemli ögesi kullanılan tekniğe bağlıdır (Açıkgöz 2003:127).

Bir çok aktif öğrenme yöntem ve tekniği bulunmaktadır. Aşağıda aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinden bazılarından söz edilecektir.

2.3.6.17.1 Kavram Ağı:

Öğrencilerin öğrendiklerini gözden geçirmelerini ve öğrendikleri arasında ilişki kurmalarını sağlar. Öğrenilen konular ana ve alt başlıklar halinde sıralanır. İlgili olanlar çeşitli işaretlerle birbirine bağlanır. Konunun ana kavramları küçük kartlara yazılır öğrenciler rastgele dağıtılır. Öğrencilere karttaki bilgileri

hatırlamaları için süre tanınır. Öğrenciler ayağa kalkar ve kartları birbiriyle değiştirir. Burada amaç öğrencinin hakkında konuşabileceği bir kartı elde etmesidir. Sonunda edindiği bilgileri yukarıda açıklandığı şekilde şematize eder ve bir kavram ağı oluşturur (Açıkgöz 2003: 132).

2.3.6.17.2 Kum Saati:

Genellikle ön öğrenmelerin anımsanması ve yeni öğrenilenlerle bağ kurulması için kullanılır. Uygulanması sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1. Tahtaya ya da kağıtlara boş kum saatlerinin çizilmesi
2. Neyin öğrenilecek olduğunun kum saatinin ortasına yazılması
3. Öğrenme malzemesi ile ilgili ön bilgilerin kum saatinin üst tarafına not edilmesi
4. Konunun işlenmesi
5. öğrenme malzemesinin ana temalarının kum saatinin alt kısmına yazılması
6. Oluşturulan kum saatlerinin açıklanması (Açıkgöz 2003: 168).

2.3.6.17.3 Bulmaca:

Öğrencilerin konuyla ilgili bulmacalar hazırlaması ya da öğretmen tarafından öğrencilere hazırlanan bulmacaların çözülmesidir.

Günümüzde bulmacalar yetişkinlerin olduğu kadar çocukların da hoşlarına gitmektedir. Bulmacalar çocukların meraklarını canlı tutması bakımından kullanılan faaliyetlerden biridir. Kare ve çengel bulmacalar bilgilerin tazelenmesinde, hatırlanmasında etkili bir yöntemdir (Açıkgöz 2003: 127).

2.3.6.17.4 Çözümlemeli Öykü

Öyküler çocuğun hayal dünyasına düşen ilk cemredir. Hayali kahramanlarının renkli dünyalarına girip doğruluk, dürüstlük, sadakat, iyilik savaşlarıyla ilk karşılaştığımız alandır. Hayali kahramanlardaki gizli ses ve onların yaşantılarındaki mükemmellik, olaylar sonunda da verilen öğütlerle **oyunla öğretimin ilk adımı** görevini üstlenmiştir.

Öykülere okullaşma ile birlikte oyun ve eğlenme amacının yanında daha başka görevler de yüklenmiştir. İkinci kez Türkçe dersinde karşılaşılır. Ancak burada kullanım amacı daha da farklılaşmıştır öykünün. Kitapta sunulan öykünün cümleler halinde okunması, sözcükler üzerinde çalışıp hece, ses ve diğer dilbilgisi çalışmalarının yapılması bununla birlikte okuma-yazmanın kavratılması amaçlanmaktadır. Görüldüğü üzere Türkçe dersinde öykü yöntemi kullanılırken yoğunlaşılacak nokta dilbilgisi kurallarını kavratma, kuralına uygun ve anlamlı okumanın gelişmesi, okuduğunu anlatma ve güzel yazı yazmadır.

Türkçe dersinde kullanılan öyküler gerek okunarak gerekse dramatizasyon yoluyla öğrencilere kavratılır. Böylece onlardaki hayal dünyaları hem yorum yapma gücünü hem de öğrencilerdeki yazma kabiliyetini artırır. Bu derste bu yöntemi kullanmanın diğer amacı da dilin gelişimi ve doğru kullanılmasıdır.

Öğrencilerin Türkçe dersinde okuduğu ya da dinlediği bir öykünün ana fikrini ve yardımcı fikirlerini, öyküdeki olayların sırasını, sebep ve sonuçlarını, belli başlı kişilerin fiziksel ve karakter özelliklerini, olayın geçtiği yeri ve zamanı belirtmeleri, bilmediği sözcüklerin anlamını sözün gelişinden, kelimenin yapısından çıkarıp, eş sesli kelimelerin anlamını metin içinde kavrayabilmeleri gibi davranışlar kazanmaları hedeflenir (Demirel 1994: 231).

Türkçe öğretimindeki bu kullanımın ötesinde öykü, sınıflarda ortamı rahatlatmakta kullanılabilir bir yan etkinlik olarak da görülmektedir. Sönmez (1999: 8) bu konuda; “öykü anlatımı, tıpkı fıkra, nükte ve anı anlatımı gibi daha çok öğrenciyi rahatlatmak, öğrencinin kaybolan ilgisini yeniden toparlamak gibi amaçlarla kullanılan bir yan etkinlik olarak da kabul edilmektedir” demiştir .

Gelişen toplumda eğitim ve öğretim anlayışının da gelişmesi sonunda öyküler Sosyal Bilgiler konularının içine girdi. Olaylar ve olgular öykü içinde öğrencilere sunulmaya çalışıldı. Doğrudan kitaptan okunan bilgiyi almanın yerine bir olayın içinden bilgiyi süzerek öğrenme gerçekleştirildi.

Kabapınar (2002:194) bu konuda şöyle demiştir: Çağdaş gelişmiş ve bir başka eğitim kültür ortamı olan İngiltere’de Sosyal Bilgiler ve bu dersle ilintili olan derslerde kullanılan öykü dersin bütününe etkileyen, öğrencinin derse etkin katılımını ve yaşamı sorgulamasını sağlayan bir eğitim/öğretim aracı olarak işlev görmektedir. Çağdaş gelişmiş ülkelerin Sosyal Bilgiler/vatandaşlık öğretimi yaklaşımında öğrencilerin sosyal olayları incelemesi, ders kitabından okunan ya da öğretmenden dinlenen kuramsal açıklamalar ile sınırlı değildir. İnceleme alanı olan sosyal bilimlerin yapısı gereği yaşama ilişkin pek çok kavram ve ilke soyut formdadır. Yaş kuşağı ile ilgili gereksinimlerine paralel olarak, öğrencilere bu soyut kavram ve ilkelerin kuramsal açıklamalarının yerine, **öykü** içerisinde verilmesi uygun bulunmuştur.

Hikaye/öykü’ nün bir öğretim malzemesi olarak kullanılmasının nedeni öğrencilerin yaş kuşağı, hayali ya da gerçek içerik ve simge zenginliği, insandaki deneyim yoğunluğu ve bunların boyutlarını yansıttığındaki özgünlüktür (Kabapınar 2002:30).

Sadece okul hayatında değil, günlük hayatta pek çok yerde karşılaşılabilecek ve bir çoğu soyut olan kurallar ve kavramlar, sınırlılıklar ve sorumluluklar, ahlaki değerlendirme ve tavır alışlar, öğrencinin psikolojik ergenliğine paralel olarak hazırlanan öykülerin renkli dünyasında somuta dönüştürülmeye çalışılmıştır (Kabapınar 2002:31).

Türkçe dersinde kullanılan öykü yöntemi Sosyal Bilgiler dersinde daha farklı bir boyuta ulaşır. Sınıf içindeki çocukları motive edici, eğlendirici boyutlarının yanı sıra, öykü içerisinde yer alan sosyal olay, olgu, bakış açısı, düşünce ve davranışların irdelenmesi, sorgulanması gündelik yaşamdaki diğer olaylarla karşılaştırılması, çatışmaların nasıl çözümlendiğinin -ya da zaman zaman çözümlenemediğinin- ortaya konulması analiz sürecine öğrencinin etkin katılımının sağlanmasıyla gerçekleşir (Kabapınar 2002:29).

Öykünün çözümlenmesi sürecinde öğrencinin bilfiil olayın içinde olması, düşünceleri, çözüm önerileri, değer yargıları en önemli vurgu noktası olarak kendini göstermektedir (Rowe ve Newton 1994).

Bu çerçevede **Çözümlemeli Öykü** yöntemi öğrencinin sosyal boyutlu yaşantıları, kavramları, konuları ve temaları **ahlaksal, düşünsel** ve **empatik** boyutları ile öğrenmelerine, çözümlenmelerine ve sorgulayarak bireysel tavır almalarına olanak tanıyan eğitsel bir ortam yaratmaktadır. İlköğretim basamağındaki çocuk için öykü, öyküde geçen kahramanlar ve onların duygularıyla özdeşleşmek çok zor olmasa gerektir. Nitekim bilişsel psikoloji alanında yapılan çalışmalarda, öykü formundaki metinleri okuyan çocukların, öyküde sunulan düşüncelerin % 88 'ini anımsayabildiklerini göstermektedir (Kellog 1997).

Öğrencinin aktif olarak yer aldığı süreç, öyküleştirilmiş olarak kendisine sunulan –aslında gerçek yaşama ilişkin-sorun, kavram ve olayları incelemesi, analiz etmesi ve kendi düşünme biçimi, değer yargısı ve algılamasına göre açıklaması temeline dayanır. Böylelikle bir birey olarak çocuk, hem kendini yalın bir biçimde ifade etme olanağına sahip olacak hem de kendi açıklama sistematığını diğer arkadaşlarının açıklamaları ile karşılaştırma olanağına sahip olacaktır (Kabapınar 2002:196).

Sosyal boyutlu konuları içeren öykülerin sınıf içindeki değerlendirilmesinde öğretmenlere üç boyutlu bir yaklaşım önerilmiştir (Row ve Newton 1994). Bunlar:

- Ahlaki Çözümleme
- Düşünsel İnceleme
- Empatik Düşünme

2.3.6.17.4.1 Ahlaksal Boyut

Ahlaki çözümleme boyutunda incelenecek nokta, sınıfta okunan/anlatılan öyküde yer alan ahlaki öğelerin öğrenciler tarafından incelenmesi ve onların bu öğelere ilişkin değerlendirme ve düşüncelerinin açığa çıkarılmasıdır. Bu bağlamda, öğretmen tarafından sınıfta sorulacak sorular, öyküde yer alan kahramanların ahlaki

davranışlarının *doğru* ya da *yanlış* olup olmadığına ilişkin olacaktır. Diğer bir ifade ile, öykünün etik boyutunun sorgulanması, çocuğun öyküdeki doğru ve olay ya da olgulara nedenleri ile birlikte tavır alışını sağlamaktadır. Bu durum, öğrencinin toplumsal ve evrensel etik değerlerle tanışmasına olanak tanımaktadır (Kabapınar 2003:196). Sınıf içinde öğretmenin öykü ile ilgili olarak öğrencilere yönlendirebileceği ahlaki çözümleme temelli sorulara aşağıda örnekler verilmiştir:

- Öyküde geçen kahramanın o şekilde davranması sizce doğru mu? Doğru ya da yanlış ise neden?
- Olayı o şekilde çözenin yanlış/doğru olduğuna ilişkin tüm nedenleri düşününüz. En iyi nedenin hangisi olduğuna karar veriniz.
- Kahramanlardan A ve B'nin davranışlarından hangisini uygun buluyorsunuz? Neden bu şekilde düşünüyorsunuz?
- Başlarının derde gireceğini bile bile başkalarından bizim için bir şeyler yapmalarını istemek doğru mudur? Neden? (Kabapınar 2003:197).

Bireyin yaşamı boyunca gerçekleştirmiş olduğu davranışları, düşünceleri, eylemleri toplum tarafından genel kabul görmüş kurallara, anlayışlara, geleneklere göre değerlendirilir ve bireyin toplumsal kabulünün bir parçası olarak işlev görür. Bu noktada bireylerin bir sosyal sorunla karşılaştıklarında adalete dayanan ve sorunun tüm taraflarının perspektiflerini dikkate alan bir çözüm bulabilmesi bireyin “ *ahlaki yargı yeteneği*” ile bağlantılıdır (Çifçi 2003) Bu bağlamda ahlaki yargı yeteneğinin demokratik kişilik ile bağlantılı olduğu dile getirilmiş, bu yetenekleri gelişmiş kişiliklerin eleştirel düşünebilme yetisine sahip oldukları vurgulanmaktadır. Buna göre, ahlaki yargı yeteneği gelişmiş kişiler, kendi düşünce ve yargılarına uymayan fikirleri bir çırpıda reddetmek yerine dinleme, eleştirerek değerlendirme ve bu değerlendirmenin sonuçlarına göre kendi duruşunu değiştirme ve geliştirme potansiyeline sahiptirler. Bu aynı zamanda demokratik bir kişiliğin temelini de oluşturan temel basamaklardandır.

Kısaca ahlaki çözümleme boyutunda öğrenciden, öyküde geçen kahramanların hareket ve davranışlarının etik açıdan doğru ya da yanlışlığının, nedenleri ile tartışılması istenmektedir.

2.3.6.17.4.2 Düşünsel Boyut

Bu çerçevede sınıfta öykünün çözümlenmesi sırasında sorulabilecek sorular öyküde geçen kahramanların düşüncelerine ve kavramlara ilişkindir. Genelde soyut olan bu kavramlar öyküde geçen olaylar aracılığı ile somuta dönüştürülür. Didaktik ve öğretmen merkezli bir öğretimde öğrenci tarafından içeriği ve anlamı konusunda güçlükler çıkabilecek soyut kavramlar, öykü içerisinde somutlaştırılmakta, yaşamla ve öğrencinin deneyim dünyası ile ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. Anlatılan öyküyle ilgili düşünsel inceleme başlığı altında şu gibi sorular sorulabilir (Kabapınar 2003,197):

- Arkadaş sahibi olabilmek neden önemlidir? Gerçek arkadaşlık nedir?
- Bir şeyin iyi olduğunu nasıl söyleyebiliriz?
- Kurallar gerekli midir? Neden kurallar vardır?
- Neden insanlar başkalarına yardım etmelidir?
- İnsanların okula gitmesinin gerekliliğine ilişkin tüm nedenleri düşününüz .Size göre hangisi en iyi nedendir?
- Disiplin gerekli midir? Size göre en iyi disiplin yöntemi nedir?

Arkadaşlık, kural ya da *disiplin* gibi soyut kavramlar öykü içerisindeki olay örüntüleri ile somutlaştırılmakta, daha anlaşılır kılınmaktadır. Nitekim araştırmacılar kavramların zor ya da kolay, somut ya da soyut oluşundan çok, çocuğun deneyim dünyası ile ne denli ilişkilendirildiğinin daha önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (Welton ve Mallan,1998). Bununla ilintili olarak Slavin (1994)'de, bildiği ve tanıdığı öge ve durumları içermesi halinde, çocuğun kavramları algılayabileceği, ilişkileri görebileceği ve problemleri çözebileceğini vurgulamaktadır .Bu çerçevede öykü, çocuk ve onun deneyim dünyasına seslenebilecek uygun bir öğretim aracı olarak kendini göstermektedir.

2.3.6.17.4.3 Empatik Boyut

Empati, kişinin kendisini bir başkasının yerine koyup onun duygu ve düşüncelerini, onun konumundan anlama çabasına girme sürecidir (Dökmen

2002:135). Bu sözcüğe “ içsel algılama” adı da verilmiştir. Empati ve empatinin eğitim-öğretim ortamlarında kullanımı, yalnızca sosyal boyutlu olaylarda karşımıza çıkmaktadır.

Vatandaşlık eğitimi çerçevesinde amaçlanan yaşama ilişkin deneyimlerden biri de, çocuğun yaptığı davranışın diğer insanlar üzerinde oluşturacağı etkinin farkına varmasına yöneliktir (Kabapınar 2002:198). Öğrencinin bu bağlamdaki deneyiminin gelişmesi için, öykü analizi çerçevesinde empati çalışmasına da yer verilmiştir. Karşısındaki insanın neler düşündüğünü, neler hissettiğini, onların bakış açılarını anlamaya çalışırken empati kurmaları sayesinde zorluk çekmezler. Böylece “günlük hayatta empatik anlayış, insanları birbirine yaklaştırma, iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. Araştırmalara göre empatinin kendini açma, toplumsallaşma, sosyal duyarlılık ve topluma uyum ile pozitif ilişkisi vardır (Dökmen 2000:146). Öyküde empatik düşünmeyle ilgili aşağıdaki sorular sorulabilir.

- Arkadaşlarınızın sizin başınızı belaya sokacağını hissetseniz ne yapardınız?
- Okul futbol takımında oynamak için seçildiniz. Ancak takımdaki arkadaşlarınız size pek sıcak davranmıyorlar. Neler hissederdiniz?
- Diğer bir gruba kötü davranan, güçlü bir grubun üyesi olmanız sizi mutlu eder miydi?
- Sizden izin alınmaksızın eşyalarınız karıştırılırsa neler hissederdiniz? (Kabapınar 2002: 198)

Bir sosyal olaydaki aktörün yerinde sen olsaydın “ne yapardın, nasıl davranırdın, neler hissederdin” gibi soruların sorulması öğrenciye olayın içinde yer aldığı duygusunu verecektir. Böylelikle öğrenci sosyal olayla bütünleşebilme olanağı bulabilecek ve içinde yer aldığı böylesi bir durumda neler düşünüp, neler hissedip, nasıl davranacağını muhasebesini yapabilecektir. Yine olaydaki kişinin hangi duygu ve düşünce ile öyle düşündüğü ve davrandığının sorgulanması da öğrenciye, olaydaki kişinin penceresinden bakma fırsatı verebilecektir. Kişinin kendini başkasının yerine koyup onun penceresinden durumu görme çabası olarak tanımlanabilecek empati, düşünme, değerlendirme, değer yargısı yükleme ve davranışta bulunma gibi farklılıkların anlaşılmasında etkin olabilecek bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kabapınar 2002:197).

Bu basamakta sorulan sorular öğrencinin incelenen sosyal örüntü içerisinde kendini hissedip, kendi duygu ve düşüncelerini tanımasına ve davranışına nasıl yön vereceğini belirlemesine yöneliktir. İkincisi, öyküde geçen olaydaki kişilerin hangi duygu, düşünce ve davranış motifleri ile öyle davranmış olabileceklerinin anlaşılmasına yönelik sorulardır. Dolayısıyla sorular hem öğrencinin kendisine yönelik hem de olaydaki kişilerin duygu ve düşüncelerinin irdelenmesine yöneliktir.

Empatik düşünmenin diğer bir amacı da kişiye ve içinde yaşadığı topluma, esneklik, duyarlılık ve hoşgörü katmak ve sonucunda da birbirimizin yaşamını kolaylaştırmaktır.

2.3.7 İlgili Araştırmalar ve Yayınlar

Aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin: başarıdan hatırd tutmaya, sınıf yönetimini kolaylaştırmaktan öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmeye, öğrencinin ilgisini derse çekmekten, öğrencilerin başarı yüklemelerine kadar her alanda etkili olduğu görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretimi de yukarda değinilen gereklilikler nedeniyle üzerinde giderek daha yoğun çalışılan bir konu haline gelmiştir.

Bu bölümde, araştırma konusu aktif öğrenme olan çeşitli araştırmalardan ve çalışmalardan ulaşılabilenler sunulmaktadır. Bu amaçla araştırmaya paralellik arz eden aktif öğrenme ile ilgili araştırmalar, Sosyal Bilgiler öğretiminde aktif öğrenme ile ilgili yapılan çalışmalar sunulmuştur.

2.3.7.1 Sosyal Bilgiler öğretiminde Aktif Öğrenme İle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.

Yeşilyaprak (1994) kalabalık sınıf ortamında uygulanan işbirlikli öğrenme tekniklerinden Grup Araştırması ve Birleştirme tekniklerinin uyarlanmış şekliyle akademik başarı, hatırd tutma ve öğrenme alanına ilişkin tutumlar üzerinde etkili olup olmadığını, geleneksel bütün sınıf yöntemiyle karşılaştırmalı olarak inceleyen bir araştırma yapmıştır.

Araştırma 1993-1994 öğretim yılı Gazi Üniversitesi Mesleki eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ana bilim dalına yeni kayıt yaptırıp 1. sınıfa devam eden 180 öğrenci üzerinde haftada 3 saat olan “ Psikolojiye Giriş “ dersinde 4 hafta uygulanmıştır.

Her gruba denel işlemlerin başında ön testler ve dönem sonunda son testler, erişim ve tutum ölçeği verilmiş, uygulamanın bitiminden 6 hafta sonra da hatırlama düzeyleri ölçülmüştür. Her 3 grupta da denel işlemler araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmacının yanlılığından kaynaklanabilecek etkiyi kontrol edebilmek için 3 gruba “Öğretmeni değerlendirme Ölçeği “ uygulanmıştır. Öğrenciler isim yazmadan öğretmenin derse ve kendilerine karşı tutum ve davranışlarına ilişkin kanılarını ortaya koydukları ölçeği doldurmuşlardır. Bu ölçeklerin karşılaştırılması sonucunda 3 grup arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Karabacak (1996) tarafından, 1994-1995 öğretim yılında, MEB’e bağlı bir ilköğretim okulunda uygulanan araştırmada, sosyal bilgiler derslerinde eğitsel oyunların öğrencilerin erişim düzeyine etkisini araştırılmıştır. Araştırmada, Karadeniz Bölgesi konusu işlenmiştir. Eğitsel oyunlarda Karadeniz bölgesine ait siyasi harita ve Karadeniz Bölgesi’nde yetiştirilen ürünleri gösteren harita ile kart oyunları işleme konmuştur. Eğitsel oyunların oynandığı deney grubunda öğrencilerin daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Karnes ve Colins (1997) işbirlikli öğrenme stratejilerinin sosyal bilgiler dersindeki okuma-yazma becerilerinin gelişmesindeki etkilerini araştırmışlardır. Makalelerinde, işbirliğine dayalı öğrenmeye ve sosyal bilgiler dersinin amaçlarına, işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin sosyal bilgiler dersindeki temsili uygulama örneklerine yer verilmektedir. Bunun yanında, sosyal bilgiler derslerinde okuma-yazma becerilerinin geliştirilmesi konusunda az sayıda deneysel çalışma olduğu belirtilmektedir.

Delen (1998) ilköğretim 5. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışma sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin akademik

başarıya etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubunun daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Karoğlu (1998) tarafından sosyal bilgiler dersinde geleneksel öğretim yöntemleri ile işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarısı, hatırd tutma ve sınıf yönetimine etkileri araştırılmıştır. İşbirliğine dayalı öğrenme yönteminin öğrenci başarısını arttırmada geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu görülmüştür. Hatırd tutma üzerindeki etkileri incelendiğinde aynı biçimde İşbirliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı grubun, geleneksel tüm sınıf öğretimi yapan gruba göre daha başarılı olduğu saptanmıştır. Araştırmanın yoğunlaştığı diğer bir konu olan sınıf yönetimi konusunda da İşbirliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı sınıf lehinde önemli farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Akademik çalışma etkinliklerinin kontrolü, kuralların kontrolü ve müdahaleler konusunda sınıf yönetiminin istenilen biçimde gerçekleştiği ortaya konmuştur. Sınıf içi etkileşimin ve işlerin istendiği biçimde kolayca ilerlediği işbirliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı sınıfta gözlenmiştir.

Öner (1999) tarafından ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin eleştirel düşünme ve akademik başarıya etkileri araştırılmıştır. Araştırma, 1997-1998 eğitim yılının 2. yarı yılında Adana ili Seyhan ilçesinde toplam 108 5. sınıf öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama dört haftalık süreyi kapsamıştır. Araştırmada Başarı testi ve Eleştirel Düşünme tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda akademik başarı açısından işbirliğine dayalı öğrenmenin uygulandığı sınıfta başarı yüksek düzeyde saptanırken, eleştirel düşünme açısından her iki grup arasında anlamlı fark gözlenmiştir.

Özkan (1999) sosyal bilgiler öğretiminde işbirlikli öğrenme ile anlatım ve soru-cevap yöntemlerinin etkililikleri karşılaştırılmıştır. Araştırma Atatürk Üniversitesi, Ağrı Eğitim Fakültesinde, 3. sınıf öğrencileriyle uygulanmıştır. 1. grupta işbirlikli öğrenme 2. grupta işbirlikli öğrenme ile anlatım ve soru-cevap yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Deney sonucunda işbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıfta deney grubunda başarı düzeyinin daha yüksek olduğu

saptanmıştır. Ancak araştırmalarda işbirlikli öğrenmenin uygulandığı deney grubu ile işbirlikli öğrenme ve anlatım, soru-cevap tekniklerinin uygulandığı grupta anlamlı bir fark görölmemiştir.

Özkal (2000) işbirlikli öğrenmenin sosyal bilgiler dersinde derse ilişkin benlik kavramı, tutumlar ve akademik başarıyı ne yönde etkilediğini saptamaya çalışmıştır. Uygulamalar sonucunda işbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıfta başarının daha yüksek olduğu, öğrencilerin derse yönelik olumlu benlik duygusu geliştirdiği ve öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağladığı saptanmıştır.

Erenoğlu (2001) öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretiminde işbirlikli öğrenmenin sınıf ortamında kullanılmasına nasıl yaklaştığını araştırmıştır.Çalışmada Ankara ili merkez ilköğretim okullarından rasgele seçilen 16 okulda çalışan 4. , 5. , 6. , 7. sınıf öğretmenlerinden 98 öğretmenin görüşlerine başvurulmuş ve Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini saptamak amacıyla anket kullanılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinin derslerde işbirlikli öğrenmenin uygulanmasını istedikleri yönünde olduğu saptanmıştır.

Çullu (2003) Aktif öğrenmenin yüklemeler, başarı ile hatırda tutma üzerindeki etkileri ve öğrenci görüşleri konulu yüksek lisans tezi hazırlamıştır.

Araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri anabilim dalında yürütölmüştür. 2002-2003 öğretim yılın 1. yarısında İzmir ilinde MEB'e bağlı ilköğretim okulunda iki 7. sınıf şubesinde uygulanmıştır."İstanbul'un Fethi" ve "Avrupa'da Yenilikler" ünitelerini kapsayan başarı testleri , klasik sınav soruları ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı ses kayıtları toplanmıştır.

Yapılan uygulamalar sonucunda aktif öğrenme yöntemlerinin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin başarısı geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubuna nazaran daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

2.3.7.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Aktif Öğrenme İle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.

Torneyy, Oppenheim ve Farnen on farklı ülkede Yurttaşlık eğitimi dersiyle ilgili karşılaştırmalı bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda demokratik değerleri edinme, hükümeti destekleme ya da karşı çıkma gibi konularda, öğrencilere katılım olanağının sağlanması ile öğrencilerde bu değerleri daha sağlam geliştireceği ileri sürülmüştür (Akt:Gömlüksüz 1993).

Maheady, Mallette, Harper ve Sacca, Numaralı başlar ve Bütün Grup araştırma stratejilerini sosyal bilgiler dersinde karşılaştırmışlardır. Numaralı başlar da öğrencilerin daha iyi performans sergilediklerini saptamışlardır(Akt:Karnes ve Collins, 1997).

Labne ve Roze'nin (1996) işbirlikli öğrenmenin sosyal bilgiler dersinde akademik başarı ve benlik saygısı üzerindeki etkileri ve cinsiyet ile ilişkilerini araştırdığı çalışma, ilköğretim 4. sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür.12 hafta süren çalışmada ön test- son test kontrol gruplu deney deseni uygulanmıştır. Veriler sosyal bilgiler başarı testleri ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma “ Eyaletimize Yerleşmek” ve “Değişen Texas” ünitelerinde uygulanmıştır. Deney gruplarında Birleştirme II Grup Araştırması tekniği, kontrol gruplarında ise geleneksel öğretim yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, deney grupları kontrol gruplarına göre önemli bir farkla başarılı olarak saptanırken, kız ve erkek öğrenciler arasında önemli bir farklılık saptanmamıştır (Akt: Çullu,2003:61).

Karnes ve Colins (1997) işbirlikli öğrenme stratejilerinin sosyal bilgiler dersindeki okuma-yazma becerilerinin gelişmesindeki etkilerini araştırmışlardır. Makalelerinde işbirlikli öğrenmenin ve sosyal bilgiler dersinin amaçlarına, işbirlikli öğrenme yönteminin sosyal bilgiler dersindeki temsili uygulama örneklerine yer vermektedir. Bunun yanında, sosyal bilgiler derslerinde okuma-yazma becerilerinin geliştirilmesi konusunda az sayıda deneysel çalışma olduğu belirtilmektedir.

Hendrix (1999) işbirlikli öğrenmenin sosyal bilgilerle nasıl bütünleştirilebileceğine ilişkin makalesinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin işbirlikli öğrenmeyi kullanarak öğrencilerin içeriği anlamalarını sağlayacaklarını ve öğrenme sürecinde öğrencilerin etkin ve yapıcı bir biçimde yer alabileceklerini belirtmiştir. Makalede işbirlikli öğrenmenin, sosyal bilgiler ders başarısını, arttıracığı vurgulanarak, içeriğin öğretilmesinin yanı sıra demokratik değerlerin, kişiler arası yeteneklerin kazanılmasını sağlamak için de sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin yararlı olduğu belirtilmiştir.

2.3.7 .3. Aktif Öğrenme İle İlgili Diğer Alanlarda Yapılan Çalışmalar

Yılmaz (1995) İzmir’de Maltepe Askeri Lisesinde yaptığı deneysel bir çalışmada ise lise 2. sınıf fizik dersinde geleneksel yöntemin eksik kaldığı durumlar ile aktif öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisi irdelenmiştir. Bu çalışmada 30 kişiden oluşan deney ve kontrol grubu kurulmuştur. Her iki gruba da ön test ve son test uygulanmıştır. Deney grubuna aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımına uygun etkinliklerle öğretim yapılmış ve bu yaklaşıma göre yapılan öğretimin öğrenci başarısı üzerinde ne ölçüde etkili olduğu araştırılmıştır. Veri toplama aracı olarak deneklere elektromanyetik indüksiyon ünitesini kapsayan bir başarı testi uygulanmıştır. Araştırma sonunda deney grubunun kontrol grubuna oranla daha başarılı oldukları, bir başka deyişle aktif öğrenme yöntemlerinin geleneksel yönteme göre daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Uysal (1996) tarafından yapılan araştırmanın problem cümlesi şöyledir: öğrenme sürecine aktif katılımın öğrenme sonuçlarına etkisi nedir.?

Türk Hava kuvvetleri bünyesinde öğretmen olarak görev alacak olan personele, öğretmenlik formasyonu kazandırmaya yönelik yürütülen teknik öğretmen kursuna 1994-1995 eğitim öğretim yılında katılan öğrenciler random yöntemiyle iki gruba ayrılmış gruplardan biri eş olasılıkla etkin öğrenci katılımı denel işlemi, diğer grup ise kontrol grubu olarak atanmıştır. Deney grubunda aktif öğrenme yöntemleri, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle ders işlenmiştir. Araştırmaya 94 öğrenci katılmış ve üç dönem halinde bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma boyunca

deney ve kontrol gruplarına kursun bilişsel davranışlarına sahip olma bakımından ön test, kurs süresince kurs başarısını belirlemeye yönelik blok sonu sınavları yapılmıştır. Ayrıca deney grubundaki öğrencilere öğrenme sürecine etkin katılım düzeylerini belirlemek amacıyla öğretmenin ders sonunda “öğrenen katılım ölçeği” ve öğrencilere ders bitiminde “öğrenci katılım anketi” yapılmıştır.

Araştırma sonunda, etkim katılımın sağlandığı öğretim ortamında yer alan deney grubu öğrencileri ile geleneksel ortamda yer alan kontrol grubu öğrencileri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark ($p < 0,00$) düzeyinde bulunmuştur. Araştırmada aktif öğrenmenin temel unsurlarından olan etkin öğrenme sürecine etkin katılımın başarıyı arttırdığı ve etkin öğrenci katılımı düzeyi ile akademik başarı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Gür (1998) tarafından yapılan araştırmanın amacı, matematik öğretmen adayının aktif öğrenme metodunu kullanarak matematiği öğretmeyi öğrenmesidir.

Araştırma sonunda elde edilen bulgular şunlardır: Türkiye’deki üniversitelerde öğretim elemanları ile okullardaki staj öğretmenleri ders işlerken sadece takrir, düz anlatım, gösterip yaptırma ve öğrencilerin anlayıp anlamadıklarını kontrol etmek için soru-cevap yöntemlerini kullandıkları için öğretmen adaylarının da stajdaki uygulamalarında bu metodlar dışında başka metod kullanmadıkları ortaya çıkarılmıştır. İngiltere’de ise hem üniversitede hem stajda öğretmen adayı çok çeşitli metod ve teknikle üniversitede tanıştırılıp adayın stajda ve daha sonraki öğretmenlik yaşantılarında kullanmaları için alışkanlık kazandırılmasına çalışıldığı görülmüştür.

Sonuç olarak her iki kurumdaki matematik öğretmen adaylarının öğretmeyi nasıl öğrendikleri, öğrenmeye karşı tutumları, duygu ve düşünceleri, ortaokul ve lisede öğrendikleri matematiğin şimdiki öğrenmelerine etkisinin, üniversitede aldıkları öğretmenlik eğitiminin, pedagojik formasyonun ve staj uygulamalarının, öğretilmede kullanılan materyallerin, öğretim yöntemlerinin öğretmen adaylarının öğretmenliği öğrenmesi üzerinde etkisinin olduğu saptanmıştır.

Pekin (2000) tarafından gerçekleştirilmiş araştırma ilköğretim 5. sınıf matematik öğretiminde aktif etkileşimli yaklaşımın öğrenci başarısı üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada deneysel desen kullanılmıştır. Deney grubunda

15 kontrol grubunda 17 öğrenci denek olarak kullanılmıştır. Deney grubu öğrencilerine aktif etkileşimli öğrenme yaklaşımına uygun etkinliklerle öğretim yapılmış ve bu yaklaşıma göre yapılan öğretimin öğrenci başarısı üzerinde ne ölçüde etkili olduğu araştırılmıştır. Veri toplama aracı olarak deneklere 20 sorudan oluşan matematik yetenek testi uygulanmıştır. Araştırma sonunda 5. sınıf matematik dersi ile öğrencilere kazandırılması amaçlanan “bilgi” , “kavrama” ve “uygulama” düzeyindeki davranışları kazandırmada aktif etkileşimli yaklaşımın geleneksel yöntemlerden etkili olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Sökmen (2000) tarafında gerçekleştirilen çalışma özetle şöyledir. Araştırma iki yıllık mesleki eğitim veren Marmara Üniversitesi Sağlık Meslek Yüksek Okulu Patoloji Laboratuvar Teknikerliği Bölümünde uygulanmış, bu sınıftaki kimya dersleri, aktif öğrenme yöntemleri ile işlenmiş ve yöntemler öğrenci tutumları ve geri bildirimleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Çalışma boyunca öğrenci başarıları ve derse olan tutumları karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada, öğrencinin geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha katılımcı olmasını sağlayan aktif öğrenme yöntemleri anlatılmış ve bir dersin konu planının nasıl yapılması gerektiği, bu yöntemlerin konu içinde nasıl uygulanması gerektiği hakkında bilgi verilmiş, örnekler sunulmuştur. Öğrencilerden uygulanan yöntemler ve dersin genel işleniş hakkında isim belirtmeksizin görüşlerini yazmaları istenmiştir. Bu bilgilerden elde edilen sonuçlarda gerek konu girişi, gerek konu işlenişinde laboratuvar ve günlük yaşam ile ilgili deneylerin, öğrencilerin dersi kavramalarında ve öğrenmelerinde en çok katkı yapan etkinlikler olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte grup çalışmalarının da öğrenciler tarafından benimsendiği kanısına varılmıştır.

Bayrak (2000) çalışmasında aktif öğrenmeye farklı bir açıdan bakarak yüksek öğretimde aktif eğitim uygulamalarını irdelemiştir. Bu bağlamda eğitimde kalite olgusuna yer vermiş ve yüksek öğretim için bir aktif öğrenme modeli oluşturmaya çalışmıştır. Çalışmada deneysel işlemler yerine tarama türünde bir model geliştirme çalışması yapmıştır. Ülkemizdeki tüm sorunların temelinde yatan asıl sebep olarak eğitim gerçeğinden hareket etmiş konuya bu yönde bir giriş yapmıştır. Daha sonra kalite ve eğitim terimleri üzerinde durmuş ve bunları

açıkladıktan sonra yüksek öğretimde kalite olgusunu irdelemiştir. Yüksek öğretimi irdelerken öncelikli olarak bu kurumun içinde bulunduğu sıkıntı ve problemleri dile getirmeye çalışmıştır. Bu genel çerçevenin ardından eğitim ve kalite açısından ve problemlerin aşılabilmesi adına “Bir Model olarak aktif Eğitim” in üzerinde durmuştur.

Yurt içinde yapılan aktif öğrenme yöntemlerini konu edinen çalışmalar genellikle deneysel çalışılmış ve alınan sonuçların da deney grubu lehine olduğu görülmüştür. Aktif öğrenme yöntemlerinin eğitim adına güzel sonuçlar doğuracağı görüşü söylenebilir.

2.3.7.4 Aktif Öğrenme ile ilgili Diğer Alanlarda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Parvin (1984) ise ilkokul öğrencilerine yönelik olarak yeniden yapılandırılmış olan fen eğitiminin etkililiğini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmasında aktif öğrenme teknikleri ile birlikte bütünleştirilmiş iletişim becerilerini fen eğitimi dersinde kullanmıştır. Parvin çalışmasını deneysel olarak planlamış; ölçme aracı olarak ise Amerika’da yaygın olarak kullanılan SAT (Standford Başarı Testi) sınavını kullanmıştır. Bu ülkemizde ÖSYM tarafından uygulanan türde merkezi bir sınavdır. Deney grubu 28, kontrol grubu 32 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma süresince her iki gruba da ön test ve son test uygulanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular neticesinde her iki grubun başarılarında da artış gözlenmekle beraber, aktif öğrenme teknikleriyle ders işleyen grubun başarısında kontrol grubuna göre daha yüksek bir başarı elde edilmiştir.

Wenzel (1998) ortaokul öğrencilerinin müziğin temelleri, müzik yetenekleri ve elektronik müzik tercihlerindeki başarıları konusunda aktif öğrenme ile sınıf içi tartışma yöntemi arasındaki etkililiği araştırmayı amaçlamıştır. Bu problemi açıklığa kavuşturmak için 8 hafta süren deneysel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Deney ve kontrol grubunda toplam 50 öğrenci denek olarak kullanılmıştır. Araştırma sonunda müzikal bilgi ve ayırım konusunda deney grubunun kontrol grubuna oranla az bir

farkla başarılı olduğu bir başka deyişle aktif yöntemin daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Meyers ve Prieto (2000) yapmış olduğu araştırmada temel amaç, aktif öğrenme tekniklerini kullanarak psikoloji bölümüne yönelik asistan yetiştirilmesini sağlamaktır. Araştırma öncesinde pek çok öğretim üyesi ve yönetici asistanların iyi yetiştirilmesi konusunda hemfikir olduklarını ancak bunu nasıl gerçekleştirecekleri konusunda net bir fikirlerinin olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu noktadan hareketle çalışmalarına yön veren araştırmacılar asistan yetiştirme programı çerçevesinde üç aktif öğrenme tekniğini (sınıf içi etkinlikler, yazılı anlatım, benzetim ve gözlem) derslerde uygulamaya koymuşlardır. Çalışmalarında bu teknikler üzerinde duran araştırmacılar sonuç noktasında şunları ifade etmişlerdir. Asistan yetiştirme programı çerçevesinde bu konuda sorumlu olan idareci, yönetici ve öğretmenler bu gibi çalışmaların daha etkin ve etkili olması için öğretim teknikleri bakımından aktif öğrenme etkinliklerinin uygulamaya konması görüşünde birleşmişlerdir.

Aktif öğrenme konusunda yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında bu yöntemin bir çok alanda kullanıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar gerek hatırd tutma gerekse öğrenme konusunda alınan sonuçların deney grubu lehine olduğu görülmektedir. Gerek yurt dışında gerekse yurt dışında yapılan çalışmalar ışığında eğitim öğretim sürecimizde aktif öğrenme yöntemlerinin kullanılması gerekliliği savunulabilir.

McNeal (2001) tarafından yapılan çalışmanın konusu “Felsefe derslerinde aktif öğrenmenin kullanılması” başlığındadır. Çalışmasına öğrencileri ders sürecine ve öğrenme ortamının içine sokmanın pek çok yol ve yöntemini anlatarak başlayan McNeal aktif öğrenme etkinliklerinden aşağıda belirtilen iki etkinliği araştırmada irdelenmiştir.

1. Küçük grup etkinlikleri
2. Sınıf değerlendirme teknikleri

Tarama türünde olan bu çalışmada McNeal, aktif öğrenme ortamlarından özellikle bu tekniğin nasıl kullanılması gerektiği üzerinde durmuştur. Buna ek olarak eğitim sürecinde kullanılabilecek pek çok aktif öğrenme tekniğinin bulunduğunu ifade eden

McNeal, özellikle bu iki tekniğim sürecine çok olumlu katkıları olduğunu çalışmasında vurgulamıştır.

Lena (2001) ve diğerleri tarafından İsveç'te Umea Üniversitesi Biyokimya bölümünde gerçekleştirilmiş olan araştırmanın amacı biyokimya dersi için aktif öğrenme kapsamında bir açık laboratuvar geliştirerek öğrencilere sunulması ve değerlendirilmesidir. Bu çalışma için kimya ve biyokimya bölümlerinde okumakta olan lisans öğrencileri denek olarak seçilmişlerdir. Öğrenciler bu laboratuvar uygulamasında aktif öğrenme tekniklerine uygun olarak ikili çalışma gruplarına ayrılmışlar ve bu çerçevede çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Çalışma konusu olarak öğrencilere proteinin gelişim evresini anlatan bilimsel bir makalenin gelişme bölümü verilmiş, eksik kalan bölümlerin öğrenciler tarafından tamamlanması istenmiştir. Bu çalışmaya yönelik olarak öğrencilere gerekli laboratuvar koşulları sağlanmıştır. Bu laboratuvar çalışmasındaki öğrencilerden gerçekleştirmeleri istenenler şöyle özetlenebilir:

1. Konu ile ilgili yeterli düzeyde fikir ve düşünceleri ifade edebilmek
2. Deneyleri planlamak ve gerçekleştirmek
3. Proje geliştirmek ve geçerliliğini sağlamak
4. Deney sonuçlarını analiz etmek
5. Gerçekleştirmiş oldukları deneylerde çalışmalarında kullanmış oldukları gereksiz yöntemleri de içeren bir sonuç yazabilmek

Yapılan çalışmalar sonunda elde edilen veriler göstermiştir ki aktif öğrenme ile öğrencilerin kendilerine anlatılan kurumları anlaması ve öğrenmeleri ile ilgili motivasyonları önemli ölçüde bir ilerleme kaydetmiştir.

2.3.7.5. Çözümlemeli Öykü Konusunda Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Şimşek (2000) tarafından. İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma; Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının işlenişinde hikaye anlatım yönteminin kullanılmasının geleneksel yöntemlere göre, öğrencilerin bilişsel alan bilgi, kavrama düzeyleri ile toplam erişileri bakımından daha başarılı olduğu

sonucunu çıkarmıştır. Yapılan çalışmadan alınan sonuçların deney grubu lehine olduğu bulunmuştur.

Alparslan ve Cider (2003) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yaptıkları çalışmada İlköğretim 2. sınıf Hayat Bilgisi dersinde iletişim araçlarının kullanımı konusunda çözümlenmeli öykü yöntemini kullanmışlardır. 10 ders saati kullanarak yapılan bu çalışmada telefonun kötü amaçla kullanımı, yalan söyleme, başka insanların üzülmesine neden olma, kötü örneği model olarak alma, itfaiyeyi meşgul etme gibi temaları işlemişlerdir. Geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubuna nazaran öğrencilerin deney grubunda daha başarılı oldukları gözlenmiştir.

Kabapınar ve Baysal (2004) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimine Yaşamın Kendisini Taşımak: İlköğretim Öğrencileri için Gazete Haberlerinin Kullanıldığı Bir Öğretimin Tasarlanması ve Değerlendirilmesi adlı bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada gazete aldıkları bir trafik kazası haberini sınıfa getirerek öğrencilere okumuşlardır. Öğrencilere haber hakkında empatik, ahlaksal ve düşünme boyutunda sorular sormuşlardır. Kontrol grubunda da geleneksel yöntemler kullanılmıştır. Alınan sonuçları nitel değerlendirme yöntemleriyle değerlendirmişlerdir. Nitel olarak değerlendirilen öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde geçerliliğinin 0.91 düzeyindedir. Araştırmadan alınan sonuçların deney grubu lehine olduğu görülmektedir.

Aslan Cemal (2004) Dokuz Eylül Üniversitesinin Eğitim Bilimleri Enstitüsünde hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde Çözümlenmeli Öykü Yönteminin Hayat Bilgisi Başarısı, Tutum ve Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkileri konusunu çalışmıştır. 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde Toplum ve Hayatımız ünitesinde çözümlenmeli öykü yöntemini deneysel olarak çalışmıştır. Aldığı sonuçlar deney grubu lehine çıkmıştır.

Yapılan literatür taramasından yurt içinde yapılan çözümlenmeli öykü yöntemine ilişkin çalışmaların çok fazla olmadığı görülmektedir.

2.3.7.6. Çözümlemeli Öykü Konusunda Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Literatür araştırmalarında benzer metodolojilerin özellikle vatandaşlık eğitimi çalışmalarında kullanıldığı görülmektedir. İngiltere’de öğrencilerin ekonomik davranımlar yönünden bilinçli birer vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan “Tüketici Davranışları” adlı çalışmada benzer bir metodoloji kullanılmıştır. Çalışmada, öğrencilerin çeşitli tüketici davranımlarını içeren öykü, haber gibi yazılı ürünler yardımıyla ekonomik davranışları değerlendirmeleri hedeflenmiştir (Institute for Citizenship And National Consumer Council 2002).

Ancak literatür taramalarında yöntemle ilgili araştırma ve yayınların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle yöntemle ilgili yapılacak literatür tarama çalışmalarının, büyük oranda Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyallerin kullanılmasına dayanmasını zorunlu kılmaktadır. B u zorunluluk büyük oranda, yöntemin dayandığı kaynak olan, Primary Citizenship Project (1994) paket programında içeriğin düzenlenmesinde işe koşulan materyalin edebi bir tür olan öykülerle düzenlenmesi ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla araştırmanın, edebi ürünlerin öğretimindeki etkililiğini konu edinen araştırmaları, araştırma sonuçlarını ve yayınları referans alması, araştırmanın yöntemiyle ters düşmeyecek bir yaklaşımla olacağı düşünölmektedir.

Manson, Howe ve Greele (1989) öğrenciler üzerinde gerçekteştirdikleri araştırmalara göre Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürünlerin kullanımı öğrencilerin daha üst düzeyde soru sormalarını sağlamaktadır. Onların bulgularına göre derslerde edebi ürünlerden yararlanan öğrenciler diğer öğrencilere göre daha üst düzey düşünme biçimleri gerektiren formda sorular sormaktadır. Bu bulgular Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürünlerden yararlanma, öğrencilerin daha üst düzey düşünme becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır.

Marrow, Presley, Smith ve Michael (1997) yaptıkları bilimsel çalışmada okur-yazarlık becerilerini temel alan bilim programı ile geleneksel okuma etkinliğine dayanan bilimsel program yöntemlerini karşılaşmışlardır. Bu

çalışmanın sonucunda deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere, “Bilimi seviyor musun? Sorusu yöneltilmiştir. Deney grubundaki öğrencilerden 35’i evet, 8’i hayır olarak yanıtlarken, kontrol grubundaki öğrencilerden 17’si 17, 28’i hayır olarak yanıtlamıştır. Bu araştırma dil becerilerini temel alan öğretim programının etkililiğini ortaya koymaktadır.

Marrow, Presley ve Smith’e (1997) göre günümüzün değişen bilgi yaklaşımında öğretmenin görevi öğrencinin ihtiyaç duyduğu ya da ilgi gösterdiği konularla ilgili öğrenme deneyimleri yaşamasına olanak vermektedir. Öğretmenler aynı zamanda öğrencilerin gerçek yaşam problemleri ile karşılaşmalarına olanak tanıyacak eğitsel işler yapmalıdırlar.

Smith, Manson ve Dobson (1992) yaptıkları çalışmada tarihi romanların Sosyal Bilgiler öğretimindeki etkililiğini ölçmeyi hedeflemişlerdir. Araştırma bulgularına göre ders işleme metodu olarak tarihi romandan yararlanan deney grubu ile geleneksel öğretimle ders işleyen kontrol grubunun hatırd tutma ve toplam erişileri bakımından iki grup arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu araştırma, Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürünlerin entegrasyonunu, öğrencilerin toplam erişilerini ve hatırd tutma düzeylerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Don Rowe, Jan Newton (1994) İngiliz Vatandaşlık derslerinde kullanılan “ Polly’nin Yeni Sınıfı” adlı öykü ile arkadaşlık ilişkilerinin verilmesi amacıyla Çözümlemeli öykü yöntemi kullanılarak bir çalışma yapılmıştır. Yapılan deneysel çalışmada öğrencilere empatik, ahlaksal ve düşünsel boyutlarda sorular sorulmuş ve cevaplar nitel yollarla değerlendirilmiştir.

“ Run to safety” , adlı öyküde “doğru arkadaşlık” ve “başkalarına saygı” temalarını, “Gone Fishing” adlı öykü ile arkadaş seçimi, akran grubu, hukuk kuralları ve yanlış yapma, amaç ve sorumluluk, suç ve ceza temalarını, “Alone and with others” adlı öykü ile akran grupları, uygun olmak ya da olmamak, grup davranışları adlı temaları kullanarak çözümlemeli öykü yöntemini kullanmışlardır. Öyküleri resimleyerek doğru davranışı resimlerden çıkarmalarını istemişlerdir. Aldıkları cevapları nitel değerlendirme yöntemleriyle değerlendirmişlerdir. Deney ve

kontrol grupları belirlenerek kontrol grubunda geleneksel yöntemler, deney grubunda çözümlmeli öykü yöntemi kullanılmıştır. Alınan sonuçların deney grubu lehine olduğu görülmüştür.

Sosyal Bilgiler dersi öğretim yöntemlerinden çözümlmeli öykü yöntemi literatürün kazandığı yeni yöntemlerden biridir. Bu yüzden bu yöntem üzerinde çalışan araştırmacı sayısı fazla bulunmamaktadır. Yapılan bütün çalışmalarda bu yöntemin geleneksel yöntemlere göre öğrencilerin daha başarılı oldukları ve hatırd tutmaya olan etkisinin son derece yüksek olduğu görülmektedir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1.1. Denenceye İlişkin Bulgular

Denence 1 *Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla, geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun Sosyal Bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.*

3.1.1. Denenceye İlişkin Bulgular

Aktif öğrenme yöntemlerinden çözümlemeli öykü yönteminin kullanıldığı deney grubunda, yapılan deneysel işlemler sonunda uygulanan “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” son test puanları ve geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda uygulanan son test puanları arasındaki ilişkiyi gösteren bağımsız gruplar t-testi bulguları Çizelge 17’ de verilmektedir.

Çizelge 17. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Son Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları

TESTLER	N	X	S.S	df	t	P
Deney Grubu	32	22	3,79	62	-12,23	,000
Son Test						
Kontrol Grubu	32	11	3,01			
Son Test						

P <0,05

Yapılan çalışma sonucunda deney ve kontrol gruplar “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” son test olarak uygulanmıştır.

Çizelge 17’ye göre deney grubunun başarı aritmetik ortalaması $X=22$, kontrol grubunun aritmetik ortalaması ise $X=11$ ’dir. ($t=-12,23$ $p=.000$) Deney ve

kontrol gruplarının son testleri arasında deney grubu lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır

3.1.2. 1. Denenceye İlişkin Yorumlar

Deney ve kontrol grubunun son testleri arasında .05 düzeyinde anlamlı farklılığın olması bize aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin geleneksel yöntemlere göre Sosyal Bilgiler dersinde başarıyı olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersi konuları gündelik hayatla daha iç içe olduğu için dersi işleme yöntemlerinin de gündelik hayata daha yakın olması önem kazanmaktadır. Kullanılan materyallerde çocuğa görelilik, kullanılabilirlik gözetilmelidir. Sosyal Bilgiler dersinde tarihsel olgular konusu en soyut olan konulardan biridir. Böyle bir konunun “Çözümlemeli Öykü” yöntemiyle verilmesi anlaşılabilirliğin kolaylaşması açısından önemlidir. Öyküde öğrencilerin kendilerini öykü içine alması, kahramanlar gibi düşünüp kendi kararlarını vermesi konuyu kavramalarını kolaylaştırmıştır. Öykülerdeki olayların birbirinin devamı olması, temaların üniteyi iyi bir şekilde yansıtıyor olması başarıyı yakalamalarında daha etkili olmuştur. Öğrenmeyi daha kalıcı kılmıştır. Alınan sonuçlara bakıldığında deney grubundaki öğrencilerin geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubundaki öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu da denencemizi doğrulamaktadır.

3.2. 2.Denence İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 2 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Çalışmanın ilk aşamasında yapılan “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” ön testinden sonra 5 haftalık sürede yapılan çözümlemeli öykü yöntemine ilişkin deneysel çalışmalar bitiminde yöntemin etkililiğinin belirlenmesi için “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi

Başarı Testi” son test olarak uygulanmış ve bağımlı gruplar t-testi sonuçları alınmıştır. Bu t- test bulguları Çizelge 18’ de verilmektedir.

3.2.1 2. Denence İlişkin Bulgular

Çizelge 18. Deney Grubu Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları

TESTLER	N	X	S.S	s.d	t	P
Deney Grubu Ön Test	32	7,93	1,72	31	-17,81	,000
Deney Grubu Son Test	32	22,03	4,20			

P <0,05

Çizelge 18’de deney grubunun ön test puanlarının aritmetik ortalaması $X=7,93$ son test puanlarının aritmetik ortalaması ise $X=22,03$ olduğu görülmektedir. ($t=-17,81$ $p=000$) Deney grubunun ön test ve son test başarıları arasında .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır.

3.2.2 2. Denenceye İlişkin Yorumlar

Deney grubunun ön testi ve son testi istatistiksel verilere göre incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersi Aktif Öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yöntemiyle işlendikten sonra deneklerin başarısında ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Geleneksel yöntemlerden sonra öğrencilerin çözümlemeli öykü ile tanışması onların ders çalışmalarına farklı bir boyut kazandırmıştır. Bilgiyi öykü içinden almaları, öykü içindeki olaylar ve kahramanların davranışları hakkında ahlaksal çözümlemeler yapmaları, empatik düşünmeleri bilginin kalıcılığını sağlamıştır. Çözümlemeli öykü yönteminin yanında kum saati, kavram haritası, balık kılıcı, kavram ağı, bulmaca, harita gibi diğer stratejilerle desteklenmeleri bilgilerini tekrarlayarak güncelleştirmeleri öğrenmeyi aktif ve kalıcı hale getirmiştir.

Bu sonuç bize 'Çözümlemeli Öykü 'yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde başarıyı artırdığını, verimliği yükselttiğini göstermektedir ki bu da denencemizi doğrulamaktadır.

3.3 3. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 3 Sosyal Bilgiler dersinin geleneksel yöntemle işlendiği kontrol grubunda "Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi" ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

3.3.1 3.Denenceye İlişkin Bulgular

Deneysel çalışmanın kontrol grubunda geleneksel yöntemlerden soru cevap, düz anlatım yöntemleri kullanılmıştır. Ünite öncesinde "Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi" ön test olarak uygulanmış ve ünite sonrasında da son test olarak uygulanmıştır. Alınan ön test ve son test puanları bağımlı gruplar t- testi bulguları Çizelge 19'da verilmektedir.

Çizelge 19. Kontrol Grubu Ön Test Ve Son Test Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları

ÖLÇEKLER	N	X	S.S	df	t	P
Kontrol Grubu Ön Test	32	7	1,74	31	-6,06	,000
Kontrol Grubu Son Test	32	11	2,83			

P <0,05

Tablo 19'da kontrol grubunun ön test puanlarının aritmetik ortalaması $X=7$ son test puanlarının aritmetik ortalaması ise $X=11$ 'dir. ($t=16,06$ $p=.000$) Kontrol grubunun ön test ve son test aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel hesaplamalara göre .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır.

3.3.2 3. Denenceye İlişkin Yorumlar

Geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda öğrencilere soru cevap ve düz anlatım yöntemleri uygulanmıştır. Kullanılan bu yöntemlerle de öğrenme sağlanmıştır. Ancak öğrenmenin kalıcılığı uzun süreli olmamaktadır. Çalışmanın kontrol grubunda da öğrenciler ön testler kontrol altına alındığında son testlerin t-testi bulgularına göre başarılı oldukları görülmektedir. Ancak deney grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanları arasındaki fark kontrol grubundaki öğrencilerin puanları arasındaki farktan daha fazladır.

Bu durum bize Sosyal Bilgiler dersinde aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yöntemini kullanmanın, geleneksel yöntemlere göre başarıyı daha çok artırdığını göstermektedir.

3.4 4. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 4 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla, geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.

3.4.1 4. Denenceye İlişkin Bulgular

DeneySEL çalışmanın ilk aşamasında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumlarını belirlemek amacıyla “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test olarak uygulanmış ve aradaki farkla ilgili t-testi bulgularıyla deney ve kontrol grubunun tutum yönünden denkliği sağlanmıştır. 5 haftalık sürede kontrol grubu geleneksel yöntemlerle deney grubu da çözümlemeli öykü yöntemini kullanarak Sosyal Bilgiler dersini işlemiştir. Çalışma bitiminde “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” iki gruba da son test olarak uygulanmıştır ve alınan bağımsız gruplar t- testi bulguları Çizelge 20’de verilmektedir.

Çizelge 20. Deney Grubu Son Tutum Ve Kontrol Grubu Son Tutum Puanları
Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Sonuçları

TESTLER	N	X	S.S	df	t	P
Deney Grubu son Tutum	32	57	6,60	62	1,84	,000
Kontrol Grubu Son Tutum	32	54	6,89			

P <0,05

Çizelge 20'ye göre deney grubunun son tutum ortalaması $X=57$, kontrol grubunun son tutumlarının ortalaması ise $X=54$ 'tür. ($t=1,84$ $p=.000$) Bu sonuca göre deney grubunun son tutumları ile kontrol grubunun son tutumları arasında .05 düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık oluşmuştur.

3.4.2. 4. Denenceye İlişkin Yorumlar

Deney grubunda Çözümlemeli Öykü yöntemini uygulamadan önce aldığımız Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumlar ile Çözümlemeli Öykü yöntemini uyguladıktan sonra aldığımız tutumların sonucuna baktığımızda; Çözümlemeli Öykü yönteminin, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan tutumları üzerinde olumlu etkiler bıraktığı görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin tutum düzeylerinin daha homojen bir yapı gösterdiği söylenebilir. Bu da denencemizi doğrulamaktadır.

3.5. 5. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 5 Aktif öğrenme yöntemlerinden ‘‘Çözümlemeli Öykü’’ yönteminin kullanıldığı deney grubunda, Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir fark vardır.

3.5.1. 5. Denenceye İlişkin Bulgular

Çözümlemeli Öykü yöntemini kullanıldığı deney grubunda çalışmaya başlamadan önce alınan “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test sonuçları ve çalışma bittikten sonra alınan “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” son test sonuçlarına ilişkin bağımlı gruplar t-testi bulguları Çizelge 22’de verilmektedir.

Çizelge 21. Deney Grubu Ön Tutum ve Son Tutum Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları

TESTLER	N	X	S.S	S.D	t	P
Deney Grubu Ön Tutum	32	53	8,16	31	-2,76	,000
Deney Grubu son Tutum	32	57	6,60			

P <0,05

Çizelge 22’ye göre deney grubunun ön tutum ortalaması $X=53$, son tutumlarının ortalaması ise $X=57$ ’dir. ($t=-2,76$ $p=.000$) Bu sonuca göre deney grubunun ön tutumları son tutumları arasında .05 düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık oluşmuştur.

3.5.2 5. Denenceye İlişkin Yorumlar

Tavşancıl’a (2002: 24) göre tutum; kişinin sosyal çevresinde ve yaşantılarında yer alan belli olay ya da olgular karşısında, geliştirdiği psikolojik örgütlenmenin kişinin kendi davranışlarını etkileyen bölümüdür. Öğrencilerde Sosyal Bilgiler dersine karşı daha önceden var olan olumlu ve olumsuz tutumları değerlendirilip “Çözümlemeli Öykü” çalışması yapılmıştır. Çalışma bittikten sonra yapılan ölçüm sonucunda öğrencilerin tutumunda olumlu yönde değişim olduğu görülmektedir.

Aktif Öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda öğrencilerde daha önceden var olan Sosyal Bilgiler

dersine karşı olan tutumlarında bu yöntemin uygulanmasından sonra olumlu yönde değişiklikler olduğu ortaya çıkmıştır. Gerek çözümlenmeli öykü yöntemi gerekse kum saati, bulmaca, kavram haritası, kavram ağı ve harita gibi çalışmayı destekleyen stratejiler öğrencilerin derse bakış açılarını ve tutumlarını etkilemiştir. “Çözümlenmeli Öykü” yöntemi öğrencilerin tutumlarını olumlu yönde etkileyerek geleneksel yöntemle nazaran daha etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır.

3.6 6. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 6 Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

3.6.1. 6. Denenceye İlişkin Bulgular

Geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumlarını belirlemek amacıyla çalışma öncesinde “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test olarak uygulanmış ve çalışma bitiminde de son test olarak uygulanmıştır. Alınan bağımlı gruplar t-testi bulguları Çizelge 21’de verilmektedir.

Çizelge 22. Kontrol Grubu Ön Tutum Ve Son Tutumları Puanları Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları

ÖLÇEKLER	N	X	S.S	df	t	P
Kontrol Grubu Ön Tutum	32	53	3,86	31	1,66	,000
Kontrol Grubu Son Tutum	32	54	3,89			

P <0,05

Çizelge 21’de kontrol grubunun ön tutum puanları aritmetik ortalaması $X=53$, son tutum puanları aritmetik ortalaması ise $X=54$ ’tür. ($t=1,66$ $p=.000$) İki puan arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.6.2. 6. Denenceye İlişkin Yorumlar

Denence yazılırken bu iki değişken arasında deney grubu aleyhine anlamlı bir farklılık yoktur denilmektedir. Burada geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine karşı olan tutumlarında değişiklik olmuştur fakat bu değişiklik “çözümlemeli öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubundaki kadar fazla değildir. Aslan’ın (2004: 77) yaptığı “Çözümlemeli Öykü Yönteminin Hayat Bilgisi Dersinin Tutumlarına Etkisi” adlı çalışmasında aldığı sonuçlar bu sonuçları destekler niteliktedir.

3.7 7. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 7 Aktif öğrenme yöntemlerinden ‘Çözümlemeli Öykü’ yönteminin kullanıldığı deney grubunda son hafta DESC A anket puanları ile geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda son hafta uygulanan DESC A anket puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.

3.7.1. 7. Denenceye İlişkin Bulgular

Çözümlemeli Öykü yönteminin kullanıldığı deney grubunda Öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinin, sınıf içindeki psikolojik durumunun ve kişisel gelişiminin ölçüldüğü DESC A anketinin son hafta ölçüm sonuçları ile kontrol grubunun son hafta ölçüm sonuçları arasındaki bağımsız gruplar t-testi bulguları Çizelge 25’te verilmektedir.

Çizelge 23. Deney Grubu Son Hafta Uygulanan DESC A Anketi İle Kontrol Grubu Son Hafta DESC A Anketi Arasındaki Farkla İlgili t-Testi Bulguları

ANKETLER	N	X	S.S	df	t	P
Deney Grubu son hafta DESC A	32	18,56	1,99	62	8,57	,000
Kontrol Grubu son hafta DESC A	32	10,96	4,59			

P <0,05

Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda son hafta uygulanan DESC A anketi ile geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda son hafta uygulanan DESC A anketi sonuçlarında deney grubunun aritmetik ortalaması $X=18,56$ kontrol grubunun aritmetik ortalaması $X=10,96$ ’dır. ($t=8,57$ $p=000$) Deney grubu lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır.

3.7.2 7. Denenceye İlişkin Yorumlar

“ Çözümlemeli Öykü” yönteminin öğrencinin aktif öğrenme düzeyini, sınıf içindeki psikolojik durumunu ve kişisel gelişimini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Çullu’nun (2003) yaptığı Aktif öğrenmenin Yüklemeler, Başarı ile Akılda Tutma Üzerindeki Etkileri ve Öğrenci Görüşleri adlı çalışmadan aldığı sonuçlar bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Bu sonuca göre DESC A anketlerinde deney grubu lehine .05 düzeyinde anlamlı farklılık vardır. Bu da denencemizi doğrulamaktadır.

3.8 8. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 7 Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda öğrencilerin ilk hafta DESC A anket puanları ile son hafta uygulanan DESC A anket puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.8.1. 8. Denenceye İlişkin Bulgular

Öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinin, sınıf içerisindeki psikolojik durumunun ve kişisel gelişiminin ölçüldüğü DESCА anketleri ön ölçüm sonuçları çalışmaya başlamadan önce değerlendirilmiş ve iki grubun denklığı t-testi bulgularına göre sağlanmıştır. Çalışma boyunca her haftanın sonunda iki grupta da DESCА anketi uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubunda son hafta alınan toplam DESCА anketleri son ölçüm sonuçları bağımlı gruplar t-testi bulguları Çizelge 23'te verilmektedir.

Çizelge 24. Deney Grubu İlk Hafta Uygulanan DESCА Anketi ile Deney Grubu Son Hafta Uygulanan DESCА Anketi Arasındaki t-Testi Bulguları

ANKETLER	N	X	S.S	df	t	P
Deney Grubu ilk hafta DESCА	32	11	4,08	31	-9,63	,000
Deney Grubu son hafta DESCА	32	18	1,99			

P <0,05

Deney grubuna uygulanan DESCА anketinde ilk hafta uygulanan anketten alınan toplam puanların aritmetik ortalaması $X=11$, son hafta uygulanan anketten alınan toplam puanların aritmetik ortalaması ise $X=18$ 'dir. ($t=19,63$ $p=.000$) Alınan sonuçlar arasında deney grubu lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır.

3.8.2. 8. Denenceye İlişkin Yorumlar

Deney grubunda öğrenme düzeyinin ölçüldüğü ilk hafta ve son hafta uygulanan DESCА anketi bize gösteriyor ki "Çözümlemeli Öykü" yönteminin öğrenci başarısını arttırmaktadır. DESCА anketinde bulunan güven, enerji, öz-denetim, duyarlı olma ve gruba ait olma basamaklarındaki ifadeler öğrencilerin

kişisel gelişimini, aktif öğrenme düzeyini ve sınıf içindeki psikolojik durumlarını ölçmeye yöneliktir. Her haftanın sonunda uygulanan bu anket denencemizi doğrular nitelikte sonuçlar vermiştir.

3.9 9. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 9 Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda ilk hafta uygulanan DESCAs anket puanları ile son hafta uygulanan DESCAs anket puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

3.9.1 9. Denenceye İlişkin Bulgular

Geleneksel yöntemlerin kullanıldığı çalışmanın kontrol grubunda her haftanın sonunda uygulanan DESCAs anketleri ilk hafta ve son hafta alınan sonuçların bağımlı gruplar t-testi bulguları Çizelge 24’te verilmektedir.

Çizelge 25. Kontrol Grubu İlk Hafta Uygulanan DESCAs Anketi ile Kontrol Grubu Son Hafta DESCAs Anketi Arasındaki İlgili t-Testi Sonuçları

ANKETLER	N	X	S.S	df	t	P
Kontrol Grubu ilk hafta DESCAs	32	10	4,59	31	-1,39	,172
Kontrol Grubu son hafta DESCAs	32	12	3,61			

P <0,05

Kontrol grubuna uygulanan DESCAs anketinde ilk haftanın aritmetik ortalaması $X=10$, son haftanın aritmetik ortalaması ise $X=12$ ‘dir. İlk haftanın standart sapması 4,59 iken son haftanın standart sapması 3,61’dir. ($t=-1,39$ $p=,172$) İki puan arasında deney grubu aleyhine .05 düzeyinde anlamlı farklılık yoktur.

3.9.2 9. Denenceye İlişkin Yorumlar

Geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda öğrencilerin psikolojik durumu ve kişisel gelişiminde bir artış görülmektedir .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık yoktur. Geleneksel yöntemlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde aktif öğrenme düzeyinde, öğrencilerin sınıf içindeki psikolojik ve kişisel gelişimi açısından etkili olmadığı çözümlenmeli öykü yönteminin daha etkili olduğu görülmektedir.

3.10 10. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 10 DESC A anketinin güven (dignity) boyutunda deney grubu öğrencilerin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

3.10.1 10. Denenceye İlişkin Bulgular

Öğrencinin sınıf içerisinde arkadaşlık ilişkilerinde, öğrenmeyi gerçekleştirirken düşüncelerini ifade etmede hem kendi hem de arkadaşları açısından açık fikirlilik, düşüncelere saygı hususunda kendini güvende hissedip hissetmediğine dair görüşlerin haftalık gelişiminin izlendiği anketin frekans ve yüzdelik dağılımı Çizelge 26, Çizelge 27, Çizelge 28, Çizelge 29 'da verilmektedir.

Çizelge 26 1.Hafta

Güven		f	%
5	Kendimden çok memnundum	4	12,5
4	Kendimi oldukça pozitif hissettim	12	37,5
3	Emin değilim	8	25,0
2	Kendimden memnun değildim	8	25,0
1	Kendimi umutsuz,aptal ve kötü	0	0
Toplam		32	100

güven	yüzde
2,00	25,0
3,00	25,0
4,00	37,5
5,00	12,5

Çizelge 27 2. Hafta

Güven		f	%
5	Kendimden çok memnundum	4	12,5
4	Kendimi oldukça pozitif hissettim	16	50,0
3	Emin değilim	7	21,9
2	Kendimden memnun değildim	2	6,3
1	Kendimi umutsuz,aptal ve kötü	3	9,4
Toplam		32	100

Çizelge 28 3. Hafta

Güven		f	%
5	Kendimden çok memnundum	19	59,4
4	Kendimi oldukça pozitif hissettim	12	37,5
3	Emin değilim	0	0
2	Kendimden memnun değildim	1	3,1
1	Kendimi umutsuz,aptal ve kötü	0	0
Toplam		32	100

Çizelge 29 4. Hafta

Güven		f	%
5	Kendimden çok memnundum	24	75,0
4	Kendimi oldukça pozitif hissettim	8	25,0
3	Emin değilim	0	0
2	Kendimden memnun değildim	0	0
1	Kendimi umutsuz,aptal ve kötü	0	0
Toplam		32	100

Çizelgelerde frekanslara, yüzdelik dilimler ve grafiklere bakıldığında her haftanın puanlarında belirli bir artış olduğu görülmektedir. Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” ile yeni tanışan 4. sınıf öğrencilerinin

“**Kendimden çok memnundum**” diye kendini ifade edenlerin sayısı ilk hafta %59’dan son hafta %75’e yükselerek bir gelişme kaydetmiştir. “**Kendimden memnun değildim**” diyen öğrenci sayısı ilk hafta %25 iken son hafta 0 ‘a inmiştir. Çalışmada kendini pozitif hissedip “**kendinden memnun**” olan öğrencilerin yanında “**kendimden memnun değildim**” ya da kendi durumundan “**emin değilim**” diyerek kendini ifade etme dürüstlüğünü gösteren öğrenciler de bulunmaktadır. Öğrenciler her geçen gün hem konuya hem de yönteme adapte oldukça “**güven**” konusunda daha yüksek değerler almışlardır.

3.10.2. 10. Denenceye İlişkin Yorumlar

Aktif öğrenme sınıfında öğrencilerin, yaptığı etkinliklerde ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde birbiriyle olan alışverişleri sırasında hem bilgilerinden, hem de içinde buldukları atmosferde duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde kendilerini güvende hissetmeleri önemlidir.

Aktif öğrenme her düzeydeki sınıflarda kullanılabilecek bir yöntemdir. Çünkü yapılacak etkinlik öğrenci düzeyi belirlenerek öğrencilerin kavrayacağı düzeyde olacaktır. Bunun gerçekleşmesi için ikinci adım da öğrencinin içinde bulunduğu fizyolojik ve psikolojik durum itibarıyla önce kendinden sonra da çevresinden emin olması gerekmektedir. İçinde bulunduğu ruh halinin farkında olup öğrenmeye tüm duyu organlarıyla katılan öğrenciler uygulanmakta olan DESC A anketinin güven basamağını başarıyla tamamlamış bulunmaktadır.

Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin uygulandığı deney grubunda öğrenciler ilk haftadan son haftaya kadar öğrenme düzeylerinin gelişiminde oldukça pozitif yönde değişimler göstermişlerdir.

Öykü sınıfta okunup öykü hakkında düşünsel boyutta, ahlaksal boyutta ve empatik boyutta sorulan sorulara öğrenciler kendilerince cevap vermişlerdir. Bu sorulara cevap verirken cümlelerine “ Bence.....” diye başlamaları onların kendi fikrini açıklamakta sınıf ortamından çekinmediğini, emin bir şekilde önce kendine sonra da arkadaşlarına güven duyduğunu göstermektedir.

Genel olarak aktif öğrenme yöntemlerinden Çözümlemeli Öykü yöntemiyle ders işlenirken öğrencilerin kişisel gelişimi izlendiğinde DESCА anketinin güven basamağında ilk haftadan son haftaya kadar bariz bir gelişim olduğu gözlenmiştir. Bu da denencemizi doğrulamaktadır.

3.11 11. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 11 DESCА anketinin enerji (energy) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

3.11.1 11. Denenceye İlişkin Bulgular

Öğrencilerin çalışma sırasında içinde bulunduğu psikolojik durum ve öğrenme isteği, arkadaşlık ilişkisi, bireysel çalışma hızı, bilgi alış verişi gibi özelliklerin ölçüldüğü DESCА anketinin enerji boyutunun haftalık gelişiminin izlendiği frekans ve yüzdeler grafikleri Çizelge 30, Çizelge 31, Çizelge 32, Çizelge 33 'te verilmektedir.

Çizelge 30 1. Hafta

Enerji		f	%
5	Kendimi enerjik ve aktif hissettim	2	71,9
4	Zamanın çoğunda aktiftim	5	15,6
3	Emin değilim	3	9,4
2	Çalışmamda çok enerjik değildim	0	0
1	Kendimi hareketsiz, sınırlı ve baskı altında hissettim	1	3,1
Toplam		32	100

enerji	yüzde
1,00	3,1
3,00	9,4
4,00	15,6
5,00	71,9

Çizelge 31 2. Hafta

Enerji		f	%
5	Kendimi enerjik ve aktif hissettim	23	71,9
4	Zamanın çoğunda aktiftim	5	15,6
3	Emin değilim	3	9,4
2	Çalışmamda çok enerjik değildim	0	0
1	Kendimi hareketsiz, sınırlı ve baskı altında hissettim	1	3,1
Toplam		32	100

Çizelge 32 3. Hafta

Enerji		f	%
5	Kendimi enerjik ve aktif hissettim	18	56,3
4	Zamanın çoğunda aktiftim	11	34,4
3	Emin değilim	3	9,4
2	Çalışmamda çok enerjik değildim	0	0
1	Kendimi hareketsiz, sınırlı ve baskı altında hissettim	0	0
Toplam		32	100

Çizelge 33 4. Hafta

Enerji		f	%
5	Kendimi enerjik ve aktif hissettim	2	71,9
4	Zamanın çoğunda aktiftim	5	15,6
3	Emin değilim	3	9,4
2	Çalışmamda çok enerjik değildim	0	0
1	Kendimi hareketsiz, sınırlı ve baskı altında hissettim	1	3,1
Toplam		32	100

Enerji çizelgelerine bakıldığında ilk haftadan son haftaya kadar **“Kendimi enerjik ve aktif hissettim”** diyen öğrenci sayısının %71,9 olduğu görülmektedir.” **Zamanın çoğunda aktiftim”** diyen öğrenci sayısı %15,6’dan %34,4’e yükselmiş, son haftada tekrar 15,6’ya düşmüştür. Bunun nedeni öğrencinin içinde bulunduğu ruh hali veya bireysel farklılıklarından kaynaklanan nedenlerden dolayı olmaktadır. Kendi durumunu ifade etmede bir karara varamayan ve **“Emin değilim”** diyen öğrenci sayısı ise %9,4 olarak belirlenmiştir. **“Çalışmamda çok enerjik değildim”** diyen öğrenci sayısının ise hiç olmadığı dikkat çekmektedir.

3.11.2. 11.Denenceye İlişkin Yorumlar

Aktif öğrenme sınıfında öğrencilerin çalışmaları sırasında zamanı iyi kullanmaları, etkinliklere bire bir katılmaları ve etkinlikler boyunca enerjik, katılımcı ve aktif oldukları gözlenmiştir.

“Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanılmaya başlandığı ilk hafta öğrenciler ünite konularını öykü içinden bulmaya çalıştılar. Konunun bu şekilde sunulması ve diğer aktif öğrenme stratejileriyle zenginleştirilmesi öğrencilerin daha duru daha net bilgilere kendi gayretleriyle ulaşmalarını sağlamıştır. Kendilerinin de konu hakkında yorum yapması onları aktif ve enerjik olmaya sevk etmiştir.

Öğrenciler geleneksel yöntemle ders işlerken üniteyle ilgili konu ve kavramları dergilerden ya da kitaplardan öğrenmekteydiler. Ders anlatılırken de düz anlatım ve soru-cevap yöntemleri de sıklıkla kullanılan iki yöntemdi. “Çözümlemeli Öykü” yöntemiyle tanışan çocuklar bilgiyi öykünün neresinden çıkaracağı ve yeni gelecek öyküde olayların neler olacağı merakı onlarda derse biraz daha sarılma heyecanı uyandırmıştır. Böylece derse girerken daha hevesli, ders esnasında daha enerjik ve öğrenmeye daha istekli oldukları gözlenmiştir. Çünkü artık yeni bir derse girmek yerine bir öykünün devamını okumak yarım bırakılan olayları tamamlamak gibi düşünceler hakim olmuştur.

Genel olarak aktif öğrenme yöntemlerinden Çözümlemeli Öykü yöntemiyle ders işlenirken öğrencilerin kişisel gelişimi izlendiğinde DESC A anketinin enerji basamağında ilk haftadan son haftaya kadar bariz bir gelişim olduğu gözlenmektedir. Öğrenciler sınıf içinde kendisinin ve sınıfın enerjisinin farkında, öğrenmeye hazır ve kendi fikirlerini sunmaktan emin olduğu görülmektedir.

3.12. 12. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

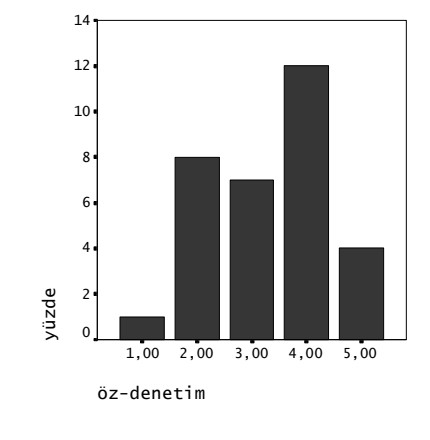
Denence 12 *DESCA* anketinin öz-denetim (self-management) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

3.12.1. 12.Denenceye İlişkin Bulgular

Öğrencilerin çalışma sırasında kendi oto kontrollerinin sağlanması, öğrenmeye istekli ve hevesli oluşları, öğrenme boyunca kendilerinin yönderip yönlendirmediklerinin ölçüldüğü *DESCA* anketinin öz-denetim boyutundaki frekans ve yüzdelik grafikleri Çizelge 34, Çizelge 35, Çizelge 36, Çizelge 37’de verilmektedir.

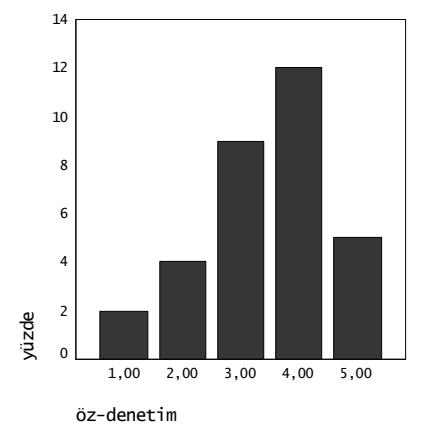
Çizelge 34 1. Hafta

Öz-Denetim		f	%
5	Pek çok seçim yaptım, kendimi yönlendirdim, kendimden sorumluydum	4	12,5
4	Kendimi biraz yönlendirdim	12	37,5
3	Emin değilim	7	21,9
2	İrademi kullanmaksızın yalnızca kendimi sürükledim	8	25,0
1	Yalnızca kontrol edildim ve yönetildim	1	3,1
Toplam		32	100

Çizelge 35 2. Hafta

Öz-Denetim		f	%
5	Pek çok seçim yaptım, kendimi yönlendirdim, kendimden sorumluydum	5	16,3
4	Kendimi biraz yönlendirdim	12	12,5
3	Emin değilim	9	28,1
2	İrademi kullanmaksızın yalnızca kendimi sürükledim	4	37,5
1	Yalnızca kontrol edildim ve yönetildim	2	15,6
Toplam		32	100

Çizelge 36 3. Hafta

Öz-Denetim		f	%
5	Pek çok seçim yaptım, kendimi yönlendirdim, kendimden sorumluydum	17	53,1
4	Kendimi biraz yönlendirdim	8	25,0
3	Emin değilim	4	12,5
2	İrademi kullanmaksızın yalnızca kendimi sürükledim	2	6,3
1	Yalnızca kontrol edildim ve yönetildim	1	3,1
Toplam		32	100

Çizelge 37 4. Hafta

Öz-Denetim		F	%
5	Pek çok seçim yaptım, kendimi yönlendirdim, kendimden sorumluydum	23	71,9
4	Kendimi biraz yönlendirdim	5	15,6
3	Emin değilim	3	9,4
2	İrademi kullanmaksızın yalnızca kendimi sürükledim	1	3,1
1	Yalnızca kontrol edildim ve yönetildim	-	-
Toplam		32	100

Öz denetim çizelgelerine bakıldığında öğrencilerden **“Pek çok seçim yaptım, kendimi yönlendirdim, kendimden sorumluydum”** diye kendini ifade edenler ilk haftadan son haftaya kadar %12,5 - %16,3 - %53,1 - %71,9 şeklinde bir gelişme göstermiştir. **“Yalnızca kontrol edildim ve yönetildim”** diyen öğrenci sayısı %15,6 iken son hafta 0’a inmiştir. **“Kendimi biraz yönlendirdim”** diyen öğrenci sayısı %37,5’e kadar yükselmiştir. **“İrademi kullanmaksızın yalnızca kontrol edildim ve yönetildim”** kategorisinde ilk hafta %3,1 iken ikinci hafta %25, üçüncü hafta %37,5 son hafta da %6,3 olmuştur. Öyküdeki konuların bazı öğrencilere fazla ilgi çekici gelmemesi ya da olaydan kopmaları puanlarda çeşitliliğe neden olmuştur.

3.12.2. 12. Denenceye İlişkin Yorumlar

Aktif öğrenme sınıfında öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludurlar. Öğrenciler kendi çalışma ve öğrenme hızlarını kontrol ederler. Bu da onlarda öz-denetim mekanizmalarını kullanmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olur.

Bununla birlikte bir aktif öğrenme sınıfında öğrencinin sınıfta söz sahibi olması, kendinde seçim hakkını bulması, bütün bunları yapabilmek için de kendinden sorumlu olması, önce kendini sonra da çevresini kontrol etmesi gerekmektedir. Öz-denetim, yani kendini kontrol ederek yönlendiriyor olması daha özgür bir ortam yaratarak öğrenme düzeyinin yükselmesi ve demokratik bir sınıf ortamının oluşmasını sağlamaktadır.

“Çözümlemeli Öykü” yöntemini uygularken öğrencilerin öz-denetimi özellikle empatik boyutta sorulan soruları cevaplarken daha da belirginleşmiştir. Öyküde geçen olayı kendine göre yorumlaması ve öykü kahramanlarının yerine kendisini koymadaki başarısı; onun seçim yapmasına, kendini yönetmesine ve kendinden ne kadar sorumlu olduğuna bağlıdır.

Yine empatik boyuttaki soruları cevaplarken öğrencilerin “Ben olsaydım.....” ya da “Bence.....” diye başlayan cümlelerin sayısında ilk öyküden son öyküye kadar belirgin bir artış görülmüştür. Çünkü çocuklar her geçen gün kendinden daha sorumlu ve başarıyı yakalamak için daha hırslı hale gelir olmuşlardır. Bunun yanında öykülerin verilmesinde çocuğa görelilik ve üniteyi yansıtılabilirlik özelliklerinin bulunması da öğrencileri öz-denetim kazanmaya sevk etmiştir.

Genel olarak aktif öğrenme yöntemlerinden Çözümlemeli Öykü yöntemiyle ders işlenirken öğrencilerin kişisel gelişimi izlendiğinde DESCİA anketinin öz-denetim basamağında ilk haftadan son haftaya kadar bariz bir gelişim olduğu gözlenmiştir. Öğrenciler sınıf içerisinde aktif öğrenme ortamında kendini yönlendiriyor ve çevresindeki arkadaşlarını da yönlene sevk ettiği görülüyor. Öz-denetim basamağında öğrenci oto kontrolünü sağlıyor. Bu da denencemizin doğru olduğunu gösteriyor.

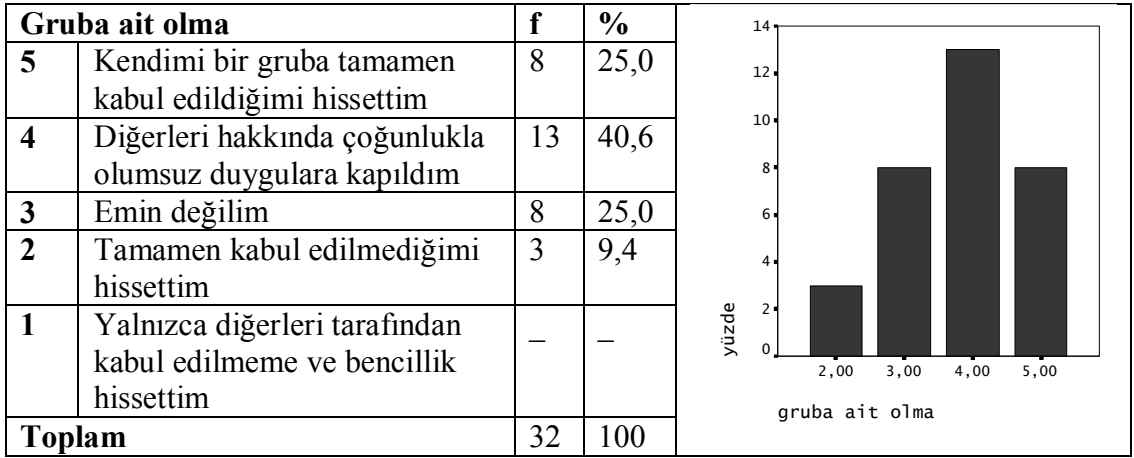
3.13 13. Denenceye İlişkin Bulgular Yorumlar

Denence 13 *DESCA* anketinin gruba ait olma (community) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

3.13.1. 13. Denenceye İlişkin Bulgular

Öğrencilerin öğrenme sırasında kendilerini arkadaşları içinde hissetmesi, öğrenmeye katılırken kendi fikrinin de kıymetli olduğunu anlaması, kendinin arkadaşlarına ve derse olan bağlılığının ölçüldüğü *DESCA* anketinin gruba ait olma boyutunun frekans ve yüzdelik grafikleri Çizelge 38, Çizelge 39, Çizelge 40, Çizelge 41’de verilmektedir.

Çizelge 38 1. Hafta

Çizelge 39. 2. Hafta

Gruba ait olma		f	%
5	Kendimi bir gruba tamamen kabul edildiğimi hissettim	10	31,3
4	Diğerleri hakkında çoğunlukla olumsuz duygulara kapıldım	9	28,1
3	Emin değilim	9	28,1
2	Tamamen kabul edilmediğimi hissettim	3	9,4
1	Yalnızca diğerleri tarafından kabul edilmeme ve bencillik hissettim	1	3,1
Toplam		32	100

Çizelge 40. 3. Hafta

Gruba ait olma		F	%
5	Kendimi bir gruba tamamen kabul edildiğimi hissettim	17	53,1
4	Diğerleri hakkında çoğunlukla olumsuz duygulara kapıldım	8	25,0
3	Emin değilim	5	15,6
2	Tamamen kabul edilmediğimi hissettim	1	3,1
1	Yalnızca diğerleri tarafından kabul edilmeme ve bencillik hissettim	1	3,1
Toplam		32	100

Çizelge 41. 4. Hafta

Gruba ait olma		F	%
5	Kendimi bir gruba tamamen kabul edildiğimi hissettim	24	75,0
4	Diğerleri hakkında çoğunlukla olumsuz duygulara kapıldım	4	12,5
3	Emin değilim	2	6,3
2	Tamamen kabul edilmediğimi hissettim	2	6,3
1	Yalnızca diğerleri tarafından kabul edilmeme ve bencillik hissettim	-	-
Toplam		32	100

Gruba ait olma çizelgelerine bakıldığında öğrencilerin **“Kendimi bir gruba tamamen kabul edildiğimi hissettim”** diyenlerinin sayısında %25,0- %31,3- %53,1 -%75,0 şeklinde bir artış gözlenmektedir. **“Diğerleri hakkında çoğunlukla olumsuz duygulara kapıldım”** diyen öğrenci sayısı %40,6 -%28,1 -%25 -%12,5 şeklinde azalan sırada bir gelişme göstermiştir. **“Tamamen kabul edilmediğimi hissettim”** diyen öğrenci sayısı %9,4’ten %3,1’e düşmüştür.

3.13.2 13. Denenceye İlişkin Yorumlar

Aktif öğrenmede dersin ve eğitimin yanında, bireye ve insana saygı ön plandadır. Bundan dolayı aktif öğrenmenin gerçekleştirildiği ortamlarda eğitimle ilgili olan tüm bireyler, öğretmen, öğrenci, idareci vs. birbiriyle gayet samimi ve saygılıdır. Bu yaklaşım öğrencilerde bir gruba ait olma duygusunun gelişmesine yardımcı olur.

Bir aktif öğrenme sınıfında öğrenci bireysel başarısının yanında içinde bulunduğu grubun başarısını da düşünür. Konuyu öğrenirken elde ettiği başarı grubunun başarısını yükseltecektir. Ayrıca öğrencileri çalışmaya ve başarıya yöneltten etkenlerden biri de grup içindeki etkileşimin ve dayanışmanın yoğunluğudur.

“Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı sınıfta öğrenciler sorulara bireysel cevap verdiler fakat ortaklaşa yaptıkları etkinlikler de vardı. Öğrencilerin birbirini desteklemesi onların tamamen bir gruba ait olduğunu göstermiştir. Öğrencinin içinde bulunduğu grup içinde kendini ve arkadaşlarını yönlendirerek arkadaşları hakkında olumlu duygulara kapıldığı gözlenmiştir. Çünkü burada öğrenci öğrenme ortamını kendisi yarattığı için hem kendisi kabul ediyor hem de kendisini kabul ettiriyor.

Genel olarak aktif öğrenme yöntemlerinden Çözümlemeli Öykü yöntemiyle ders işlenirken öğrencilerin kişisel gelişimi izlendiğinde DESC A anketinin gruba ait olma basamağında ilk haftadan son haftaya kadar bariz bir gelişim olduğu gözlenmiştir. Aktif öğrenme sınıfında öğrencilerin bireysel olarak çalışmalarının yanında grubun da başarısını düşünerek birlikte öğrenme ve öğretme yoluna

gitmişlerdir. Grup içerisinde birbirlerinin haklarına saygılı, dinleyen ve öğrenen bireyler olmuşlardır. Bu değişim her geçen gün artmış ve kişisel gelişimleri, sınıf içindeki psikolojik durumları olumlu yönde artış göstermiştir. Bu da denencemizi doğrulamaktadır.

3.14. 14. Denenceye İlişkin Bulgular Yorumlar

Denence 14 DESC A anketinin farkındalık (awernes)) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış vardır.

3.14.1. 14. Denenceye İlişkin Bulgular

Öğrencinin öğrenme sırasında zihinsel farkındalığının, öğrenmeye açıklığının, öğrenme için gerekli olan hazır bulunuşluluğunun, kendine, arkadaşlarına ve derse karşı duyarlılığının ölçüldüğü DESC A anketinin duyarlı olma boyutunun frekans ve yüzdeler grafikleri Çizelge 42, Çizelge 43, Çizelge 44, Çizelge 45’da verilmektedir.

Çizelge 42 1. Hafta

Farkındalık		f	%
5	Her zaman uyanık ve farkındaydım	8	25,0
4	Çoğu zaman uyanık ve farkındaydım	9	28,1
3	Emin değilim	9	28,1
2	Çoğu zaman sıkıldım	4	12,5
1	Çok az dikkat ettim, oldukça sıkıldım	2	6,3
Toplam		32	100

duyarlı olma	yüzde
1,00	6,3
2,00	12,5
3,00	28,1
4,00	28,1
5,00	25,0

Çizelge 43. 2. Hafta

Farkındalık		f	%
5	Her zaman uyanık ve farkındaydım	8	25,0
4	Çoğu zaman uyanık ve farkındaydım	12	37,5
3	Emin değilim	5	15,6
2	Çoğu zaman sıkıldım	4	12,5
1	Çok az dikkat ettim, oldukça sıkıldım	3	9,4
Toplam		32	100

Bar chart showing the percentage distribution of awareness levels for the 2nd week. The x-axis represents awareness levels (1,00 to 5,00) and the y-axis represents percentage (0 to 14). The bars show: 1,00: 3,00%; 2,00: 12,50%; 3,00: 15,60%; 4,00: 37,50%; 5,00: 25,00%.

Çizelge 44 3. Hafta

Farkındalık		f	%
5	Her zaman uyanık ve farkındaydım	19	59,4
4	Çoğu zaman uyanık ve farkındaydım	10	31,3
3	Emin değilim	1	3,1
2	Çoğu zaman sıkıldım	1	3,1
1	Çok az dikkat ettim, oldukça sıkıldım	1	3,1
Toplam		32	100

Bar chart showing the percentage distribution of awareness levels for the 3rd week. The x-axis represents awareness levels (1,00 to 5,00) and the y-axis represents percentage (0 to 20). The bars show: 1,00: 3,10%; 2,00: 3,10%; 3,00: 3,10%; 4,00: 31,30%; 5,00: 59,40%.

Çizelge 45. 4 Hafta

Farkındalık		f	%
5	Her zaman uyanık ve farkındaydım	19	59,4
4	Çoğu zaman uyanık ve farkındaydım	9	28,1
3	Emin değilim	2	12,5
2	Çoğu zaman sıkıldım	1	6,3
1	Çok az dikkat ettim, oldukça sıkıldım	1	3,1
Toplam		32	100

Bar chart showing the percentage distribution of awareness levels for the 4th week. The x-axis represents awareness levels (1,00 to 5,00) and the y-axis represents percentage (0 to 20). The bars show: 1,00: 3,10%; 2,00: 6,30%; 3,00: 12,50%; 4,00: 28,10%; 5,00: 59,40%.

Farkındalık çizelgelerine bakıldığında “**Her zaman uyanık ve farkındaydım**” diyen öğrenci sayısı ilk hafta %25 iken son hafta %59,4 olarak bir gelişme göstermiştir. “**Çoğu zaman uyanık ve farkındaydım**” diyen öğrenci %25 iken 37,5’e kadar yükselmiştir. “**Emin değilim**” diyen öğrenci sayısı %28,1 ‘den %3,1 ‘e doğru azaldığı görülmektedir.. “**Çok az dikkat ettim, oldukça sıkıldım**” diyen öğrenci sayısı ilk iki haftada %6,3 ve %9,4 iken son iki haftada %3,1 yüzdelik dilimine inmiştir.

3.14.2 14. Denenceye İlişkin Yorumlar

Öğrencilerin eğitim sürecine aktif olarak katıldığı aktif öğrenmede, öğrenciler çevrelerinde olan olaylarla yakından ilgilidirler. Bu anlayış ve davranış öğrencileri diğer bireylerin duygu ve düşüncelerine karşı duyarlı olmaya iter.

Uyanık ve farkında olan öğrenci öyküdeki olay örgüsü içinden bilgiyi kolayca alabilmiş, tepkisini, memnuniyetini net olarak ortaya koyabilmiştir.

“Çözümlemeli Öykü” yönteminin uygulanması sırasında ilk haftadan son haftaya kadar öğrenciler derse ve çevreye karşı duyarlılık kazanmışlardır. Çünkü öğrencilerde yeni bir öyküyü okuma, öyküler arasında bağlantı kurarak olayları birbiriyle ilişkilendirme isteği onları uyanık ve farkında olmaya itmiştir.

Öğrencilerin derse olan duyarlılıkları öykülerin farklı konu ve kavramları aynı olay örgüsü içinde birbirinin devamı olarak verilmesiyle daha çok sağlanmıştır. Dersi ve öyküleri takip eden öğrenciler bilgiyi eğlenceli bir şekilde edinmişlerdir.

Elde edilen sonuçlara bakıldığında aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yöntemiyle ders işlenen sınıfta öğrencilerin olumlu ve olumsuz yönde fikir beyan ettikleri fakat bu yöntemin öğrenciler üzerinde genel olarak olumlu etkiler bıraktığı ve başarılı sonuçlar aldıkları ortaya çıkmıştır. Verilerden de anlaşılacağı üzere aktif öğrenme ortamında bireyler demokratik bir ortama sahip olmakla kalmayıp demokratik bir ortam oluşturmuşlardır.

Genel olarak aktif öğrenme yöntemlerinden Çözümlemeli Öykü yöntemiyle ders işlenirken öğrencilerin kişisel gelişimi izlendiğinde DESC A anketinin farkındalık basamağında ilk haftadan son haftaya kadar bariz bir gelişim olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin aktif öğrenme sınıfında öğrenme ortamına tüm duyu

organlarıyla katılması onların daha uyanık ve öğrenmeye daha açık olduğunu göstermektedir. Haftalık gelişim grafiklerine bakıldığında öğrencilerin bu basamakta olumlu gelişimler kaydettiği görülmektedir. Bu da denencemizi doğrulamaktadır.

3.15.1 15. Denenceye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Denence 15 Çözümlemeli öykü yönteminin öğrencilerin ahlaksal, empatik ve düşünsel boyutlardaki gelişiminde düzenli bir artış vardır.

3.15.1.1 1. Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çözümlemeli Öykü yönteminde öğrencilere verilen öyküler üç boyutta değerlendirilmektedir. Bu boyutlardan ilki ahlaksal boyuttur. 5 haftalık süreyi kapsayan bu çalışmada öğrencilere her hafta bir tane olmak üzere 5 tane öykü verilmiştir. Öykülerden alınan ahlaksal, empatik ve düşünsel olmak üzere her üç boyuttaki sorular tablolaştırılmıştır. Ahlaksal boyuta ilişkin soruların tabloları aynı başlık altında verilmektedir. 1. öykünün ahlaksal boyutuna ilişkin bulgular Çizelge 46’da verilmektedir.

Çizelge 46. Öyküde Cenk nerelerde hata yaptı? Yapması gereken doğru davranışlar ne idi? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.

Yaptığı hata nedir?	sayı	Yapması gereken nedir?	sayı
Babasına sırt dönerek somurtması	20	Babasına daha yumuşak ve güler yüzle yaklaşması	20
Düşünmeden hareket ediyor olması	11	İzmir’den ayrılmasına biraz daha olumlu yönden bakabilir	15
Saygısız olması	8	Büyüklerine karşı daha saygılı olmalı	10
Tayinlerinin çıkmasına olumsuz yönden bakması	6	Bazı şeylerin sonunu düşünüp ona göre hareket etmesi gerekir	8
Sadece kendini düşünmesi	5	Cenk babasını ve ablasını daha önce iyice dinlemiş olsaydı bu kadar üzülmez.	7
Büyüklerinin açıklama yapmasını beklememesi	3	Tayinlerinin çıkması sadece onu ilgilendirmiyor bu olaydan herkes etkilenecek bunu düşünmeli	5

Çizelge 46'da öyküde “Cenk nerelerde hata yaptı? Yapması gereken doğru davranışlar nelerdi?” sorusu sorulmuştur. Öğrenciler farklı sayılarda farklı cevaplar alınmıştır. Yukarıdaki tabloda öğrencilerin “Babasına sırt dönerek somurtması” , “Düşünmeden hareket ediyor olması” , “Saygısız olması” davranışlarını ilk üç sıraya aldıkları yanlış davranışlardır. “Tayinlerinin çıkması olayına olumsuz bakması” ve “sadece kendini düşünmesi” gibi görüşler diğerlerine nazaran daha az görülmektedir. Öğrencilerin öyküye bir bütün olarak bakmaları, küçük ayrıntılara inip bazı püf noktalarını görmeleri onlardaki dikkat yoğunluğuna bağlıdır. Bunun gerekçesini belirtirken yaptığı değerlendirmeler de ekonomik ve kültürel yönden gösterdikleri farklılıklar, ahlaksal gelişimlerdeki çeşitliliğe neden olmuştur.

“Çözümlemeli öykü” yöntemini uygularken öyküyü çözümlene basamaklarından ilki olan ahlaksal boyutta öğrencilerin karşılaştığı sorun ya da soruya verdikleri cevap üzerinde fazla durulmamaktadır. Çünkü öğrenciyi o çözüm yoluna başvurmasına iten sebep daha önemlidir. Bireylerin sahip olduğu takvim yaşı ve bu yaşın gerektiği ahlaksal sorumluluklar göz önünde bulundurularak değerlendirmeler yapılmış ve bunlar tablolar halinde sınıflandırılmıştır. Ancak bir sınıftaki öğrencilerin yaşları genel olarak aynı olmasına rağmen alınan görüşler neticesinde takvim yaşının ilerlemesi ahlaksal gelişimin de ilerleyeceği anlamına gelmediğini ortaya koymuştur. Buna öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar, kültür yapısı, ekonomik yapı, yaşam koşulları gibi etkenler etki etmektedir.

5.15.1.2 2.Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

2. öykünün ahlaksal boyutunda öğrencilere Cenk'in kamerayı alması doğru bir davranış mı? şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu sorunun değerlendirilmesine ilişkin bulgular Çizelge 47'de verilmektedir.

Çizelge 47. Cenk'in kamerayı almasını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırması

Gerekeçe	Davranış Doğru	Sayı	Davranış yanlış	Sayı
	Cenk eğlenmek istiyor	3	Cenk hırsızlık yapmıştır.	28
	Cenk öğrenmek istiyor	4	Cenk kamerayı izinsiz almıştır.	25
	Cenk daha küçük yaptığı şey hata sayılmaz	2	Cenk çok sinirlidir.	3
	Cenk babasını dinlemedi bazen bizde aynı şeyi yaparız	1	Cenk bilgisizliğin kurbanı olmuştur	2
			Cenk duyarsızdır	1
			Cenk bilinçsizce hareket etmiştir.	6

Cenk'in kamerayı alması doğru mu? Sorusu değerlendirilmiştir ve alınan sonuçlara bakıldığında öğrencilerin daha çok Cenk'in davranışının yanlış olduğuna ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir. Cenk'in kamerayı almasını sınıfın geneli yanlış olarak değerlendirmiştir. 28 kişi "Cenk hırsızlık yapmıştır", 25 kişi de "Cenk kamerayı izinsiz almıştır" şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerdeki "değer" oluşumunun geliştiğini, eşyaları izinsiz almanın yanlış olduğu düşüncesi gelişmiştir.. Cenk'in davranışının yanlış olduğuna ilişkin görüşlerden bir kaçı da bilinçsizce hareket etmiş olması, bilgisizliğin kurbanı olması şeklindedir. Birkaç öğrenci de buna yanlış olarak bakmadığı Cenk'teki öğrenme isteğinden kaynaklandığı görüşünü ileri sürmektedir.

Burada öğrencilerdeki ahlaki düşünme becerisinin geliştiği görülmektedir. Öyküden hareketle öğrencilerde bir "değer" analizi yapılmıştır. Çocukta neyin ne kadar yanlış olduğu ve bu yanlışın gerekçesinin sunulması istenirken toplumsal gerçeklerin farkına varılması ve böylece Sosyal Bilgiler dersinin amacına ulaşması sağlanmaktadır.

2. öyküye ilişkin Cenk'in yanlış olan davranışları nedir? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması Çizelge 48'de verilmektedir.

Çizelge 48. Cenk'in yanlış olan davranışlarını belirlemeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

Görüşler	Sayı
Babası izin vermediği halde kamerayı alması	32
Fotoğraf makinesiyle mağaraya girmesi	10
Arkadaşlarından ayrıldıktan sonra ayağıyla taşlara vurup çevreye zarar vermesi	6
Yolculuk sırasında çok konuşması	30
Babasının sözünü dinlememesi.	25
Büyüklerine karşı saygısız davranması	5
Uyumaya itiraz etmesi	9
Tarihi eserlere zarar vermesi	24

Tablo 48'deki bulguların yorumu şöyledir: Cenk'in yanlış olan davranışlarını belirlemeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasında 32 kişilik sınıfta bütün öğrencilerin "Babası izin vermediği halde kamerayı alması" görüşünü bildirdiği görülmektedir. "Yolculuk sırasında çok konuşması" görüşünü ise 30 kişinin paylaştığı ve ondan sonraki iki sırada da "Babasının sözünü dinlememesi", ". Tarihi eserlere zarar vermesi" görüşleri yer almaktadır.

Ahlak gelişimi, ahlaki yargı üzerinde çalışan araştırmacılar çeşitli yollar izlemişlerdir. Ahlak gelişimini araştıran Ryan, uygulama sırasında sınıfı iki gruba ayırarak bir örnek olay sunar. Örnek olayda yapılacak en iyi davranışın ne olduğunu sorar. Her grup bu soru etrafında yoğunlaşır, tartışır. Çıkmazlar öğrencilerin deneyim ve gelişim seviyelerine göre çözülür. Ryan'ın yaptığı araştırmalar öğrencilerin görüş belirtme sırasında diğer öğrencilerin tesiri altında kalmadıklarını göstermiştir. (Safran2004:92) Burada amaç öğrencilerin zihnine seçilmiş değerleri yerleştirmek değildir; ahlaki ikilemlerin ya da ahlaki yargıların bulunduğu örnekler vererek öğrencilerin olaydaki problemi çözmelerine yardım etmektir. Alınan veriler Ryan'ın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Cenk'in davranışlarının yanlış olma gerekçesini değerlendirmeye yönelik görüşlere ilişkin sınıflandırma Çizelge 49'da verilmektedir.

Çizelge49. Cenk’in davranışlarının yanlış olma gerekçesini değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırması

Görüşler	Sayı
Kameranın ışığı tarihi eserlere zarar verebilir	30
Cenk kamerayı kullanabilecek kadar büyük değil	5
Cenk kamerayı babasından izinsiz aldı	28
Cenk tarihi eserleri korumamaktadır	6
Cenk arabada konuşurken babasının dikkati dağılmaktadır	29

Çizelge 49’daki bulguların yorumu şöyledir: Bu soruda öğrencilerden Cenk’in davranışlarından yanlış olma gerekçelerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerin sunduğu gerekçelerin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Sınıfta 30 kişinin “kameranın ışığı tarihi eserlere zarar verebilir” , 29 kişinin “ Cenk arabada konuşurken babasının dikkati dağılmaktadır”, 28 kişinin “Cenk kamerayı babasından izinsiz aldı” şeklinde olmuştur.

Öğrencilerde değer analizinin geliştiğini göstermektedir. Değer analizi, eğitiminde dikkati, düşünceyi ve ayırt etmeyi gerektiren bir analizdir. Öğrenciler verilen öykü ya da olayla ahlaki düşünme becerisi kazanırlar. Aynı zamanda öğrenciler bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı da öğrenirler. (Ryan: 1991:742)

Öğrenciler değer analizi yaparken kanıtları değerlendirip muhtemel durumları tanımlar ve alternatifler arasından uygun olanı seçer. (Welton ve Mallan 1991:147) Welton ve Mallan çıkarımları doğrultusunda yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde öğrencilerin öyküyle ilgili ahlaksal boyuttaki sorularının cevaplarına bakıldığında öğrencilerdeki “doğru” “yanlış” “zararlı” gibi değerlerin yerleştiği ve ahlaki muhakeme yapabildikleri görülmektedir.

5.15.1.3. 3. Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Üçüncü öykünün ahlaksal boyutunda öğrencilere Cenk’in yalnız başına ailesinden uzaklaşmasının doğru mu? Şeklinde bir soru sorulmuştur. Öğrencilerin verdiği cevapları değerlendirmeye sınıflandırma Çizelge 50’de verilmektedir.

Çizelge 50. Cenk'in yalnız başına ailesinden uzaklaşmasının doğru veya yanlışlığına ilişkin görüşlerin sınıflandırılması

Gerekçesi	Yanlış	Sayı	Doğru	sayı
	Abisi onu bulamayabilirdi	12	Cenk uzaklaştığının farkında değildi	9
	Babasına gittiği yeri haber vermeliydi	20	Keşke yalnız gitmeseydi o da öyle olsun istemezdi	2
	Yine yalan söyledi uzaklaşmam dedi ve uzaklaştı	5	Cenk heyecanlandı, merak ettiği için istemeden uzaklaştı	1
	Cenk'i biri kaçırabilirdi ve asla bulunamaya bilirdi.	2		
	Ailesinden uzaklaşmamalıydı	15		

Çizelge 50'deki bulguların yorumu şöyledir: Öğrencilerden öyküde Cenk ailesinden uzaklaştı ve kayboldu. Cenk'in bu davranışının doğru veya yanlışlığını gerekçesiyle belirtmeleri istenmiştir. Yukarıdaki çizelgeye bakıldığında bu davranışın yanlış olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. En çok belirtilen gerekçe ise *"Babasına gittiği yeri haber vermeliydi"* olmuştur. Bu gerekçelerden en az sayıda belirtilen gerekçe ise *"Cenk'i biri kaçırabilirdi ve asla bulunamaya bilirdi"* olmuştur. Cenk'in bu davranışını farkında olmadığından dolayı doğru bulanlar da olmuştur. Bunun gerekçesi olarak da *"Keşke yalnız gitmeseydi o da öyle olsun istemezdi"* ve *"Cenk heyecanlandı, merak ettiği için istemeden uzaklaştı"* şeklinde görüş bildirmişlerdir. Görüldüğü gibi sınıfta kimi çocuklarda akılcı yaklaşım kimi çocuklarda duygusal yaklaşım görülmektedir. Bu da sınıftaki bireysel farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

3. öyküde ahlaksal boyutta sorulan sorulardan bir diğeri Cenk tarihi eserlere zarar vermek adına neler yaptı? Tarihi eserleri korumak için neler yapmalıydı? Şeklinindedir. Bu soruyu değerlendirme yönelik yapılan sınıflandırma Çizelge 51'de verilmektedir.

Çizelge 51. Cenk tarihi eserlere zarar vermek adına neler yaptı? Tarihi eserleri korumak için neler yapmalıydı? sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

Verdiği zarar ne idi	sayı	Korumak için neler yapmalıydı?	sayı
Tarihi eserlerden küçük parçalar kopardı	22	Sadece uzaktan bakıp incelemeliydi	22
Eserlere kamerayı tuttu	20	Kameranın ışığını eserlere tutmamalıydı	20
Fotoğraf çekti	13	Fotoğraf çekmemeliydi. Flaş eserlere zarar verir.	13
Mağarada sağa sola çarptı bazı eserleri devirdi	10	Mağaraya girdiğinde yavaş hareket etmeliydi.	10

Çizelge 51’de verilen bulguların yorumu şöyledir: Öğrencilerden Cenk tarihi eserlere zarar vermek adına neler yaptı? Tarihi eserleri korumak için neler yapmalıydı? Sorusunu cevaplamaları istenmektedir. Öğrencilerin 22 tanesi “*Tarihi eserlerden küçük parçalar kopardı*” korumak için “*Sadece uzaktan bakıp incelemeliydi*” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Diğer görüşler ise şöyledir; Tarihi eserlere kamerayı tuttu; kameranın ışığını eserlere tutmamalıydı, fotoğraf çekmemeliydi; flaş eserlere zarar verir, mağarada sağa sola çarptı bazı eserleri devirdi; mağaraya girdiğinde yavaş hareket etmeliydi.

Sosyal bilgiler dersinin amacı açıklanırken bireylerin yaşadığı çevreyi, toplumda var olan milli ve insani değerleri koruma bilincinin sağlanmasına değinilmiştir. Yukarıdaki görüşlere bakıldığında sosyal bilgiler dersinin bilinçli vatandaş yetiştirme amaçlarından birinin gerçekleştiği görülmektedir. Öykü kahramanlarının yanlış davranışlarının belirlenmesi ve bu yanlışların giderilmesi için çıkarımlar yapılması öğrencilerdeki eleştirel düşünme becerilerinin de geliştiğini ortaya koymaktadır.

5.15.1.4 4. Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4. öyküde ahlaksal boyuta ilişkin sorulardan biri Cenk’in öğrenme şeklini beğendiniz mi? Seçtiği yol doğru mu? Şeklinindedir. Bu soruyu değerlendirmeye ilişkin sınıflandırma Çizelge 52’de verilmektedir.

Çizelge 52. Cenk'in öğrenme şeklini beğendiniz mi? Seçtiği yol doğru mu?

Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.

GEREKÇESİ	Beğendim	Sayı	Beğenmedim	
	Araştırmacı bir çocuk.Bilgi ediniyor	5	Babası ve ablasıyla öğreniyor zaten internete gerek yok	2
	En hızlı iletişim olan interneti kullanması çok güzel	10		
	Bilgi alışverişini çok güzel sağlıyor	15		
	Okuyarak öğrenmenin yerine görerek öğrenmeye çalışıyor	3		
	Hem eğleniyor hem öğreniyor	20		

Çizelge 52'deki bulguların yorumu şöyledir: Öyküler arttıkça olaylar ve olgular da artış göstermektedir. Öykü kahramanlarının başından geçen olaylar ve bu olaylara karşı gösterilen tavırlar daha da karmaşıklaşmıştır. Öğrencilerin öyküden bilgiyi alırken davranışlardaki doğruyu ve yanlışı çıkarırken öykü üzerinde daha da yoğunlaşmışlardır. Öyküler arasındaki geçişler ve olayların birbirine bağlanması öğrencilerde dikkat yoğunluğunu daha da artırmıştır.

4. öyküden sonra yine diğer öykülerde olduğu gibi üç boyutta sorular sorulmuştur. Ahlak boyutunda soruların ilki "Cenk'in öğrenme şeklini beğendiniz mi? Seçtiği yol doğru mu?" sorusudur. Öğrenciler bu soruyu beğendim ve beğenmedim şeklinde cevap vermişler ve bunun gerekçesini de belirtmişlerdir. Çizelge 52'ye bakıldığında öğrencilerin 20 tanesinin bu davranışı beğendiğini ve bunun gerekçesi olarakta Cenk'in "hem eğlenip hem öğrendiğini" belirtmişlerdir. 15 kişi "Bilgi alışverişini çok güzel sağlıyor" 10 kişi "En hızlı iletişim olan interneti kullanması çok güzel" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Çağımızın en yeni ve en hızlı iletişim aracının sınıfa taşınması dersle birlikte bu konunun tartışılıyor olması öğrencilerdeki bilgisayar kullanım oranını da ortaya çıkarmıştır. Daha önceki öykülerde öğrencilerin verdiği cevapların onlardaki sosyo-ekonomik düzeye, yaşadığı çevreye, anne baba eğitim düzeyine göre değişebildiği sonucu ortaya çıkmıştı. Burada da internet ve bilgisayar kullanımı konusunda yapılan yorumlarda yine öğrencinin bilgisayara yakınlığı, kullanma sıklığı göze

çarpmaktadır. Cenk'in arkadaşlık ilişkisi ve öğrenmeye istekli oluşu çok duygusal olan 10 yaş çocuğu için önem kazanmaktadır. Cenk'in öğrenmede seçtiği yolu beğeniyor olmaları ise bilgi teknolojisinin gelişimine açık olduklarını göstermektedir.

“Babası ve ablasıyla öğreniyor zaten internete gerek yok” şeklinde görüş bildiren 2 tane öğrenci olmuştur. Böyle düşünüyor olmaları kısa yoldan cevap vermek istemelerinden ya da bilgisayara uzak olmalarından kaynaklanmaktadır.

5.15.1.5. 5. Öykünün Ahlaksal Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

5. öyküde ahlaksal boyuta ilişkin Cenk'in müzedeki davranışlarını değerlendiriniz? Cenk'in müzede dikkat etmesi gerekenler neydi? Şeklinde soru sorulmuştur. Bu soruyu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırması Çizelge 53'te verilmektedir.

Çizelge 53. Cenk'in müzedeki davranışlarını değerlendiriniz? Cenk'in müzede dikkat etmesi gerekenler neydi? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

Yaptığı yanlışlar	sayı	Yapması gerekenler	sayı
Cenk müzede dikkatsiz hareket ediyor sağa sola çarpıyordu	30	Müzedeki eserleri uzaktan incelemesi gerekiyordu	30
Müzedeki eserlere çok yakından bakıyordu	20	Müzede sessiz konuşması gerekiyordu	28
Müzede bağırarak konuşuyordu	28	Eseri incelerken eserin altında ya da üstündeki açıklayıcı bilgileri okuması gerekiyordu	18
Eserleri incelerken açıklayıcı yazıları okumuyordu	18	Müzeye girdiğinde görevliden bilgi alıp o bilgiye göre kendini yönlendirmesi gerekiyordu	15

Çizelge 53'ün yorumu ise şöyledir: Çalışmanın son öyküsünde artık Cenk son noktayı koymuştur. Öğrencilerin de merakla beklediği bir öykü olmuştur. 5. öykü tüm öykülerin genel değerlendirmesi niteliğini taşımaktadır. Çünkü Cenk öğrendiği bütün bilgileri ve öykülerde okuduğu bütün medeniyetleri canlı olarak müzede görecektir.

Cenk'in müzedeki davranışlarını değerlendiriniz? Cenk'in müzede dikkat etmesi gerekenler neydi? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin

sınıflandırıldığı tabloya baktığımızda Cenk'in yanlış davranışları ve bu yanlışların giderilmesi için yapması gerekenler görülmektedir.

Çizelgeyi değerlendirdiğimizde öğrencilerin müzede uyulması gereken kurallar bilgisini aldıkları görülüyor. Bir eseri incelemek ve inceleme sonunda elde ettikleri bilgileri kullanma becerisini kazanmışlardır.

Ahlaksal boyutta 1. haftadan 5. haftaya kadar olan değerlendirme tablolarına bakıldığında öğrencilerin düşüncelerini ifade etme, doğruya ve yanlışla karar verme ve bu yanlış ile doğrunun gerekçesini belirtme gibi özelliklerinde gerek dil açısından gerekse ahlaksal düşünme açısından önemli bir gelişim olduğu gözlenmektedir. İlk haftada çözümlenmeli öykü ile yeni tanışan çocuklarda derse adapte olma, kendini yönetime yakın hissetme gibi bazı düşüncelere kapılmışlardır. Fakat zaman geçtikçe öğrenciler yönetime daha çok ısınmış ve sorulan soruları daha güzel değerlendirmişlerdir. Öykülerdeki olayların birbirini takip ediyor olması onlardaki gelecek öykünün konusunu merak etmeye sürüklemiş ve olayların içine daha çok girme hevesine kapılmışlardır. Bu da öğrencilerde konu hakimiyeti sağlamış ve ahlaksal boyuta ilişkin sorulan soruları amacına uygun olarak cevaplamışlardır.

3.15.2. Çözümlenmeli Öykünün Empatik Boyutunda Öğrencilerin Ahlaksal, Empatik ve Düşünsel Boyutlardaki Gelişimine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

3.15.2.1. 1. Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Çözümlenmeli Öykü” nün empati boyutunda öğrencilerden öyküdeki kahramanların yerine kendilerini koyarak “Siz olsaydınız ne yapardınız?” sorusuna cevap vermeleri istenmektedir. Bu boyuttaki sorularda “göreceli” olmak önem kazanmaktadır. Toplumda bireylere yüklenmiş olan zoraki (-malısın, -melisin) gibi emir ve yasaklar onları seçeneksizliğe sürüklemektedir. Ancak onlara alternatif sunmak ya da “sana göre, sen olsaydın, sence” gibi ön isteklerin sunulup ardından alternatiflerini almaya çalışmak onlardaki “bence” yi daha kuvvetlendirmekte, dayatmaların olmadığı bir toplumun oluşmasına yardımcı olmaktadır. Sosyal bilgilerin amaçlarından birinin etkili vatandaş yetiştirmektir. Vatandaşlardaki

kendine görelilik, kendini başkasının yerine koyması bireyleri topluma karşı duyarlı olmaya itmektedir. Bu da etkili vatandaşlığın ön koşullarından biridir.

Bu çalışmada çözümlenmeli öykü yönteminin ikinci boyutu olan empatik boyuttaki sorulardan ilki Cenk'in yerinde olsaydınız babanızın tayini çıkması durumunda nasıl bir tavır sergilerdiniz? sorusudur. Bu soruyu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırması Çizelge 54'te verilmektedir.

Çizelge 54. Cenk'in yerinde olsaydınız babanızın tayini çıkması durumunda nasıl bir tavır sergilerdiniz? Sorusunun cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırması

GEREKÇESİ	ÜZÜLÜRDÜM	SAYI	SEVİNİRDİM	SAYI
	Arkadaşlarımdan ayrılacağı için	17	Yeni insanlarla tanışacağı için	13
	Yaşadığım şehri terk edeceğim için	15	Farklı şehirler göreceğim için	15
	Farklı bir şehre alışmanın zor olacağı için	5	Seyahat edeceğim için	25
	Evimizden odamdan ayrılacağı için	6	Gittiğim yerde yeni bir okulda okuyacağım için	9
	Okulum değişeceği için	12	Ailemle birlikte olduğum için	6

Çizelge 54'teki bulguların yorumu şöyledir: Üzerinde çalışılan öyküde öğrencilerden olay kahramanlarının yerine kendilerini koymaları istenmiştir.

Empatik boyuttaki bu soruda öğrencilere *“Siz Cenk'in yerinde olsaydınız babanızın tayini çıkması durumunda nasıl bir tavır sergilerdiniz?”* sorusuna “üzülürdüm” ve “sevinirdim” diye iki şekilde cevap verilmiştir. Bunların gerekçeleri belirtilirken her öğrenci birden çok gerekçe sunmuştur. Üzülürdüm diyen öğrencilerin belirttiği gerekçelerden en çok tekrarlanan ilk üç tanesi “arkadaşlarımdan ayrılacağı için”, “yaşadığım şehri terk edeceğim için” ve “okulumdan ayrılacağı için” olduğu görülmektedir. 4. sınıftaki 10-11 yaş çocuğunun kendini en iyi ifade edebildiği arkadaş çevresi, okul ortamı ve yaşadığı çevre burada ön plana çıkmaktadır. Soyut işlemler döneminde olan çocuk için sahip olduğu ve duyarlılık gösterdiği ilişkisi arkadaşlık ilişkileridir.

Sevinirdim diyen öğrencilerde ise bunun gerekçesi olarak ilk üç sıraya aldıkları “seyahat edeceğim için”, “farklı şehirler göreceğim için” ve “yeni insanlarla tanışacağım için” seçenekleri olmuştur. Babanın yaşadıkları şehirden gidiyor olmasının her biri için farklı güzellikleri vardır. Bireylerin o durumda kendileri için ne önemliyse o fikri savundukları dikkat çekmektedir. Öyküyü okuduğunda kafasında şekillenen ve ön plana çıkan arzuları, düşünceleri, duyguları karşılımlarına çıkan sorunun cevabı olmuştur.

3.15.2.2. 2. Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada 2. öyküye ilişkin sorulan empatik boyuttaki soru Öyküde kendinizi Cenk’in yerine koyunuz. Bu durumda neler hissedersiniz.? Şeklindedir. Burada amaç öğrenciden ne hissettiğini tek kelimeyle söylemesi değil bunu gerekçesiyle belirtmesidir. Bu soruyu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması Çizelge 55’te verilmektedir.

Çizelge 55. Öyküde kendinizi Cenk’in yerine koyunuz. Bu durumda neler hissedersiniz? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

Gerekçesi	eğlenirdim	sa yı	Üzülürdüm	sa yı	Hem eğlenir hem üzülürdüm	say ı
	Seyahat ettiğim için	15	Babama kızdığım için	3	Ablam bilgilendirmeye çalışırken babamın beni susturması	3
Yeni yerler görme sevinci içinde olduğum için	12	Arkadaşlarımdan ayrıldığım için	14	Eğlenmeye çalışırken istemeden ortaya çıkan huysuzluklar .	1	
Ablam her soruma cevap verdiği için	5	Babam sürekli davranışlarımı uyardığı için	3			
Tarih dersini seyahat ederek öğrendiğim için	3	Farkında olmadan bazı yanlışlarda bulunduğum için	2			

Çizelge 55’deki bulguların yorumu şöyledir: Bu boyutta çocuktan “sen olsaydın ne yapardın, bu durumda neler hissederdin” gibi soruların sorulmasıyla ona

olayın içinde yer aldığı duygusunu vermek amaçlanmıştır. Böylece öğrenci toplum içinde olayları değerlendirirken insanların yerine bizzat kendisini koyarak olaya katılacak ve çözümcül yaklaşımlarda bulunacaktır.

Yukarda sorulan Empatik boyuttaki soru hem çocukların kendisine yönelik hem de olaydaki kahramanların duygu ve düşüncelerini değerlendirmeye yöneliktir.

Öyküde öğrencilerden kendilerini Cenk'in yerine koyarak böylesi bir durumda neler hissettikleri sorulmuştur. Öğrencilerin ise “eğlenirdim” “üzülürdüm” “hem eğlenir hem üzülürdüm” şeklinde görüş bildirmişler ve bunların gerekçelerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğunlukla eğleneceği sonucu çıkmıştır. Bunun gerekçelerinden en çok tercih edilen ise “seyahat ettiğim için” şeklinde olmuştur. Üzülen öğrencilerin ise en fazla sundukları gerekçe “arkadaşlarımdan ayrıldığım için” olmuştur. Bu çalışmayla bireylerdeki duyguların ve düşüncelerin çeşitliliği, bir olay karşısında aynı anda hem olumlu hem olumsuz fikirlerin gelişebileceği sonucuna varılmıştır.

2. öyküde öğrencilerin empatik düşünme becerilerini ölçmeye yönelik sorulardan ikincisi Ablanın Cenk'e verdiği cevaplar yeterli mi? Siz olsaydınız Cenk'e bilgi verirken nasıl yaklaşırdınız? Şeklinde dir. Bu soruya verilen cevapları değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması Çizelge 56'da verilmektedir.

Çizelge 56. Ablanın Cenk'e verdiği cevaplar yeterli mi? Siz olsaydınız Cenk'e bilgi verirken nasıl yaklaşırdınız? Sorusuna verilen cevapları değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.

	Yeterli	sayı	yetersiz	sayı
	Gerekçesi	Ben de ablanın yaptıklarını yapardım	28	Ona daha iyi davranırdım
	En ayrıntısına kadar iniyor	2	Onun daha kolay anlayacağı şekilde anlatırdım	2
	Elinden gelen her şeyi yapıyor	5	Cenk'in mutlu olması için sadece ders vermezdim onunla oyun da oynardım	3
	Tarih hakkında çok şey anlattı	1	Ben olsaydım daha kısa ve öz anlatırdım	1
	Daha fazla bilgi verirse Cenk'in kafası karışır	1	Bence Cenk'in seviyesine göre anlatmıyor.	2
			Bu dersi anlaması için ablanın anlattıkları yetmez	1

Çizelge 56'daki bulguların yorumu şöyledir: Ablanın Cenk'e verdiği cevaplar yeterli mi? Siz olsaydınız Cenk'e bilgi verirken nasıl yaklaşırdınız? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşler sınıflandırılmıştır. Çizelgeye bakıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğu, 28 tanesi öyküde olduğu gibi "ablanın yaptığını yapardım" şeklinde olmuştur. Ablanın Cenk'in üzerine çok düşüyor olması, onu sürekli eğlendirmeye çalışması, bilgilendirmesi öğrencilerin çok hoşuna gittiğini ve bunu yeterli gördüklerini bunun yanında ablanın yaptıklarını yetersiz gören öğrencilerde bulunmaktadır.

3.15.2.3. 3. Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada 3. haftada verilen öyküde öğrencilere sorulan empatik boyuttaki soruların ilki Kendinizi Cenk'in yerine koyunuz Cenk'in yerinde olsaydınız kaybolduğunuzda ailenize tekrar kavuşmak için neler yapardınız? Şeklinde. Bu soruyu değerlendirmeye yönelik görüşleri sınıflandırmaya yönelik bulgular Çizelge 57'de verilmektedir.

Çizelge 57. Kendinizi Cenk'in yerine koyunuz Cenk'in yerinde olsaydınız kaybolduğunuzda ailenize tekrar kavuşmak için neler yapardınız? Sorusuna ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi.

Görüşler	sayı
İlk önce sakinleşirdim sonra izlerimi takip ederek geri dönmeye çalışırdım	12
Olduğum yerde beklerdim. Çünkü daha fazla kaybolabilirdim	5
Geldiğim yolu ezberlerdim.	7
Taşlarla geldiğim yola işaretler koyardım	9
Ailemin sesimi duymayacağı kadar uzaklaşmazdım	6
Eserlere dalıp fazla ilerlemezdim. Ailemi gözden kaybetmezdim	2
Tanrıya dua ederdim. Bağırarak aileme sesimi duyurmaya çalışırdım	1
Yanımda bir pusula bulundururdum, böylece yolumu bulabilirdim.	1

Çizelge 57'deki bulguların yorumu şöyledir: Yukarıdaki tablo incelendiğinde siz Cenk'in yerinde olsaydınız kaybolduğunuzda ailenize kavuşmak için neler yapardınız sorusuna ilişkin sekiz farklı görüş ortaya çıktığı görülmektedir.

Öğrencilerin bu soruya cevap verirken bireysel farklılıkları, ailelerinin sosyo-ekonomik durumu, yaşadıkları yerleşim yeri, insanlar arası ilişkileri gibi nedenler etki etmektedir.

Öğrencilerin en çok sahip olduğu görüş “İlk önce sakinleşirdim sonra izlerimi takip ederek geri dönmeye çalışırdım” görüşü olmuştur. “Geldiğim yolu ezberlerdim.” ikinci sırada, “Taşlarla geldiğim yola işaretler koyardım” görüşü de üçüncü sırada tekrarlanan görüşlerdir. Çocuklarda mantığını kullanarak çıkar yol bulma hayal dünyalarının genişliği ve işe yarar bilgileri üretebilme, gündelik hayatla mücadele ederken bunları kullanma gibi davranışların yerleştiği görülmektedir.

“Tanrıya dua ederdim. Bağırarak aileme sesimi duyurmaya çalışırdım” görüşüne bakıldığında öğrencinin böyle bir yol buluyor olması ailenin inanç yapısı hakkında bilgi vermektedir.

“Yanımda bir pusula bulundururdum, böylece yolumu bulabilirdim.” Şeklinde cevap veren öğrencide yön bulma, sahip olduğu bilgiyi yerli yerince kullanma gibi davranışların yerleştiği görülmektedir.

Bu araştırmada kullanılan “Çözümlemeli Öykü” yöntemiyle Sosyal Bilgiler dersinin amacının gerçekleştirilmesi alınan sonuçlara bakıldığında başarıyla gerçekleştiği görülmektedir. Bireyler olaylarda neden-sonuç ilişkileri kurarak, düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

Empatik boyuta ilişkin sorulan soruların diğeri de Öyküyü siz yazmış olsaydınız nasıl bitirirdiniz? Şeklinde. Bu soruyu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 58’de verilmektedir.

Çizelge 58. Öyküyü siz yazmış olsaydınız nasıl bitirirdiniz?

Görüşler	Sayı
Cenk’e eserleri biraz daha inceletirdim.	12
Cenk’in İzmir’deki arkadaşlarıyla tekrar kavuşmasını sağlardım	30
Cenk ailesinden uzaklaştığı için unutamayacağı bir ders verirdim	4
Cenk’in Kırşehir’de mutlu olmasıyla bitirirdim	21

Çizelge 58’deki bulguların yorumu şöyledir: Yukarıdaki soru araştırmaya daha farklı bir boyut kazandırmıştır. Soru “Öyküyü siz yazmış olsaydınız nasıl bitirirdiniz?” sorusudur. Bu soruyu sormakla öğrencilerin öyküler arasında nasıl bir

bağlantı kurdukları, öyküler hakkında kafalarında oluşan olumlu ya da olumsuz yargılar, her bireyin ne kadar iyimser ya da kötümser olduğu, okuma alışkanlığının yerleşip yerleşmediği hakkında az da olsa bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Alınan sonuçlara göre sınıfın hemen hemen hepsi “Cenk’in İzmir’deki arkadaşlarıyla tekrar kavuşmasını sağladım” görüşünü belirtmişlerdir. Bu da öğrencilerin öyküleri iyi takip ettikleri ve olaya iyimser yaklaştıkları sonucunu vermektedir. Sadece dört öğrencinin “Cenk ailesinden uzaklaştığı için unutamayacağı bir ders verirdim” şeklinde görüş belirttiği görülmektedir. Bu da öğrencilerin ailelerindeki ödül ve cezanın kullanılma sıklığını ortaya koymaktadır.

“Cenk’e eserleri biraz daha inceletirdim.” Görüşünde olan öğrencilerde ise maceraperest nitelikte olmaları, izledikleri filmlerde ya da okudukları kitaplardaki olayların kendilerini etkiliyor olması dikkat çekmektedir.

“Cenk’in Kırşehir’de mutlu olmasıyla bitirirdim” görüşünü bildiren öğrenciler duygusal ve iyimser bir yaklaşımla kendi akranları olan Cenk’in mutlu bir hayat sürmesini temenni etmişlerdir.

3.15.2.4. 4. Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada öğrencilere 4. haftada verilen öyküde empatik boyuta ilişkin sorulan sorulardan ilki “Kendinizi öykünün içine alınız. Cenk’in ailesinde internetin kullanımı konusunda kimin görüşünü doğru bulursunuz?” şeklindedir. Bu soruyu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 59’da verilmektedir.

Çizelge 59. Kendinizi öykünün içine alınız. Cenk'in ailesinde internetin kullanımı konusunda kimin görüşünü doğru bulursunuz? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

Gerekçesi	Annenin	sayı	Ablanın ve babanın	sayı
	Anne doğru ama Cenk'e biraz daha yumuşak davranmalı	5	İnternet faydalı bir araç o halde anne fazla endişe etmemeli	12
	Anne doğru çünkü zamanının çoğunu internette geçiriyor	5	Cenk'e güveniyor olmaları çok güzel	2
	İnterneti yeteri kadar kullanılmalı, toplumsal ilişkileri ihmal etmemeli	3	Cenk arkadaşlarına uzak olduğu için onun bir teselli olma yolu olmalıydı.	5

Çizelge 59'daki bulguların yorumu şöyledir: Bu boyutta, çocuklardan kendilerini öykünün içine almaları böylece olayı daha objektif değerlendirebileceği amaçlanmıştır. Öyküde internet konusunda anne ve babanın tartışması olmaktadır. Bu tartışmadaki doğru ve yanlış gerekçesiyle birlikte değerlendirmeleri istenmektedir.

Çizelgeye bakıldığında 12 kişinin abla ve babanın görüşlerini doğru bulmuş ve bunun gerekçesi olarakta "İnternet faydalı bir araç o halde anne fazla endişe etmemeli" demişlerdir. Ahlaksal boyutta da yaptığımız değerlendirmede çocukların bilgisayara yakınlığının verdikleri cevapları etkilediği sonucuna varılmıştı. Burada da interneti kullanan öğrenci bunun faydalılığını hem öykü içinden çıkarıyor hem de gündelik hayatta kullandığını ortaya koyuyor.

Olaya daha duygusal yaklaşan öğrencilerde ise ailenin Cenk'e olan güveniyor olması ve çok üzgün olan Cenk'in bir teselli yolu buluyor olmasını gerekçe göstererek ablanın ve babanın görüşlerini doğru bulmuşlardır.

Bu yaşta çocukların geneli somut işlemler dönemindedir ve bu dönemin gerektirdiği gibi duygusallıkları ve kendileri için önemli olan üzerinde durmaları görülmektedir. Ancak soyut işlemler döneminin eşiğinde olan kimi öğrenciler öykünün ana fikrini daha iyi kavradıkları ve ana fikre uygun cevaplar verdikleri ve kendine görelilik konusunda da akılcı yaklaşımlarda bulunuyor oldukları görülmektedir.

Annenin görüşünü doğru bulanlar ise “Anne doğru çünkü zamanının çoğunu internette geçiriyor”, “Anne doğru ama Cenk’e biraz daha yumuşak davranmalı” gerekçelerini belirtmişlerdir. “İnterneti yeteri kadar kullanmalı, toplumsal ilişkileri ihmal etmemeli” diyen 3 öğrenci soyut işlemler dönemine tamamen girmiş ve toplumsal değerlerin farkına varabilen özelliğe gelmişlerdir. 5 öğrenci annenin Cenk’e karşı olan davranışlarını sert bulmuştur.

3.15.2.5. 5. Öykünün Empatik Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada öğrencilere 5. haftada verilen öykünün empatik boyutunda sorulan soruların ilki “Siz Cenk’in yerinde olsaydınız Anadolu medeniyetleri Müzesinde daha başka neleri incelerdiniz?” şeklindedir. Bu soruyu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 60’ta verilecektir.

Çizelge 60. Siz Cenk’in yerinde olsaydınız Anadolu medeniyetleri Müzesinde daha başka neleri incelerdiniz? Sorusunu değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması.

Görüşler	sayı
Eski haritaları incelerdim	10
Ben de Cenk’in baktıklarına bakardım çünkü üniteyi anlamak için yeterli	25
Eskiden kullanılan eşyalara bakardım	5
Eski kıyafetleri incelerdim	2
Ben olsaydım müzedeki eski uygarlıkların maketlerini incelerdim	1
Uygarlıklardan kalan kemer, kılıç, sandalye, masa ne varsa bakardım	6

Çizelge 60’daki bulguların yorumu şöyledir: Empati boyutunda Siz Cenk’in yerinde olsaydınız Anadolu medeniyetleri Müzesinde daha başka neleri incelerdiniz? Sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların içinde en fazla olanı “Ben de Cenk’in baktıklarına bakardım çünkü üniteyi anlamak için yeterli” olmuştur. Öğrenciler ilgileri doğrultusunda cevaplar vermişlerdir. 10 kişi “Eski haritaları incelerdim”, 6 kişi “Uygarlıklardan kalan kemer, kılıç, sandalye, masa ne varsa bakardım”, “Eski kıyafetleri incelerdim”, “Eskiden kullanılan eşyalara bakardım” demişlerdir. Burada kız ve erkek öğrencilerin cevaplarının farklılığı ortaya çıkmaktadır. Bireysel farklılığın yanında bir de cinsiyetten kaynaklanan farklılık

görülmektedir. Kız öğrencilerin genellikle kıyafet, süs eşyaları görmek istediği erkek öğrencilerin ise maket, kılıç, sandalye, masa görmek istedikleri sonucu çıkmıştır.

Çözümlemeli öykü yönteminin empati boyutunda öğrenciler öyküdeki kahramanların yerine kendilerini koymaya çalışmışlardır. 1. haftadan 5. haftaya kadar değerlendirilen tablolara bakıldığında öğrencilerin empatik düşünme kabiliyetlerinin arttığı gözlemlenmektedir. Öğrenciler her geçen gün hem yönetime ısınmakta hem de öyküdeki kahramanların yerine kendilerini koyarak öyküyü daha çok sahiplenmektedirler. Bu durumda da öğrencilerin empatik boyuttaki soruları daha samimi cevapladıkları görülmektedir. Empati kavramıyla yeni tanışan öğrenci her geçen gün bu kavramı daha iyi kavramakta ve bu boyuttaki soruları cevaplarken empati kurma becerisi daha da artmaktadır. Öyküde kahramanların yerine kendini koyarken ahlaksal boyuttaki düşünme becerileri de kendisini desteklemektedir. Çünkü doğru ve yanlış karar verirken empati kurmakta olaylara ve sorunlara karşı daha duyarlı olmaktadır.

3.15.3. Çözümlemeli Öykünün Düşünsel Boyutunda Öğrencilerin Düşünme Becerilerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

3.15.3.1. 1. Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Çözümlemeli Öykü” yönteminde üçüncü aşama öykünün düşünsel açıdan değerlendirilmesidir. “Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu” ünitesini “çözümlemeli öykü” yöntemiyle işlerken bu ünite içindeki tarihsel olay ve olguları öğrencilere kavratılabilmek hedeflenmiştir. Düşünsel boyutta da düşünsel çözümlenmeler yapılarak ünite konuları kavratılmaya çalışılmıştır. Ders kitaplarında çok soyut olarak verilen tarihsel olaylar konu başlıkları halinde verilip maddeler halinde sebep-sonuç, önem, gerekçe, amaç gibi küçük alt başlıklar içinde sunulmaktadır. Öğrenci bunları ezberleyerek sınavdaki sorulara doğru cevap verebilecektir. Bu edindiği bilgi kısa süreli hatırında kalacak ve sadece iyi bir nota sahip olacaktır. “Çözümlemeli Öykü” yönteminin düşünsel boyutunda öğrenciden istenen öyküyü dikkatli bir şekilde okuyup konu ve kavramlara yönelik soruları öykü kahramanlarının konuşmalarından ve davranışlarından çıkarmaları istenmektedir.

Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 1. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 61’de verilmektedir.

Çizelge 61. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 1. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

SORULAR	DOĞRU	YANLIŞ	BOŞ
Ateş ne zaman bulundu?	30	2	0
İnsanların mağaralarda yaşadığı dönem hangisidir?	28	4	0
Maden çağında hangi madenler işlenmiştir?	20	10	2
Yazıyı kimler icat etmiştir?	25	5	2
Tarih çağları hangi olayla başlamıştır?	30	2	0
Tarih öncesi çağlar kaçaya ayrılır? Adlarını yazın?	18	14	0
Milattan önce ve sonra ne anlama gelmektedir?	31	1	0
Hicri takvim nedir?	32	0	0

Sorulara verilen cevaplara bakıldığında “doğru” “yanlış” ve “boş” sayıları görülmektedir. Öğrencilerin sorulara verdiği doğru cevapların sayıları oldukça pozitif sonuçlar çıkarmıştır. Öğrenciler olay örgüsüne hakim olup öykü kahramanlarının konuşmalarını iyi takip ederek düşünsel boyuttaki sorulara büyük çoğunlukta doğru cevaplar verilmiştir. Verilen öykü o hafta öğrencilere kazandırılacak olan davranışları, konuları ve kavramları içermektedir. Uygulanan yöntemle öğrencilerin konuyu çok iyi kavradıkları görülmektedir.

3.15.3.2. 2. Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 2. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 62’de verilmektedir.

Çizelge 62. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 2. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

Sorular	Doğru	Yanlış	Boş
Kavimler Göçünün Avrupa tarihindeki önemi nedir?	24	4	2
Avrupa Hun Devletini Türk tarihindeki önemi nedir?	25	6	1
Çinliler Türk akınlarını önlemek için nasıl bir yol izlemişlerdir?	31	1	0
Türk adıyla kurulan ilk Türk devleti hangisidir?	32	0	0
Uygurlar hangi bölgede yaşamışlardır?	30	2	0
Uygurlar günümüzde hangi bölgede yaşamışlardır?	25	5	0

Düşünsel boyutta sorulan sorular daha çok ünite konu ve kavramlarını kavratmaya yöneliktir. Çizelgeye bakıldığında öğrencilerin genelinin sorulara doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu da bize “çözümlemeli öykü” yöntemiyle sunulan derste konuların bir olay örgüsü içinde sunulmasıyla öğrencilerin başarılı oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin olayları birbirine bağlayıp kahramanların davranışlarını takip ederek bir olay örgüsü oluşturduğu ve soruların cevaplarını kolayca olay içinden çıkardıkları görülmüştür. Bir öykünün düğününün devamı olması ve olayların birbirine bağlanıyor olması onlardaki düşünme gücünü de ortaya çıkarmıştır.

3.15.2.3. 3. Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 3. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 63’te verilmektedir.

Çizelge 63. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 3. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

SORULAR	DOĞRU	YANLIŞ	BOŞ
Eski Türk devletlerinde hükümdar hangi ünvanları alıyordu? meclislerine ne ad veriliyordu?	32	0	0
Kurultaya kim başkanlık ederdi?	31	1	0
Hükümdara yönetme yetkisi kim tarafından veriliyordu?	23	9	0
Türkler nasıl bir yönetim şekline sahipti?	24	8	0
Türklerin ölü gömme adetleri nasıldı?	23	5	4
Orhun yazıtlarının Türk tarihindeki önemi nedir?	30	2	0
Türk Tarih Kurumu neden kurulmuştur?	25	7	0
Yuğ ve Balbal nedir?	20	8	4

Yukarıdaki sonuçlara bakıldığında öğrencilerin genelinin sorulara doğru cevaplar verdikleri görülmektedir. Kullanılan yöntem bilginin kalıcılığı, öğrenmeye ve akılda tutmaya etkili olduğunu göstermektedir..

3.15.2.4. 4. Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 4. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 64'te verilmektedir.

Çizelge 64. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 4. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik çizelge

Sorular	DOĞRU	YANLIŞ	BOŞ
İlk çağ Anadolu uygarlıkları hangileridir?	28	2	0
Hititler nerede kurulmuşlardır? Başkentleri neresidir?	27	3	0
Lidyalıların başkenti neresidir?	20	5	5
Frigyalıların başkenti neresidir? Nerede yaşamışlardır?	23	3	6
Urartular nerede yaşamışlardır başkentleri neresidir?	24	6	2

Diğer öykülerde olduğu gibi öğrencilerin bilgisini değerlendirmeye yönelik olan düşünsel boyut tablosuna baktığımızda olumlu sonuçlar görmekteyiz. Öyküdeki

olayların akışından, kahramanların konuşmaları ve davranışlarından yola çıkarak öğrenciler kendilerine yöneltilen sorulara doğru cevaplar vermişlerdir.

3.15.2.5. 5. Öykünün Düşünsel Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 5. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Çizelge 65'te verilmektedir.

Çizelge 65. Ünitelendirilmiş Yıllık Planda 5. haftanın konularını ve kavramlarını öğretmeye yönelik soruların cevaplarını değerlendirmeye yönelik görüşlerin sınıflandırılması

Görüşler	DOĞRU	YANLIŞ	BOŞ
Mezopotamya neresidir?	29	3	0
Mezopotamya'da hangi uygarlıklar yaşamıştır?	32	0	0
Sümerlerin tarihte ilk kez kullandıkları ve insanlığa tanıttıkları uğraşlar nelerdir?	32	0	0
Anadolu mimari alanında hangi uygarlıktan etkilenmiştir?	30	2	0
Romalılardan günümüze kalan tarihi eserler hangileridir?	27	3	2
Anadolu Doğu Akdeniz'de hangi uygarlıklardan etkilenmiştir?	25	5	2

Yapılan son düşünsel boyut değerlendirmesi de ünitenin son haftasında uygulanmıştır. Alınan sonuçlarda öğrencilerin doğru ve yanlış çizelgesine bakıldığında öğrencilerin konuyu iyi kavradıkları ve sorulan sorulara doğru cevaplar verdikleri görülmektedir.

Düşünsel boyutta öğrencilerin ünite konu ve kavramlarını anlamaları, öğrenmeleri için bir çok soru sorulmuştur. Öğrenciler genel olarak bu sorulara doğru cevap vermişlerdir. Bu dağılım 1. öyküden 5. öyküye kadar birbirine eşit düzeyde gelişim göstermiştir. Bu da bize çözümlenmeli öykü yönteminin öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi sağladığı sonucunu vermektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Denencelere İlişkin Sonuçlar

1. Denenceye İlişkin Sonuçlar Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun Sosyal Bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

2. Denenceye İlişkin Sonuçlar Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

3. Denenceye İlişkin Sonuçlar Sosyal Bilgiler dersinin geleneksel yöntemle işlendiği kontrol grubunda “Tarih, İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu Ünitesi Başarı Testi” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu bulunmuştur.

4. Denenceye İlişkin Sonuçlar Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla, geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

5. Denenceye İlişkin Sonuçlar Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda, “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

6. Denenceye İlişkin Sonuçlar Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunun “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” ön test puanları ile son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu bulunmuştur.

7. Denenceye İlişkin Sonuçlar Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubuyla geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda öğrencilerin son hafta uygulanan DESCА anketleri arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

8. Denenceye İlişkin Sonuçlar Aktif öğrenme yöntemlerinden “Çözümlemeli Öykü” yönteminin kullanıldığı deney grubunda öğrencilerin ilk hafta DESCА anketleri ile son hafta uygulanan DESCА anketleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur.

9. Denenceye İlişkin Sonuçlar Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel yöntemlerin kullanıldığı kontrol grubunda ilk hafta uygulanan DESCА anketi sonuçları ile son hafta uygulanan DESCА anketi sonuçları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu bulunmuştur.

10. Denenceye İlişkin Sonuçlar DESCА anketinin **güven** (dignity) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış olduğu sonucu bulunmuştur

11. Denenceye İlişkin Sonuçlar DESCА anketinin **enerji** (energy) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış olduğu sonucu bulunmuştur

12. Denenceye İlişkin Sonuçlar DESCА anketinin **öz-denetim** (self-management) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış olduğu sonucu bulunmuştur

13. Denenceye İlişkin Sonuçlar DESCА anketinin **gruba ait olma** (community) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış olduğu sonucu bulunmuştur.

14. Denenceye İlişkin Sonuçlar DESCА anketinin **Farkındalık** (awerues) boyutunda deney grubu öğrencilerinin aktif öğrenme düzeyinde, sınıf içerisindeki psikolojik ve kişisel gelişiminde düzenli bir artış olduğu sonucu bulunmuştur.

15. Denenceye İlişkin Sonuçlar Çözümlemeli öykü yönteminin öğrencilerin ahlaksal, empatik ve düşünsel boyutlardaki gelişimini olumlu yönde etkilediği sonucu bulunmuştur.

Öğrencilerin ilk çalışma yapraklarındaki çözümleme ifadeleri ile son çalışma yapraklarındaki ifadeleri arasında belirli bir gelişme olduğu görülmektedir. Bunlar aşağıda sırasıyla açıklanmaktadır:

a. Öğrenciler, bir davranışı ahlaki olarak çözümlerken sadece davranışın iyi ya da kötü olduğunu belirtmeyip onu gerekçesiyle birlikte açıklamışlardır. Davranışın oluşumu ve oluştuğu şartlar dikkatlerinden kaçmamaktadır. Bu da çözümlemeli öykü yönteminin ahlaksal boyutunda oldukça olumlu gelişmeler kaydettiğini göstermektedir.

b. Öğrenciler öykü kahramanlarının yerine kendilerini koyarak empatik düşünebilmişlerdir. Olaylara ve sorunlara çözüm getirirken kendilerini öykü kahramanlarının yerine koyarak çözümcül yaklaşımlarda bulunmuşlardır.

c. Öğrencilerin düşünsel boyutta gelişimlerinin olduğu görülmektedir. Üniteye ilişkin sorulan soruların hemen hepsinde doğru cevaplayanların sayısı oldukça fazladır. Ünite konu ve kavramlarını çözümlemeli öykü yöntemiyle çok iyi kavrayabildikleri ve her hafta bu basamakta gelişmeler olduğu görülmektedir.

4.2. Öneriler

4.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

Deneysel çalışma boyunca yaşanan sıkıntılar, olumsuzluklardan hareketle deneysel uygulamaya yönelik aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

1. Çözümlemeli Öykü yönteminin uygulama sırasında gün bir ders saati kullanılmıştır. Bu yöntemden daha çok verim alabilmek amacıyla ders saati sayısı arttırılmalıdır.
2. Çalışma sırasında sınıf mevcudunun fazlalığı, sınıfın küçüklüğü eğitim durumundaki etkinlikleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumlar mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

4.2.2 Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgulardan ve ulaşılan sonuçlardan yararlanılarak Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve bu alanda çalışan araştırmacılar için şu öneriler sunulabilir:

1. Araştırmada kullanılan “Çözümlemeli Öykü” yöntemi; özellikle bireyler arası ilişkiler, toplum hayatı, insan hakları ve bilinçli tüketim gibi temaları konu edinen Sosyal Bilgiler ünitelerinde denemeli, sonuçlar değerlendirilmelidir.
2. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan edebi ürünlerin etkisini inceleyen araştırmalar yapılmalı ve sonuçlar değerlendirilmelidir.
3. Sosyal Bilgiler öğretmeni yetiştiren kurumlarda öğretim yöntem ve teknikleri içine edebi ürünlerin kullanılması adlı bir bölüm olmalı ve “Çözümlemeli Öykü” yöntemi üzerinde durulmalıdır.
4. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan ünitelerin içerikleri hazırlanırken öykü vb. nitelikli edebi ürünlerden yararlanılmalıdır.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Kamile Ün (2003), Aktif Öğrenme. İzmir :Eğitim Dünyası Yayınları.

AÇIKGÖZ, Kamile Ün (2003), Etkili Öğrenme ve Öğretme. İzmir :Eğitim Dünyası Yayınları

ARMSTRONG,David (1980) Social studies in secondary education. Newyork: Collie Macmillan Publishers.

ASLAN, Cemal (2004), Çözümlemeli Öykü Yönteminin Hayat Bilgisi Başarısı, Tutum ve Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü .İzmir

AYAN, Mesude (2002) Etkin Öğrenme Yaklaşımının Sınıf Öğretmenleri Tarafından Uygulanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal bilimler Enstitüsü.

BABADOĞAN, Cem (2000), 405 İlköğretim Öğretmeni İçin Aktif Öğrenme Projesi Ankara Üniversitesi Yayınları

BALTACIOĞLU, İ. Hakkı (1964), Pedagojide İhtilal

BARTH VE DEMİRTAŞ, (1997), İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Yök

ÇETİN, Şenol (2001), İdeal Öğretmen Üzerine Bir Araştırma. Milli Eğitim Dergisi. Ankara. Sayı.149.

ÇİFÇİ, Nilgün (2003), Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi" Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 1, Sayı1 Ocak ss.43-77

ÇULLU, Filiz (2003), Aktif öğrenmenin Yüklemeler, Başarı ile Akılda Tutma Ü

Üzerindeki Etkileri ve Öğrenci Görüşleri Yüksek Lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

DELEN, Hasan (1998), Temel Eğitimin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi .Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DEMİREL, Özcan (2002), Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DEMİREL, Özcan (2002) Eğitim Sözlüğü Dictionary of Education Ankara: Pegem A Yayıncılık.

DOĞANAY, Ahmet (2002), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi PegemA Yayıncılık

DÖKMEN, Üstün (2002), İletişim Çatışmaları ve Empati .Sistem Yayıncılık

ERDEN, Münire (1996) Sosyal Bilgiler Öğretimi

SÖNMEZ, Veysel (1999), Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Ankara Anı Yayıncılık. İstanbul: Alkım Yayınevi

ERENOĞLU, Bircan (2001), Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirliği Yapmanın Sınıf Ortamında Kullanılmasına İlişkin görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERGİN , Ergin (2000), Öğretimi Planlama Uygulama ve Değerlendirme. Ankara: Anı yayıncılık

ERTÜRK, Selma (1972), Eğitimde Program Geliştirme, Ankara: Yelken-tepe y
Yayımları,

GÖMLEKSİZ, Müfit (1993), Kubaşık Öğrenme Yöntemi ile Geleneksel Yöntemin
Demokratik Tutumlar ve Erişiyeye Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi
Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜLERYÜZ, Hasan (2003), En Son Değişiklerle İlköğretim Okulu Programı
Pagema yayıncılık

GÜR, Hasan (1998), Matematik Öğretmen Adayının Aktif Öğrenme Metodunu Kulla
narak Matematiği Öğrenmeyi Öğretmesi. D.E.Ü.

HARMİN, M (1994), Inspiring Aktive Learning-A Handbook for Teachers. ASCD.
USA

HENDRİX, James C.(1999), Connecting cooperative Learning and Social Studies.
Clearing House 73,1,57-61

JOHNSON, D. W. T. R. JOHNSON ve K.A. Smith. (1991) Active Learning: Coor
peration in the College Classroom. Edina, MN: Interaction Book com
pany, ss:1-7

KABAPINAR, Yücel (2002), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Pagema
Yayıncılık

KABAPINAR, Yücel (2002), 405 İlköğretim Okulunda Aktif Öğrenme Uygulama
sı Ankara Üniversitesi Yayınları

KABAPINAR, Yücel ; BAYSAL Nurdan (2004), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler
Öğretimine Yaşamın Kendisini Taşımak: İlköğretim Öğrencileri için
Gazete Haberinin Kullanıldığı Bir Öğretimin Tasarlanması ve Değer
lendirilmesi, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları

KAGAN S; KAGAN M (1997), Reaching standarts through cooperative earning providing for all learners in general education classrooms social science.

KALEM, Salih (2002), Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Öğretimi Planlama Ve Değerlendirme Dersi Öğrencilerinin Aktif Öğrenme Yaklaşımlarıyla Düzenlenen Eğitim Durumu İle İlgili Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü

KARA, VURAL, KAMAN (2003), Sosyal Bilgiler ders kitabı. Milli Eğitim Yayınları

KARABACAK, Nermin (1996), Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunların Öğrencilerin Öğrenme Düzeyine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü

KARASAR, Niyazi (1998), Araştırmalarda Rapor Hazırlama 9. Basım Ankara: Nobel Yayın,

KARASAR, Niyazi (1998), Bilimsel Araştırma Yöntemi 8. basım Ankara: Nobel Yayın,

KARNES, Melinda; COLINS Dennis (1997), Using cooperative learning strategies Literacy skills in social studies. Reading& Writing Quarterly, vol 13 s.37

KARLIOĞLU, İzzet B. (1998), Geleneksel Yöntemlerle İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenme, Hatırda Tutma ve Sınıf Yönetimine Etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

KAVCAR, Cahit (1999), Edebiyat ve Eğitim. Ankara: Engin Yayınları

KOCAOLUK, Fatma (2001), İlköğretim Okulu Programı İstanbul Kocaoluk Yayınlar

LENA , A.N ve diğeri(2001), “An open laboratory experiment- A method for Active Learning” Biochemistry education for Milleniyum (E29-E34)

MCNEAL, A.P.(2001), Student-Active Learning in the Physiology Classroom. Teaching and Educational Innovation. The Elementary School Journal Vol.29, No.9

MEYERS, Prieto (2000) Using Active Learning to Improve the Training of Psychology Teaching Assistant. Teaching of Psychology. The Elementary School Journal Vol.27, No.4.

MİTMAN (1993), İmplementing Instructional Reform at The Middle Grades: Case Studies of Seventeen California schools. The Elementary School Journal, V.93, n:5, 1993:495-517.

ÖNER, Serdal (1999), İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Eleştirel Düşünme ve Akademik Başarıya Etkisi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZKAL, Neşe (2000), İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Bilgilere İlişkin Benlik Kavramı Tutumlar ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZKAN, Hasan (1999), Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme ile Anlatım ve Soru cevap Yöntemlerinin Etkilerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZKAYA, Tayfun (2000). “Aktif Öğrenme Notları.”

ÖZTÜRK, Cemil, DİLEK Dursun (2002), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim-
nin Programlanması Ankara PagemA Yayıncılık

ÖZTÜRK, Cemil OTLUOĞLU, Rahmi (2003) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi
Ürünler ve Yazılı Materyaller. Ankara PagemA Yayıncılık

PARVİN, F.N.Integration of Communication Skills With Active Learning Techni-
ques in Science. Dissertation Abstract International. Vol 45 No:3
September 1984

PEKİN, Hasan (2000) .İlköğretim 5. Sınıf Matematik Öğretiminde Aktif Etkileşim-
li Öğrenme Yaklaşımının Öğrenci Başarısına Etkisi. Uludağ Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği
Bilimsel. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

RAGAİN, P Four variations on Druken's active learning paradigm. Reseach
Strategies.13.Winter.1995

ROWE,d. NEWTON J (1994), You. Me .Us.! Social and Moral Responsibility for
Primary School, London: Citizenship Foundation and the Home
Office

RYAN, K (1991), Moral and Values Education. The International Ensylopedia
Curriculum Ed.by. Arich Lewy, Advances in Education, Pergaman

SABAN, Ahmet (2000), Öğrenme ve Öğretme Süreci Ankara Nobel Yayın Dağıtım

SİLBERMAN, M. Active Learning:100 Strategies to Teach Any Subject.

SÖKMEN ,Nihat (2000), Ön Lisans Öğrencilerinin Kimya Dersinde Uygulanan
Aktif Eğitim Yöntemleri. Eğitim ve Bilim yayınları

SÖNMEZ, Veysel (1999), Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Klavuzu.

Ankara Anı Yayıncılık

ŞAHİN, Tuba, Baki ve ÇAKIR Özlem Sıla (2000), İlköğretim 6. sınıf Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersine karşı Tutumları, Akademik Benliklerinin Kavrama ve Bilişsel Öğrenme Düzeyleri ODTÜ

TAVŞANCIL, Emine (2002), Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi.

Ankara: Nobel Yayıncılık

TOK, Şükran (2003), İlköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi Dersinde Bilgi Haritası ve İnceleme- Soru Sorma- Okuma- Bakmadan Cevaplama- Gözden Geçirme Stratejilerinin Akademik Başarı ve Kalıcılığa etkisi. Doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

UYSAL, Ömer Faruk(1996),Öğrenme sürecinde Etkin Öğrenci Katılımının Öğrenme Sonuçlarına Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÜN, Kamile (1987), Öğrenmede İşbirliği mi Yarışma Mı? Abece: Aylık Eğitim Kültür ve Sanat Dergisi, 15,11-14.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK Hasan (1999) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.

YILMAZ, Ahmet (1995). Lise 2. Sınıf Fizik Dersinde Aktif Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi. D.E.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir,

ZARİLLO, James J. (2000). Teaching Elementary Social Studies Principles and Applications. New Jersey: Prentice Hall Pearson Education Upper

Saddle River.

WENZEL, R.G (2000). A Comparison of Experience And Lecture- Discussion Methodology as Means for Developing Musical Knowledge, Musical Discrimination, and Musical Preference Within and Electronic Music Course at High School Level. Education,

İnternet Temelli Kaynaklar

<http://www.agr.ege.edu.tr/> (Son erişim:10.06.2004) Dokuz Eylül Üniversitesi

www.yok.gov.tr(Son erişim:01.05.2004) Yüksek Öğrenim Kurumu

(Woolfolk, 2001; <http://www.....ausubel.html>) Oluşturmacılık

(Son erişim:10.06.2004)

Kerr (2002); <http://www.indiana.edu/intell/vygotsky.html>) İndiana Üniversitesi

Aktif Öğrenmenin Kuramsal Temeli (Son erişim:10.06.2004)

Ellis, (2001) [http:// userwww. sfsu.edu/-ching/ personal /learning/ theorist /dewey.html](http://userwww.sfsu.edu/-ching/personal/learning/theorist/dewey.html)) (Son erişim:10.06.2004)

Kerr (2002) [http:// carbon. Cudanver. Edu/ mryder/ itc data/ constructivism. Html \)](http://carbon.cudanver.edu/mryder/itcdata/constructivism.html) Yapısalcılık (Son erişim:10.06.2004)

Woolfolk, (2001) [http://www.hsc. Cs. Edu. Au/pro-dev/ teaching-online/ vygotsky html.](http://www.hsc.csu.edu.au/pro-dev/teaching-online/vygotsky.html)) Aktif Öğrenmenin Kuramsal Temeli (Son erişim:10.06.2004)

EKLER

EK 1 DESCA ANKETİ

1 gün sınıf sizin için nasıldı
 Lütfen her bölümde tek bir seçeneği işaretleyiniz

GÜVEN

- Kendimden çok memnundum
- Kendimi oldukça pozitif hissettim
- Emin değilim
- Kendimden memnun değildim
- Kendimi umutsuz ,aptal ve kötü hissettim

ENERJİ

- Kendimi enerjik ve aktif hissettim
- Zamanın çoğunda aktiftim
- Emin değilim
- Çalışmamda çok enerjik değildim
- Kendimi hareketsiz ,sinirli ve baskı altında hissettim

ÖZ-DENETİM

- Pek çok seçim yaptım,kendimi yönlendirdim,kendimden sorumluydum
- Kendimi biraz yönlendirdim
- Emin değilim
- İrademi kullanmaksızın yalnızca kendimi sürükledim
- Yalnızca kontrol edildim ve yönetildim

GRUBA AİT OLMA

- Kendimi bir gruba tamamen kabul edildiğimi hissettim
- Diğerleri hakkında çoğunlukla olumlu duygulara kapıldım
- Emin değilim
- Tamamen kabul edilmediğimi hissettim
- Yalnızca diğerleri tarafından kabul edilmeme ve bencillik hissettim

DUYARLI OLMA

- Her zaman uyanık ve farkındaydım
- Çoğu zaman uyanık ve farkındaydım
- Emin değilim

EK 2 SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutum cümleleriyle her cümlenin karşısında “Tamamen katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Hiç katılmıyorum” olarak beş seçenek yer almaktadır. Lütfen soruları doğru okuyarak size uygun olan seçeneği “x” işareti koyarak işaretleyiniz.

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1	Sosyal Bilgiler dersini severim	()	()	()	()
2	Sosyal Bilgiler dersinin bir an önce bitmesini isterim	()	()	()	()
3	Sosyal Bilgiler dersine girerken büyük bir sıkıntı duyarım	()	()	()	()
4	Sosyal Bilgiler dersini çalışmayı severim	()	()	()	()
5	Sosyal Bilgiler dersini öğrenmekte güçlük çekerim	()	()	()	()
6	Sosyal Bilgiler dersini günlük yaşamımda kullanırım	()	()	()	()
7	Sosyal Bilgiler dersinde daha fazla derse katılmak isterim	()	()	()	()
8	Sosyal Bilgiler dersini çalışırken canım sıkılır	()	()	()	()
9	Sosyal Bilgiler dersinden hoşlanırım	()	()	()	()
10	Sosyal Bilgiler dersinden nefret ederim	()	()	()	()
11	Sosyal Bilgiler dersi çok eğlencelidir	()	()	()	()
12	Diğer derslere göre Sosyal Bilgiler dersini daha çok severek çalışırım	()	()	()	()
13	Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerim günlük yaşamımda işime yarar	()	()	()	()
14	Arkadaşlarımla Sosyal Bilgiler dersi konularını tartışmaktan zevk alırım	()	()	()	()
15	Sosyal Bilgiler dersini öğrenmek gereksizdir	()	()	()	()
16	Sosyal Bilgiler dersi benim için ilgi çekicidir	()	()	()	()
17	Sosyal Bilgiler dersi gereksiz bir derstir	()	()	()	()
18	Sosyal Bilgiler dersi benim eğitimim için gereklidir	()	()	()	()
19	Kendi yaptığım malzemelerle Sosyal Bilgileri daha iyi öğrenirim	()	()	()	()
20	Sosyal Bilgiler dersi beni ürkütür	()	()	()	()
21	Sosyal Bilgiler dersinde konuyla ilgili kendim malzeme yapmak isterim	()	()	()	()
22	Zorunlu olmasam Sosyal Bilgiler dersini almam	()	()	()	()
23	Sosyal Bilgilere ayrılan ders saatinin daha fazla olmasını isterim	()	()	()	()
24	Sosyal Bilgiler dersi sınavından korkarım	()	()	()	()
25	Sosyal Bilgiler dersi laboratuvarlı olursa daha çok zevk alırım	()	()	()	()
26	Çalışma zamanımın çoğunu Sosyal Bilgilere ayırmak isterim	()	()	()	()
27	Laboratuvar malzemelerini kullanmasını bilmediğim için Sosyal Bilgiler dersinden korkarım	()	()	()	()

EK 3 KİŞİSEL BİLGİLER FORMU

AÇIKLAMA

Sevgili çocuklar,

Aşağıda,siz ve ailenizle ilgili birtakım sorular yer almaktadır.Bu soruları doğru yanıtlamanız beklenmektedir.Vereceğiniz cevaplar yapılan araştırma dışında sizin izniniz olmadan kullanılmayacaktır.Araştırmaya verdiğiniz destekten dolayı teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Adınız-Soyadınız.....						
Sınıfınız.....		Numaranız.....				
Cinsiyetiniz:		Erkek.....	Kız.....			
Doğum Yeriniz.....						
Siz dahil toplam kaç kardeşiniz?.....						
1)-Kardeşi yok 2)- 2-3 kardeş 3)- 4-5 kardeş 4) 6 kardeş ve üstü						
Ailenizde kaç kişi birlikte oturuyorsunuz?.....						
1)-3-4 kişilik 2) - 5-6 kişilik 3)- 7-8 kişilik 4)- 9 kişi ve üstü						
Aile içinde anne-babanız ve kardeşleriniz dışında birlikte yaşadığınız kişiler var mı?						
1) Var..... 2) Yok.....						
Oturduğunuz ev kira mı yoksa kendiniz mi?						
1)-Kendimizin..... 2)- Kirada oturuyoruz						
Ailenizin maddi durumunu nasıl görüyorsunuz?						
1-Çok iyi		2-İyi		3-Orta	4-Kötü	5-Çok kötü
Anne babanızın eğitim durumu nedir?					Babanızın	Annenizin
1-Okur yazar değil.....					O.....	O
2-Okur-yazar.....					O.....	O
3-İlkokul mezunu.....					O.....	O
4-Ortaokul mezunu.....					O.....	O
5-Lise mezunu.....					O.....	O
6-Meslek Lisesi mezunu.....					O.....	O
7-İmam Hatip mezunu.....					O.....	O
8-Üniversite mezunu.....					O.....	O
9-Başka(belirtiniz).....						
Anne-babanızın mesleği nedir?(Ne iş yapıyor)Yazınız.						
Babanız:		Anneniz:				
1- İşsiz.....		1-Ev Hanımı.....				
2- İşçi.....		2-İşçi.....				
3- Emekli.....		3-Emekli.....				
4-Memur.....		4-İsnafl.....				
5-Esnafl.....		5-Memur.....				
6- Serbest meslek.....		6-Hemşire.....				
7-Mütahit,Avukat, Mühendis,Veteriner.....		7-Mühendis,Doktor Avukat.....				
Birinci Dönemdeki Sosyal Bilgiler Karne Notunuz						
1		2		3	4	5
Geçen Yıl Karnenizdeki geçme notunuz.						
İyi		orta		pekiyi		

EK 4 TARİH İLK YURDUMUZ VE TARİHTE ANADOLU ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

- 1-Tarih aşağıdakilerden hangisi ile başladı?
 A.İlk insanın yaptığı resimlerle
 B.Taş Devriyle
 C.Yazının icadıyla
 D.Maden Devriyle
- 2- Aşağıdakilerden hangisi tarih çağlarından değildir?
 A.İlk Çağ
 B.Tunç Çağı
 C.Orta Çağ
 D.Yakın Çağ
- 3-- Aşağıdakilerden hangisi tarih çağlarının başlangıcı ya da bitişine neden olmuştur?
 A.Bir ülke tarihinin önemli olayları
 B.Ünlü bir kişinin ölümü
 C.Ünlü bir kişinin başından geçen olay
 D.İnsanlık tarihinin önemli olayları
- 4-Ateş hangi çağda bulunmuştur?
 A.Cıvalı Taş Devri
 B.İlk Çağın başlarında
 C.Yontma Taş Devrinde
 D.Maden Devrinde
- 5-İstanbul'un alınmasıyla başlayan(1453) ve Fransız ihtilaline (1789) kadar süren çağ hangisidir?
 A.Orta Çağ
 B.Yeni Çağ
 C.Yakın Çağ
 D.İlk Çağ
- 6-İnsanların toplu olarak yaşamaları ve kendilerine evler yapmaları hangi çağa ait bir olaydır?
 A.Cıvalı Taş Devri
 B.Maden Devri
 C.Yontma Taş Devri
 D.Demir Devri
- 7-Tarihte "Kavimler Göçü" olarak bilinen olay hangi yılda başlamıştır?
 A.1453
 B.457
 C.375
 D.450
- 8-Miladi Takvimde aşağıdakilerden hangisi başlangıç olarak kabul edilmiştir?
 A.Hz.İsa'nın doğumu
 B.Mekke'den Medine'ye göç
 C.Kavimler Göçü
 D.Büyük Hun Devletinin yıkılması
- 9-Türklerin ilk yurdu neresidir?
 A.Anadolu
 B.Trakya
 C.Orta Asya
 D.Avrupa
- 10-İlk Türk Devletlerinde ölümler için yapılan törene ne ad verilir?
 A.Kağan
 B.Yabgu
 C.Kurultay
 D.Yuğ
- 11- Aşağıdakilerden hangisi Türklerin Orta Asya'dan göçmelerinin nedenidir?
 A.Yeni yerler görüp tanıma isteği
 B.Nüfusun giderek azalması
 C.Komşuların sürekli kışkırtmaları
 D. Ekonomik sıkıntı,yabancı kavimlerle mücadele zorluğu
- 12-İyonyalıların Efes'te yaptıkları tapınağın adı nedir
 A.Oğüst Tapınağı
 B.Artemis Tapınağı
- 13-Orhun Yazıtları hangi ilk Türk Devletinin mücadelesini ve yeniden kuruluşunu anlatmıştır?
 A.Uygurlar
 B.Göktürkler
 C.Hunlar
 D.Avarlar
- 14- Göktürkleri Çinlilerin egemenliğinden kurtararak II.Göktürk Devletini kuran hükümdar kimdir?
 A.Bumin Kağan
 B.Bilge Kağan
 C. Mukan Kağan
 D.Kutluk Kağan
- 15-Türk Tarihinin ilk yazılı belgesi aşağıdakilerden hangisidir?
 A.Yaratılış Destanı
 B.Oğuz destanı
 C.Orhun kitabeleri
 D.Ergenekon Destanı
- 16- Aşağıdakilerden hangisi ilk çağda Anadolu'da kurulan uygarlıklardan biri değildir?
 A.Hitiler
 B.Asya Hun Devleti
 C.Lidyalılar
 D.Uratular
- 17-Tarihte ilk kez parayı kullanan devlet hangisidir?
 A.Urartular
 B.Hititler
 C.Frigyalılar
 D. Lidyalılar
- 18-Ticaret ve denizcilikle uğraşan koloni adında ticaret merkezleri kuran Anadolu uygarlığı hangisidir?
 A.Hititler
 B.İyonyalılar
 C.Frigyalılar
 D. Lidyalılar
- 19-Ticaretle uğraşan ve Sard'dan geçerek Mezopotamya'ya kadar uzanan "Kral Yolu"nu yapan uygarlık hangisidir?
 A.Lidyalılar
 B.Hititler
 C. İyonyalılar
 D.Frigyalılar
- 20-Moğolların Türkleşmesinde rol alan merkezi Karabalgasun olan Türk devleti hangisidir?
 A.Avrupa Hun Devleti
 B.Kutluk Devleti
 C.Uygur Devleti
 D.Göktürk Devleti
- 21- Aşağıdakilerden hangisi tarihin konusu değildir?
 A.Savaşlar
 B.Depremler
 C.İnsanların geçmişte yaşadıkları
 C.Çağlar
- 22- Aşağıdakilerden hangisi Hitit Devletinin başkentidir?
 A.Sard
 B.Tuşpa
 C.Gordion
 D.Hattuşaş
- 23-Anadolu'da yazıyı ilk kullanan uygarlık hangisidir?
 A.Urartular
 B.Lidyalılar
 C.Sümerler
 D.Hititler
- 24- I- Efes,Milet,Foça İyonyalıların Devletinin kentleriydi
 II- Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgeye Mezopotamya adı veriliyordu.
 III- Tarih paramın icadıyla başladı
 IV- Urartular İzmir yakınlarında yaşamışlardır.
 Yukarıdaki bilgilerden hangileri yanlıştır?
 A.I-II
 B.II
 C.I-III
 D.III-IV

EK 5 DERS PLANI

BÖLÜM I

Dersin Adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	4. Sınıf
Ünitenin Adı / No	Tarih ve Tarihçesi ve Tarihî Değerler
Konu	Tarihî Değerler
Önerilen Süre	40'

BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	Hedef : Tarihî değerleri tanıyabilmek
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Öğ
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Soru-Cevap, tartışma
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça ❖ Öğretmen ❖ Öğrenci	Tarihî Değerler
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: ❖ Dikkati Çekme ❖ Güdüleme ❖ Gözden Geçirme ❖ Derse Geçiş ❖ Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.) ❖ Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.) ❖ Özet	Tarihî değerleri tanıyabilmek Tarihî değerleri tanıyabilmek Tarihî değerleri tanıyabilmek Tarihî değerleri tanıyabilmek

BÖLÜM III

Ölçme-Değerlendirme ❖ Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ❖ Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ❖ Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Ölçme-Değerlendirme Ölçme-Değerlendirme Ölçme-Değerlendirme
Dersin Diğer Derlerle İlişkisi	

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	
--	--

Orta Asya'da kuraklığın artması
Toprakların verimsizleşmesi
Hayvancılığın yapılamaz olması
Yabancı kavimlerin Baskısı
Nüfusun hızla artması
Ekonomik sıkıntı
Türklerin göç etmesine neden olmuştur

TÜRKLERİN İLK YURDU ORTA ASYA

Orta Asya neresidir?
Türkler Orta Asya'da geçimini ne ile sağlamıştır?
Türkler ulaşım aracı olarak neyi kullanmıştır?

TEŞEKKÜR BELGESİ

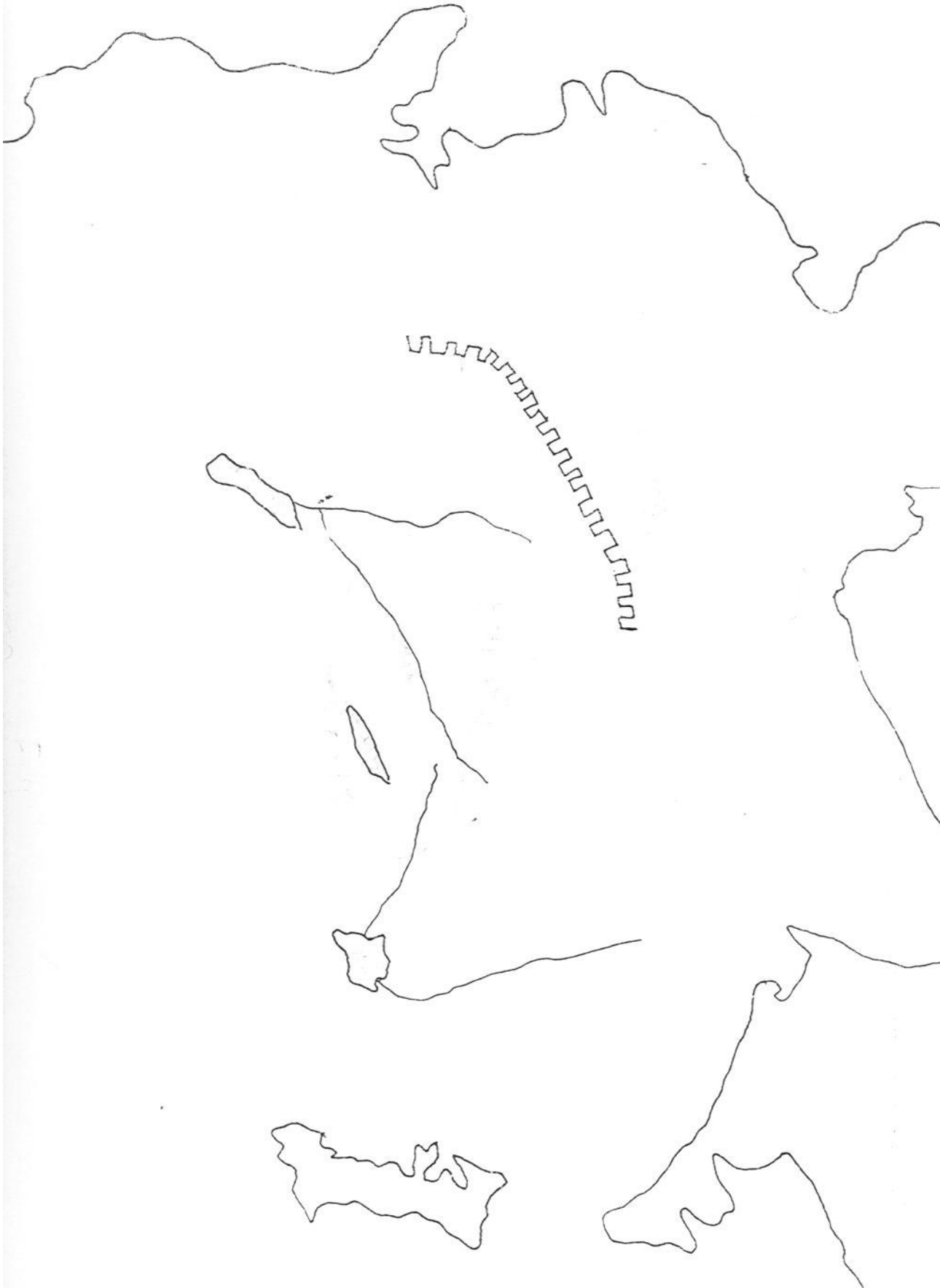
*Sosyal Bilgiler dersinde uyguladığımız “Çözümlemeli Öykü” metodunda
eddiğiniz başarıdan dolayı size ve kümenize teşekkür eder başarılarınızın
ını dilerim.*

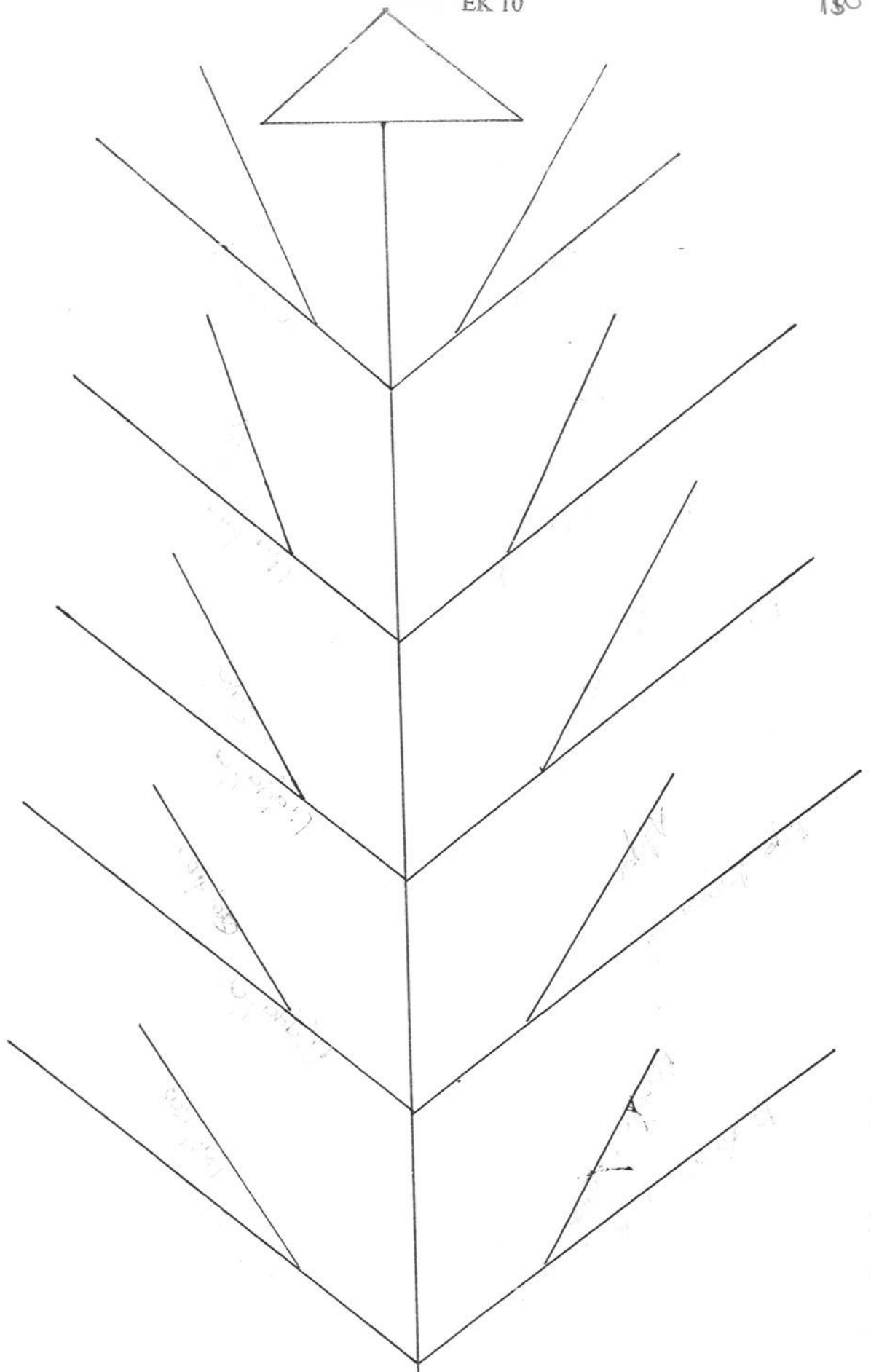

Yüksek Lisans Öğrencisi
Sınıf Öğretmeni
Fındık ÇALIŞKAN

EK 9

149

EK 11

15

T.C.
HATAY VALİLİĞİ
İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI :B.08.4.MEM.4.31.00.07.002 / (300) /

KONU:Uygulama

MAKAMA

İLGİ:Fındık ÇALIŞKAN' nın Müdürlüğümüze vermiş olduğu 05.04.2004 tarihli dilekçesi.

Mustafa Kemal Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi Fındık ÇALIŞKAN'ın Müdürlüğümüze vermiş olduğu ilgi dilekçesinde;Hatay Nizamettin Özkan İlköğretim Okulu Antakya Beyhan Gençay İlköğretim Okulu ve Haydar Mursaloğlu İlköğretim Okullarının 4 sınıflarında;"Tarih,İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde deneysel bir çalışma yapmak istediğini belirtmektedir.

Mustafa Kemal Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi Fındık ÇALIŞKAN' ın Hatay Nizamettin Özkan İlköğretim Okulu, Antakya Beyhan Gençay İlköğretim Okulu ve Haydar Mursaloğlu İlköğretim Okullarının 4. sınıflarında;"Tarih,İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde deneysel bir çalışma yapması uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Celal GÜNAY
Müdür Yardımcısı

OLUR

07.04/2004

Nazım BOZDOĞAN
Vali a.

Milli Eğitim Müdür Vekili

EK 12

152

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

BÜRO: Yazı İşleri
SAYI : B.30.2.MKÜ.0.E1.00.00/318
KONU: Fındık ÇALIŞKAN

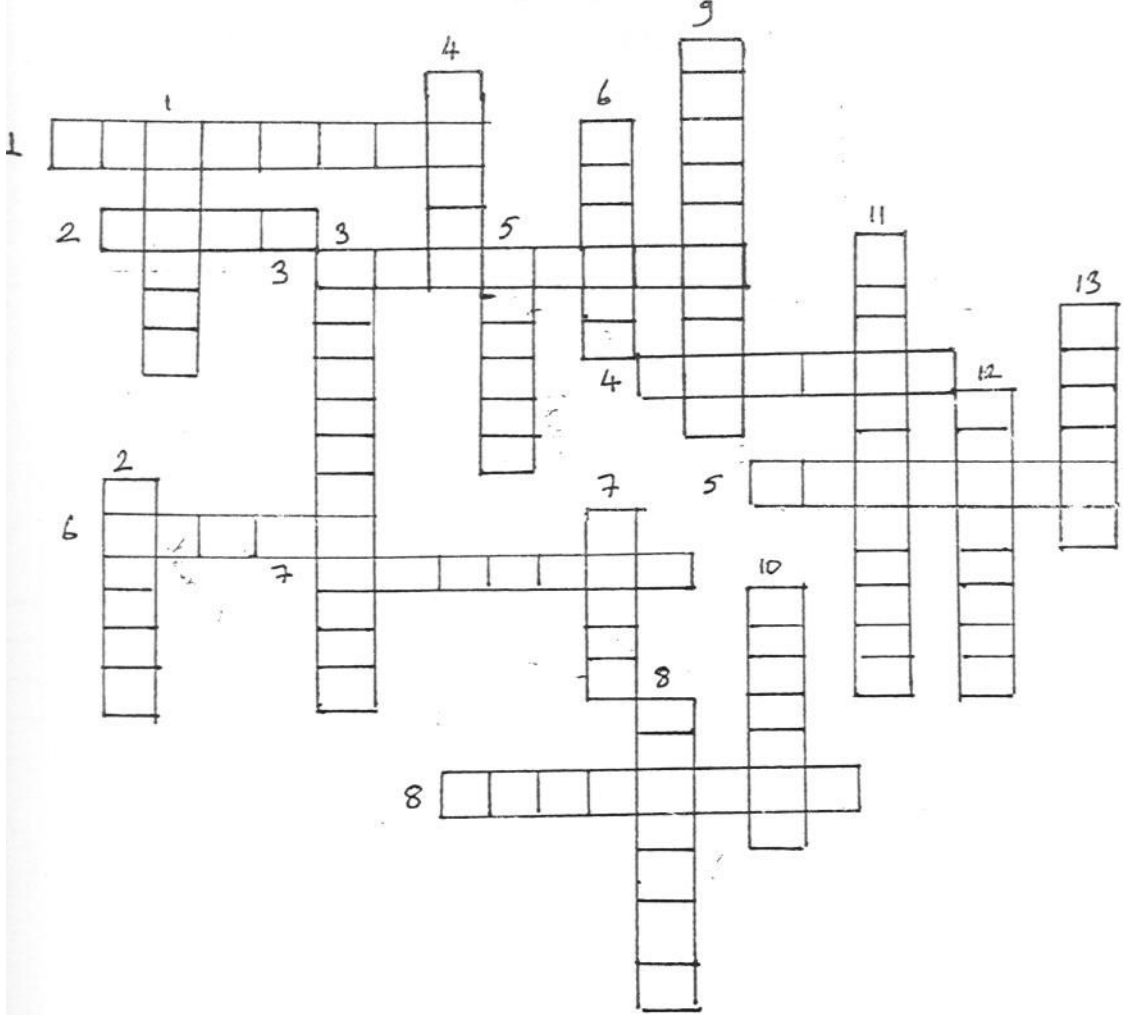
05.04.20
HATA

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı SÖ-0104 nolu yüksek lisans öğrencisi ÇALIŞKAN "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğrenmenin Öğrenmeye Etkisi" konulu çalışması yapmaktadır.

İş bu belge ilgilinin isteği üzerine düzenlenmiştir.
Bilgilerinizi rica ederim.

F.Arzu YALÇIN
Enstitü Sekreteri

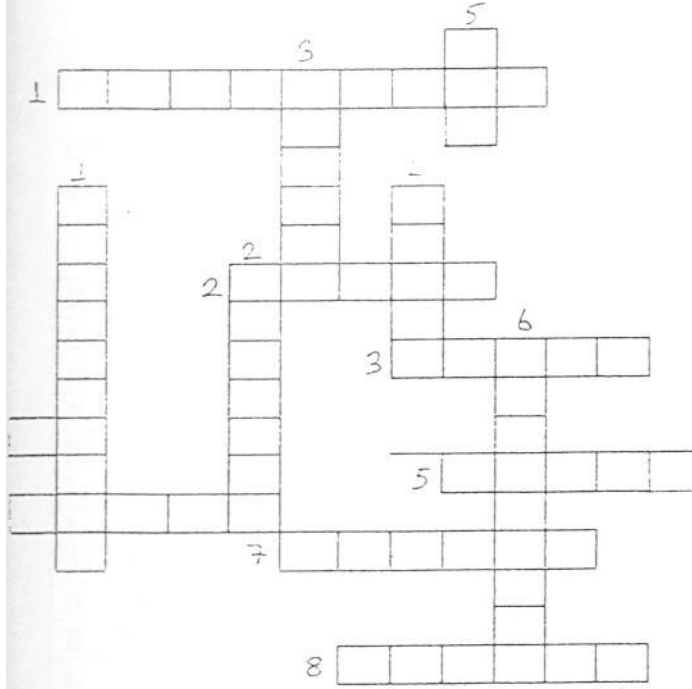
SOLDAN SAĞA

1. Türklerin ilk yurdu neresidir?
2. Büyük Hun Devletinin sınırları doğuda nereye kadar genişlemiştir?
3. Orta Asya'nın güneyinde bulunan dağlarda biri.
4. Büyük Hun Devletinin sınırları kuzeyde nereye kadar genişlemiştir?
5. Büyük Hun Devletinin kurulduğu bölgedeki ırmaklardan birinin adı?
6. Moğolların Türkleşmesinde rol oynayan devlet hangisidir?
7. Türk adıyla kurulan ilk Türk Devleti hangisidir?
8. Fransız ihtilali ile başlayan çağ hangisidir?

YUKARDAN AŞAĞIYA

1. Büyük Hun Devletinin kurucusu kimdir?
2. Türk adıyla kurulan ikinci devlet hangisidir?
3. 375 yılında gerçekleşen ve Avrupa'da birçok kavmin kaynaşmasını sağlayan olay nedir?
4. Orta Asya'nın batısında bulunan denizin adı?
5. Avrupa Hun Devletinin ilk hükümdarı kimdir?
6. II.Göktürk Devletinin kurucusu kimdir?
7. Selenga ırmağının diğer kolu?
8. İstanbul'un fethiyle başlayıp, Fransız ihtilali ile sona eren çağ hangisidir?
9. Göktürk Devletinin kurucusu kimdir?
10. Kavimler Göçü ile başlayan çağ hangisidir?
11. Uygur Devleti'nin baskenti neresidir?

BULMACA

Soldan Sağa

- 1-İnsanların mağaralarda yaşadığı çağ hangisidir?
- 2-Hicreti yıl başı kabul eden takvim hangisidir?
- 3-Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesine ne ad verilir?
- 4-Milattan önce kısaltılarak nasıl yazılır?
- 5-Maden devrinde ilk kullanılan maden hangisidir?
- 6-Yazıyı bulan devlet hangisidir?
- 7-Yüz tane yılın bir araya gelmesiyle oluşan zaman dilimine ne ad verilir?
- 8-Maden devrine ait eserler Yozgat ilinin hangi bölümünde bulunmaktadır?

Yukardan Aşağıya

- 1-Cilalı taş devrine ait eserler Konya ilinin hangi bölümünde bulunmuştur?
- 2-Maden çağının kalıntıları Burdur ilinin hangi bölümünde bulunmuştur?
- 3-İsa'nın doğumunu yıl başı kabul eden takvim hangisidir?
- 4-İnsan topluluklarının yaşadıkları olayları yer ve zaman göstererek, sebep sonuç ilişkisi içinde belgelere dayandırarak anlatan bilime ne ad verilir?
- 5-İnsanlık tarihinin önemli olaylarını başlangıç ve bitiş kabul eden büyük zaman dilimine ne ad verilir?
- 6-İnsanların yerleşik hayata geçtiği ,hayvanları evcilleştirdiği çağ hangisidir?

SÖZCÜK AVI

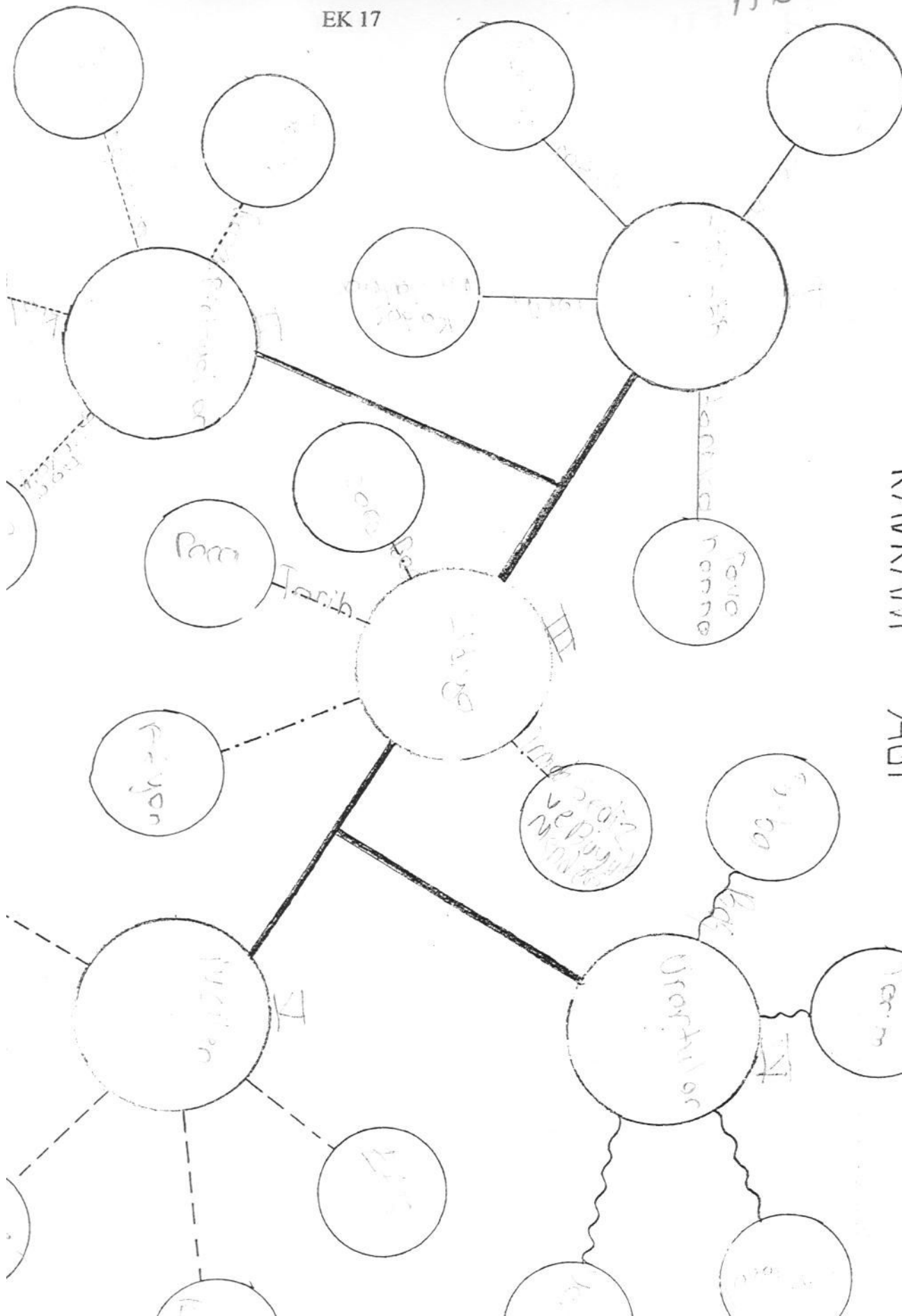
Aşağıdaki sorulara cevap vererek cevapları çizelgeden bulunuz.

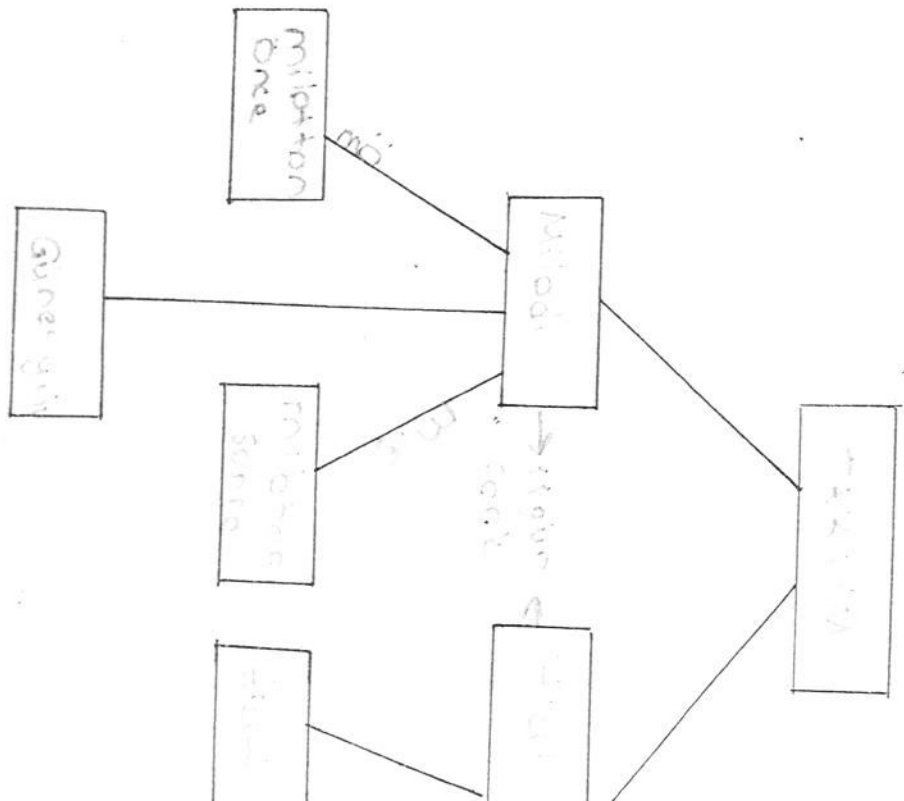
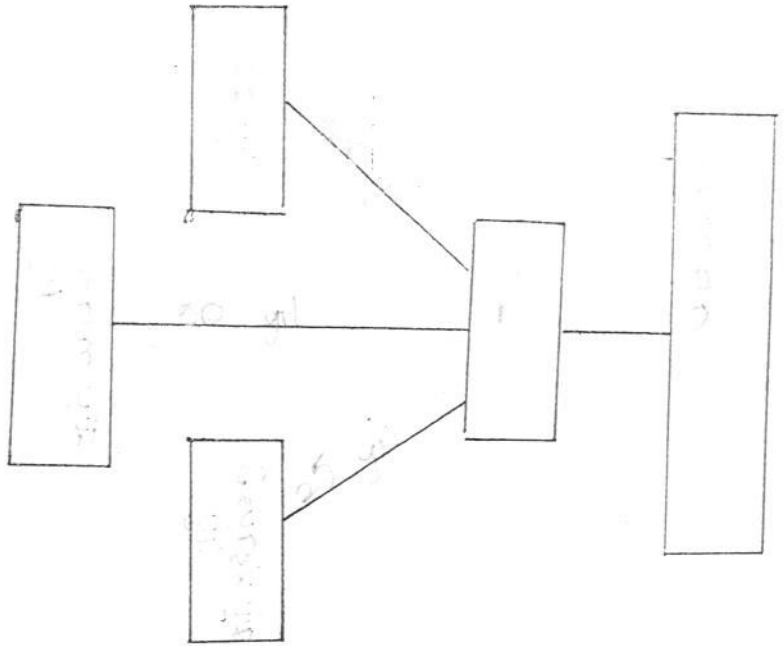
KURULTAY * ŞAMANİZM * UYGURLAR * YUĞ* GÖKTANRI
ONİKİHAYVANLI * METEHAN * TÜRK TARİHKURUMU * HÜNLAR
TONYUKUK * BALBAL * MANİ BUDA * YONTMATAŞ*ORHUN YAZITLARI

R	T	H	Ş	A	M	A	N	İ	Z	M	K	I	Y	F	H	G	Ç	Ö
F	Ü	Y	H	F	R	K	İ	O	L	K	U	T	H	Ğ	I	O	L	Ş
H	R	Y	T	F	D	K	U	R	U	L	T	A	Y	İ	Ş	L	K	J
N	K	O	S	Y	U	Ğ	R	H	T	T	A	S	D	F	G	H	J	O
K	T	N	D	E	Y	O	F	U	E	G	U	M	E	T	E	H	A	N
L	A	T	E	U	G	L	V	N	R	Ö	Y	A	Y	S	U	U	F	İ
I	R	M	Ğ	E	U	K	B	Y	T	K	G	A	U	X	K	N	G	K
M	İ	A	T	R	R	M	G	A	Y	T	R	A	O	V	O	L	H	İ
N	H	T	T	T	L	N	H	Z	U	A	B	D	K	C	Ö	A	J	H
B	K	A	O	Y	A	H	N	I	I	N	V	U	U	G	Ç	R	H	A
G	U	Ş	N	U	R	G	J	T	O	R	C	C	D	H	Ş	E	L	Y
F	R	R	Y	I	Ş	F	M	L	P	I	D	H	L	A	İ	M	Ş	V
D	U	G	U	O	L	D	K	A	Ğ	H	G	B	Ö	J	M	R	İ	A
D	M	H	K	P	I	S	Ö	R	Ü	J	S	N	Ç	N	O	A	Ç	N
D	U	İ	U	Ğ	K	S	L	İ	İ	K	A	M	İ	İ	L	Y	N	L
S	I	Ş	K	Ü	S	D	Ş	U	Ş	L	Z	Ö	K	Ş	K	H	M	İ
T	I	İ	H	F	C	D	B	A	L	B	A	L	O	L	M	J	N	Ö

SORULAR

- 1) Türklerin kullandıkları bir takvim?
- 2) İnsanların mağarada yaşadığı çağ?
- 3) Türklerin meclislerine verdikleri adlardan biri?
- 4) Türklerde yerin ve göğün yaratıcısı olduğuna inanılan tanrı?
- 5) Türklerin bir kısmının inandığı din?
- 6) İlk düzenli Türk ordusu kim tarafından kurulmuştur?
- 7) Göktürk'lerin kuruluş mücadelesini anlatan, Türk Tarihinin ilk yazılı belgesi nedir?
- 8) Türklerde ölen kişinin mezarına hayattayken öldürdüğü insan kadar dikilen heykele verilen ad?
- 9) Oymacılıkta en iyi olan Türk devleti?
- 10) Resim sanatındaki en önemli gelişmenin olduğu Türk devleti?
- 11) Tarihi eserlerin korunması için Atatürk'ün kurduğu kurumun adı?
- 12) Adına Orhun yazıtlarının dikildiği vezirin adı?
- 13) Türklerin inandığı dinlerden iki tanesinin adı?
- 14) Türklerin ölüleri için yaptığı tören?

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Adı: Soyadı: Kümesi:	
Mezopotamya neresidir?	
Mezopotamya'da hangi uygarlıklar yaşamıştır?	
Yazıyı kim bulmuştur, hangi uygarlık Anadolu'ya getirmiştir?	
Sümerlerin tarihte ilk kez kullandıkları ve insanlığa tanıttıkları uğraşlar nelerdir?	
Anadolu mimari alanda hangi uygarlıktan etkilenmiştir?	
Anadolu Doğu Akdenizde hangi uygarlıktan etkilenmiştir?	
Romalılara ait olan tarihi eserler hangileridir?	

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Adı: Soyadı: Kümesi:	
Hunlar Hazar Denizinin kuzeyinden batıya doğru ilerlemeleri sırasında, yolları üzerindeki diğer kavimler de göç etmek zorunda kaldılar. Tarimizde bu olaya ne ad verilir?	
Kavimler Göçünün Avrupa tarihindeki önemi nedir?	
Kavimler Göçü'nün sonucunda batıya göç eden Avrupa'da ilk Türk Devletini kurdu. Bu devletin adı neydi?	:
Kavimler Göçü nasıl başlamıştır?	
Kavimler Göçü kaç yılında başlamıştır?	
Avrupa Hun Devletinin Türk tarihi açısından önemi nedir?	
Avrupa Hun Devletinin en ünlü hükümdarı kimdir?	

ÇALIŞMA YAPRAĞI

Adı: Soyadı: Kümesi:	
Türk adıyla kurulan ilk Türk devleti hangisidir?	
İlk Türk devletinin kurucusu kimdir,merkezi neresidir?	
Göktürk devleti nasıl yıkılmıştır?	:
II.Göktürk devletinin diğer adı neydi?Neden?	
Uygurlar hangi bölgede yaşamışlardır?	
Uygur devleti nasıl yıkılmıştır?	
Uygurlar günümüzde hangi bölgede yaşamaktadır?	

Adı:
Soyadı:
Kümesi.

EK20

161

ÇALIŞMA YAPRAĞI

1. Kavimler Göçü ile başlayan çağ.....dır.
- 2.
3. Tarih çağları.....başladı
4. .
5. Ateşsonlarında bulundu
6. .
7. Yontma Taş Çağına ait eserler Antalya yakınlarındaki.....bulunmuştur.
- 8.
9. HZ.İsa'nın doğumunu yılbaşı kabul eden takvim.....dir.
- 10.
11. İnsanlar ekip biçmeye ,hayvanları evcilleştirmeye ,evler yapıp köyler kurmaya başlamıştır.
12. Cilalı taş devrine ait eserler.....bulunmuştur.
13.İstanbul'un fethi ile sona ermiştir.
14. Fransız ihtilali.....bitmesine başlamasına neden olmuştur.
10. Türklerin ilk yurdudır .
11. Kuraklık,toprağın verimsizleşmesi,hızlı nüfus artışı,geçirilen sıkıntısının artması,ekonomik skıntı.....sebebidir.
12. Büyük Hun Devletive.....ırmakları arasında kurulmuştur.Baş kentidir.
13. Çinliler.Türkleri savaş alanlarında yenemeyeceklerini anlayınca kullandılar.
14.Avrupa toplumlarının birbiriyle kaynaşmasına ve yeni toplumların ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- 15.
16.Türk kültür ve uygarlığını Avrupa'ya taşımıştır.
17. Türk adıyla ilk kurulan ilk devlet.....dir. Kurucusu dadır.
18. Türk adıyla kurulan ikinci devlet.....dir.
- 19.Uygur devleti'nin kurucusu dır.

EK21 ÖYKÜ 1

-Aile halkı sessizlik içinde oturmuş babanın gelmesini bekliyordu. Cenk başını yer eğmiş, dudaklarını ısırıyor ve bir yandan da gözlerinden tane tane akan gözyaşlarını siliyordu. Abi ve abla da anneyi ve kardeşi teselli edememenin şaşkınlığıyla ne yapacağını bilemiyor, öylece birbirlerine bakıyorlardı. Nihayet kapı çalmıştı. Herkes irkildi, toparlandı. Abla kapıyı açtı ve babaları gelmişti. Baba sevinçle ve heyecanla herkesi selamladı. Belli ki gün boyu çalışmanın yorgunluğunu mutlu bir ev ortamıyla atmak istiyordu. Ama ev halkı da bunun tam aksine olabildiğince somurtkan ve mutsuzdur.

Baba:

-Ne oluyor yahu!... Eve geldiğime pek mutlu olmadınız anlaşılır. Cenk oğlum gelmeyecek misin kucağıma. Babaya hoş geldin demek yok mu?

Cenk başı önünde çok soğuk bir sesle:

-Hoş geldin baba. Dedi.

Baba insanların neden bu kadar üzgün olduğunu anlıyor fakat yapacak bir şey olmadığını bildiği için yeni duruma uyum sağlamaya çalışıyordu. Ev halkına döndü ve

-Akşam yemeğinde sizlerle konuşacaklarım var. Haydi şimdi herkes masaya toplansın. Neşe, Salih annenize yardım edin. Cenk sende benimle gel, seninle özel olarak görüşeceğim, dedi.

Doğru Cenk'in odasına gittiler. Cenk sandalyeye oturdu. Babasına sırtını döndü. Babası yatağın üzerine oturmuştu. Bu duruma çok kızdı ve sesini kalınlaştırarak:

-Cenk yanına gelir misin? Dedi.

Cenk hemen kalktı ve babasına yaklaştı. Babası elini Cenk'in omzuna koydu gözlerine baktı, parmaklarıyla hafifçe göz yaşlarını sildi. Cenk buna izin vermeyerek babasının elini tuttu. Babası :

-Bak Cenk, olaya çok üzüldüğünü biliyorum. Ama yapacak bir şey yok. Mecburuz buna. Türkiye hepimizin doğusuyla, batısıyla, kuzeyiyle, güneyiyle bu ülke hepimizin. Biz memuruz devletimiz bizi nereye gönderirse biz orada çalışırız. Biliyorum burada arkadaşlarına, okuluna alıştın onlardan ayrılman çok zor gelecek sana. Fakat biliyorsun ki biz buraya da başka yerlerden geldik. Hatırlar mısın? Samsun'daydık. Samsun'dan İzmir'e gelmiştik. Şimdiki çok sevdiğin arkadaşlarını tanıyıordun. Onlarla okulda, mahallede tanıştın. Oyunlar oynadın böylece tanıştınız kaynaştınız birbirlerinizle. Şimdi buradan çok uzaklara İç Anadolu'ya, Kırşehir'e gideceğiz. Orada da arkadaşlar edinip hayatımızın belli bir kısmını geçireceğiz. İnan bana buradaki arkadaşlarıyla bağlarını koparmayacaksın. Oradaki edindiğin arkadaşlarına anlatacaksın. Belki de daha büyük mutluluklar seni bekliyor orada.

Cenk huysuzluğa devam ederek:

-Hayır, hayır, hayır,! Ben bu arkadaşlarımın yerine kimseyi koyamam. Orada kimseyle oynayamayacağım. Ne olur yani gitmesek. Senin yerine başkalarını göndersek.

Babası :

-Cenk söylediklerimi düşün, yemekten sonra tekrar görüşeceğiz, şimdi masaya herkes bizi bekliyor, hadi bakalım dedi ve dışarı çıktılar.

On yıldır yaşadıkları İzmir'den böyle aniden ayrılmak zor geliyordu. Çünkü okul, çevre, aile bir çok şey değişecekti. Bunu herkes biliyordu ve kendi kendini teselli etmek için çeşitli yollarını arıyordu. Evin ablası Neşe Cenk'e dönerek şunları söyledi:

-Eğer Kırşehir'e gidersek yolda molalar veririz ve çevreyi izleriz. Yanına bir gezi defteri alırsın. Gördüklerimizi yazarsın. Tarihi yerler göreceğiz. Her tarihi eser gördüğümüzde mola veririz ve o eserleri inceleriz. Sende defterine kaydedersin. Senin için çok güzel bir kaynak olur. Hatta fotoğraf bile çekiniriz.

Bu durum Cenk'in hoşuna gitti. Unutmuştu üzüntüsünü birden heyecanlandı. Hemen bir fikirde kendisi geliştirdi. Oradaki insanlarla söyleşi yaparız. Bende bu söyleşiyi teybe kaydeder Sosyal Bilgiler dersinde kullanırım der. Cenk 'in mutlu olduğunu gören ailesi gülümser ve masada çok mutlu bir tablo oluşturur.

Hazırlıklar başlamıştır artık. Ev eşyalarını toplanır, kolilere koyularak güzelce bantlanır. Cenk küçük bir çanta hazırlar kendisine. Çantada bir ajanda, kalem, silgi, fotoğraf makinesi, mercek, dürbün vardır. Kamerayı almayı da teklif etti ama babası buna izin vermedi.

-Kamerayı kullanmak için daha küçüksün hem kamera kullanmaya belki izin verilmez, dedi. Cenk yine huysuzluğunu gösterdi ve babaya kızdı.

Sabah çok erkenden kalkacak eşya yüklü kamyon ve arabayla da Cenk ve ailesi yola koyulacaktı. Cenk çok heyecanlıydı. Çünkü çok uzun bir yol onu bekliyordu..Yaşayacaklarını tahmin bile edemiyordu. Ablasına ve babasına sürekli sorular soruyordu.

-Baba gideceğimiz yer nasıl acaba?

-Tarihi yerler oğlum.

-Ne demek yani "Tarihi" ?

-Yani tarihle ilgili.

-Tarih ne demektir ki?

-Tarih insan topluluklarının geçmişteki yaşadıkları olayları, yer ve zaman göstererek, sebep-sonuç ilişkisi içinde belgelere dayandırarak inceleyen bir bilim dalıdır.

-Şimdi bizim göreceğimiz yerleri tarih anlatmış mıdır?

-Göreceğimiz her şeyi değil.

- Neden ama?

-Canım yer ve zaman dediysem her yer değil. İnsanların hayatını ,yaşayışlarını etkileyen olayları ve eserleri anlatmıştır tarih. Olaylar nerede ne,zaman ve nasıl meydana geldiğini anlatmıştır. O eserlere baktığımızda o zamanki insanların nasıl yaşadıklarını anlarız.

- Ne zaman yaşadıklarını nasıl anlarız?

-Eserlerin bazılarında tarihler yazar. Mesela M.Ö.II yüzyıl gibi.

- Bir dakika ne demek M.Ö.II yüzyıl?

-Gel bakalım !..... seninle çok işimiz var bu yolculuğa çıkmadan bazı şeyleri öğrenmelisin ki incelemeler yaparken daha akıllı sonuçlar alabilmelisin.

- Tarihtiler incelemeler yaparken işleri daha da kolaylaştırsın diye zamanı bölümlere ayırmışlar gün, ay, yıl, hafta gibi kavramları oluşturmuşlardır. Dünya'nın Güneş etrafındaki dönüşünü tamamladığı 365 gün 6 saatlik zaman bölümüne yıl denilmiştir, yüzyıllık zaman bölümüne yüzyıl, elli yıllık zaman yarım yüzyıl ,yirmi beş

yıllık zaman çeyrek yüz yıl adı vermişlerdir. Birde çağ dediğimiz zaman dilimi vardır. İnsanlık tarihi önemli olayları başlangıç ve bitiş zamanları dikkate alınmıştır.

-Az önce M.ÖII. yüzyıl diye bir şeyden bahsetmiştik o nedir?

-0 da Hz. İsa 'nın doğumunu yılbaşı kabul eden Miladi Takvimle ilgili. Dünya'nın Güneş etrafında bir kez dönmesine Güneş yılı adı verilmiştir. İsa'nın doğumundan önce Milattan önce, doğumundan sonraya da Milattan sonra adı verilmiştir. Bir de Hicri takvim vardır. Bunda da Hz.Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç ettiği tarih yılbaşı kabul edilir. Güneş yılı ile arasında 11 günlük zaman farkı vardır.

-Teşekkür ederim baba. Eminim bu bilgiler çok işime yarayacak.

-Elbette, yolculuk yaparken gördüğün yerlerde kendi kendine inceleme yapabileceksin. Daha az soru soracaksın. Şimdi uyu. Yarın çok yorucu bir gün bizi bekliyor. Dinlenmelisin. İyi geceler tatlım.

-İyi geceler babacığım.

Cenk yatağa girer fakat babasının anlattıklarını düşünmektedir. Tarih nasıl oluyor da insanların başından geçen olayları inceliyor. Hem de sebep sonuç ilişkisi kuruyor. Acaba bir olay biterken ikinci olayın çıkmasına sebep mi oluyor? diye düşünürken uyuya kalıyor.

Sabah güneş doğarken annesi kalkıyor ve kahvaltıyı hazırladıktan sonra herkesi uyandırıyor. Cenk sevinçle yatağından fırlıyor. Elini, yüzünü yıkayıp kahvaltıya oturuyor. Kahvaltıda abisi ve ablası sohbet başlıyor.

-Abi taa milattan önceden beri insanlar nasıl bugüne kadar gelmişler. Nasıl yaşamışlar bunu nasıl öğrenebiliriz?

-Tarih sayesinde canım kardeşim.

-Tarih bize nasıl yardımcı olur?

Tarihçiler tarihi "Tarih Öncesi Çağlar" ve "Tarih Çağları" diye ikiye ayırmışlardır. Tarih öncesi çağlarda insanlar başlarından geçen olayları mağara duvarlarına yaptıkları resimlerle kendilerinden sonraki insanlara aktarmışlardır. Daha sonra yazıyı icat etmişler böylece her şeyi yazabilmişlerdir. Kendilerinden sonra yaşayan toplumlar onların hakkında bilgi sahibi olmuşlardır.Yazının icat edilmesi ile birlikte de "Tarih Çağları " başlamıştır.

-Abi Allah aşkına bu yazıyı kim bulmuş? Helal olsun ona var ya.

Abisi gülerek

-M.Ö.3200 yılında Sümerliler bulmuştur.Yazı bulunana kadar geçen zamana tarih öncesi çağlar diyoruz.O döneme ait yazılı eser olmadığı için fazla bilgiye sahip değiliz. İnsanların kullandığı araç-gereçlere bakarak o dönemi Taş Devri ve Maden Devri olmak üzere ikiye ayırıyoruz.

-Şu bizim Fred Çakmak Taşlardaki Taş Devri gibi mi?

Abi güldü ve onu kucağına aldı.

-Bütün filmler, çizgi filmlerde dahil az da olsa gerçeği yansıtır.Taş Devrinde insanlar her geçen gün bir ilerleme kaydetmişler. Hayatlarında olan değişiklikler yaşadıkları çağın adını değiştirmiştir. Mesela Yontma Taş Çağını yaşamışlardır.

-Yontma Taş mı?Yani taşı yontmuşlar mı?

-Evet taş kesici aletlerle şekiller vermişlerdir.Mağara duvarlarına hayvan resimleri yapmışlardır.Bu devrin sonunda da ateşi bulmuşlardır.

-Peki Türkiye'de o döneme ait eserler var mıdır?

-Tabii...Geçen sene yazın gittiğimiz Antalya'da Karain Mağarası'nda o döneme ait kalıntılar bulunmuştur.

-Tüh be!...Keşke geçen sene bu bilgilere sahip olsaydım. Şimdi hepsini tek tek hatırlıyor olacaktım.

-Geçen sene bu anlattıklarımı anlamak için daha küçüktün. Şimdi öğrenmen daha iyi oldu. Söz, yine götüreceğim seni.Hem Türkiye'mizin her yerinde tarihi eserler var. Bugün gideceğimiz yerlerde çok çeşitli şeyler göreceğimize emin olabilirsin.

-Abi ben heyecandan tak diye bayılacağım şimdi.

-Daha dur, daha dur. Şimdi bayılmanın sırası değil.Yontma taşı bitirdik şimdi sıra Cilalı Taş Devrinde.

-Dinliyorum abi.

-Yontma Taş Devrinde insanlar mağarada yaşıyorlardı.Artık Cilalı Taş Devrinde evler yapmaya ve köyleri kurmaya başladılar. Topraktan çanak çömlek yaptılar bunları pişirerek daha dayanıklı hale getirdiler. Hayvanları evcilleştirdiler.

-İyi ki hayvanları evcilleştirmişler yoksa köpeğimiz Bobi olmazdı değil mi?

-Tabi ki olmazdı.

-Peki gideceğimiz yerlerde bu dönemin eserleri var mı?

-Gideceğimiz yerde hepsi yok .Ama Çorum'da Alacahöyük'te görebiliriz.Konya'da senin için Çatalhöyük' uğrayabiliriz.Burdur'da da Hacılar'da bulunmaktadır.

-Maden Çağında ise bakır madenini kullandılar. Neden bakır diye sorarsan eğer; bakır doğada en çok kullanılan ve kolay işlenebilen madendir. Sonra da bakır ve kalayı karıştırarak tunç denilen maddeyi buldular. Bu döneme ait eserleri de göreceğiz.Yine senin için Yozgat'a gider Alişar'ı ziyaret ederiz. Çanakkale'de Truva 'da bu döneme ait kalıntılar bulunmuştur. Haydi yeter bugünlik bu kadar, şimdi kalk ve arkadaşlarınla vedalaş, onlara bugün ayrılacağımızı söyle. Onları çok sevdiğini, unutmayacağını internet aracılığıyla sürekli haberleşeceğini belirtmeyi unutma.

O kadar sevinçten sonra eski hüznü tekrar aklına gelir ve üzüntü-sevinç karışımı bir duyguyla dışarı çıkar.

EK 22 ÖYKÜ 2

Cenk sokak başında bekleyen arkadaşlarını görür ve onlara doğru koşarak yaklaşır. Arkadaşları takımlarını kurmuş futbol oynamak için Cenk'i beklemektedir. Cenk yaklaşır ve arkadaşlarıyla selamlaşır. İçlerinden birisi:

-Haydi Cenk bizde seni bekliyorduk. Oyuna bir an önce başlayalım.

Cenk üzgün bir şekilde .

-Bundan sonra oyunu bir kişi eksik oynayacaksınız ya da takıma yeni bir oyuncu alacaksınız.

-Niye ne oldu ki?

-Babamın Kırşehir'e tayini çıktı. Bu gün İzmir'den ayrılıyor. Sizlerle vedalaşmaya geldim.

Arkadaşları duruma çok üzülür.

-Neyse yapacak bir şey yok. Senden istediğimiz bizi unutmamam. Gördüklerini, öğrendiklerini bize anlatman. Seni sevdiğimizi aklından çıkarma.

Cenk :

-Tabi ki arkadaşlar. Sizleri asla unutmayacağım. Hepinizin adresi var. Hem internet aracılığıyla da haberleşiriz. Ben gittiğim yerlerde gördüklerimi mutlaka anlatırım sizlere. Şimdi teker teker öpeyim sizi.Hoşçakalın kendinize iyi bakın, sizleri çok seviyorum.

Başına öne eğerek evin yolunu tutar. Çok üzgün ve öfkelidir. Yerdeki taşları tekmeleyerek öfkesini taşlardan çıkarırı adeta. Havaya sıçrayan taşlar sağa sola sıçrar ve sokaktaki evlere zarar verir. Fakat Cenk bunların farkında değildir. Annesi pencereden cenki izlemekte ve haline üzülmemektedir. Hemen onu mutlu etmenin planını kurmaya başlar.

Cenk eve gelir ve doğru odasına girer. Ablası cenk'i yalnız bırakmamak için yanına gelir.

-Ne oldu Cenk,neyin var?

-Hiiiç!...Yok bir şey .Arkadaşlarımla vedalaştım da.

-Tamaaaam!.... İşin en önemli kısmını atlatmışsın. Bundan sonrası kolay artık.

-Umarım böyle olur abla.

-Şüphesiz öyle olacaktır. Şimdi yapacağımız iş planladıklarımızı gerçekleştirmek.

-Evet abla. Benim bu ruh halimden çıkmam lazım. Haydi bir şeyler yapalım.

- daha önce bahsettiğimiz gezeceğimiz yerleri sıralayalım.

-Tamam ben hemen bir kağıt kalem getireyim.

Kağıdını ve kalemını getirir. Meraklı bir eda ile ablasına:

-Abla,biz şimdi tarihi yerleri göreceğiz diyoruz. Bu tarihi eserleri kim yapmış?Oralara nereden gelmişler? Nasıl yaşamışlar? Bunları nereden bileceğiz

-Bak güzelim ,Tarihi yerlerde daha önce yaşamış olan uygarlıkların izlerini göreceğiz. Bunlar Anadolu uygarlıkları ve diğer devletler ve Türk devletleri.

-Peki Türkler buralara kadar nerelerden gelmişler?

-Türklerin ilk yurdu daha doğrusu anayurdu Orta Asya'dır.

-Orta Asya neresidir? Bana tarif eder misin?

-Orta Asya, Asya kıtasının iç kısımlarındaki geniş alandır. Doğusunda Kingan Dağları ,Batısında Hazar denizi, kuzeyinde Sibiryaya Ovası, güneyinde Hindi kuş ve Karanlık Dağları bulunmaktadır.

-Anladığım çok geniş bir alanda yaşamışlar.

-Tabii. Çok geniş bir alan. Bu bölgede tarıma elverişli alan yoktu. bu yüzden hayvancılık yapmışlardır. At çok önemliydi onlar için. At sayesinde çok önemli başarılar sağladılar.

-Peki ablacığım Türkler hep bu bölgede mi yaşadılar?

-Hayır, Türkler çeşitli nedenlerle buldukları bölgelerden göç ettiler.

-Neymiş bu nedenler öğrenebilir miyim?

-Topraklar verimsiz duruma geldi, kuraklık nedeniyle hayvancılık yapılamaz oldu bunun sonucunda, geçim sıkıntısı başladı. Hızlı nüfus artışı, yabancı devletlerle mücadele zorluğu gibi nedenlerle göç etmek zorunda kalmışlardır.

-Peki bütün Türkler göç ediyor muydu?

-Hayır bazıları göşmedi.

-Ne yaptılar kaldıkları yerde?

-Göç etmeyip Orta Asya'da kalan Türkler devletler kurdular. İlk kurdukları devlet Büyük Hun Devleti oldu.

-Kurucusu kimdi?

-Teoman. Devletin merkezi Ötüğen'dir. Orhun ve Selanga ırmakları çevresinde kurulmuştur.

-Teoman devleti kurarken hiç zorlanmamış mı? savaştığın devletler olmamış mı? Bir devlet kurmak çok zor olsa gerek.

- Savaşmaz olur mu. Elbette savaşmış. Çinli'lerle savaşmış. Hatta Çinli'ler Türk akınlarından korunmak için kocaman bir Çin Seddi yapmışlar.

-Bu Büyük Hun devleti ne zamana kadar yaşamış? Nasıl yıkılmış?

-Çinli'lerle savaşan Hun'lar kuzey ve Güney Hunlar olmak üzere ikiye ayrılmışlar. Çinli'ler önce Kuzey Hunlarını daha sonra Güney Hunları ortadan kaldırdılar. Bir kısmı Aral Gölü ile Balkal Gölü arasındaki topraklarda yaşadı. Burada güçlendi. Bazı toplulukları egemenlikleri altına aldılar. Hunların egemenliğine girmek istemeyen kavimler 375 yılında batıya göç ettiler.

-Bu göç olayının tarihteki adı nedir?

-Bu göçün adı "Kavimler Göçü" dür.

-Haydi daha fazla bilgi yükleyip kafanı karıştırma. Yeter bu kadar. Biraz dışarı çıkıp anneme yardım edelim. Yazık çok yoruldu sabahtan beri eşya topluyor.

-Tamam abla ben zaten eşyalarımı belli bir yere bırakmalıyım ki hemen bulabileyim. Böylece az da olsa anneme yardım etmiş olurum.

-Haydi o zaman. Babam sana kamerayı almamanı gerektiğini söylemişti gördüğüm kadarıyla almışsın. Bu çok yanlış bir davranış.

-Ama babam neden izin vermiyor bunun sebebine söyler misin?

-Birincisi daha çok küçüksün, ikincisi tarihi yerlerde, mağarada, heykellerin yanında onları incelerken kameranın ışığı zarar verir. Senin kameran çok iyi değil. Böyle olunca da tarihi eserleri korumamış onlara zarar vermiş olursun.

-Peki abla özür dilerim.

Abi ve baba eve gelir. Bir an önce toparlanıp yola koyulmaları gerektiğini söyler. Eşyalar arabaya yüklenir. Cenk ve ailesi evlerini, sokaklarını, sevdiklerini arkada bırakır ve yepyeni umutlara ulaşmak için ilk adımlarını atarlar. Yolculuk başlamıştır artık. Cenk için tarihi dersi ya da eğlenceli bir yolculuk olacaktır.

Cenk ablasıyla olan sohbetine kaldığı yerden devam etmek ister. Ablası da Cenk'in mutlu olması için elinden geleni yapmaktadır. Cenk 'in bu isteğini kabul eder.

Cenk:

-Daha önce bahsettiğimiz ‘‘Kavimler Göçü’’ çevredeki devletleri etkilemiş mi?

-Aferin sana çok güzel bir soru sordun. Etkilemez olur mu hiç. Etkiledi tabii. Avrupa da değişik toplumların birbirlerine tanınmasına, yeni toplumların ortaya çıkmasına neden oldu.

-Canım kardeşim benim bu yolculuk boyunca çok iyi tarih öğreneceksin. Bak şimdiden başladık bile öyle değil mi? Başlamışken devam edelim o halde. Atilla Avrupa Hun Devletini kurdu. Batı Roma ve Doğu Roma imparatorluğu ile savaşlar yaptı. Avrupa Hunları Türk kültür ve uygarlığını Avrupa ya taşıyan bir devlet olma özelliğine sahipti.

Cenk:

-Peki ablacığım devletlerden Türk olanlar var, olmayanlar var. Benim adını duyup da Türk Devleti diyeceğim bir devlet yok mu?

-Var elbette. Tarihimizde ‘‘Türk’’ adı ile kurulan bir devlet var. Bu devlet ‘Göktürk’’ devletidir. Kurucusu Bumin Kağan’dır. Türk adıyla kurulan ikinci devlet Kutluk Devletidir. Diğer adı II.Göktürk Devletidir. Kutluk Han tarafından kurulmuştur. Bilge Kağan, Kültiğin Kağan ve Tonyukuk ile tam bir dayanışma içinde devleti idare etmişlerdir. Daha sonra Kutluk Bilge Kül Uygur Devletini kurmuştur. Bu devletin baş kenti Karabalgasun oldu.

Babası Cenk’i uyardı. Hadi oğlum şimdi biraz uyu daha yolumuz uzun. Hem sen ve ablan konuştukça benim dikkatim dağılıyor araba süremiyorum.

-Ama baba ablamın daha anlatacağı çok şey var.

-Aaaaa!.....Kızdırıyorsun ama yapman gerekeni söylüyorum lütfen itiraz etme.

Cenk durumdan hiç hoşnut değildir. Ama nafile. Babasının kızgınlığı karşısında sesini çıkarmayarak uyumaya çalışır.

EK 23 ÖYKÜ 3

Cenk pencereden dışarı bakıyor Anadolu'nun eşsiz güzellikleri, iklimi, bitki örtüsü, yeşilin bütün tonları ve rengarenk çiçeklerini hayranlıkla seyrediyordu. Arabada herkes susmuş, sessizlik içinde yolculuklarına devam ediyordu. Baba radyoyu açtı ve:

-Haberleri dinleyelim bakalım yurttta neler oluyor? Dedi aile halkına.

'T.B.M.M. başkanı yurt gezisine Manisa 'dan başladı. Başbakan bugün ekonomi hakkındaki gelişmeleri anlattı. Cumhurbaşkanı Dışişleri ve İçişleri Bakanlarını Çankaya Köşkünde kabul etti. Anayasa Mahkemesi başkanı gazetecilerle röportaj yaptı.

Haberlerden sonra baba radyoyu kapatır. Cenk babasından izin ister.

-Babacığım ablama birkaç sorum var biraz konuşabilir miyim?

-Tabii oğlum sessiz olmak kaydıyla konuşabilirsin.

-Teşekkür ederim baba.

Cenk ablasına döner. Çünkü haberlerde kalmıştır kulağı. Kafasına takılan birkaç soru vardır.

-Abla biz daha önce seninle Türk devletlerinden bahsetmiştik. O devletlerde de mi şimdiki gibi başbakan, Cumhurbaşkanı, meclis başkanı vardı?

-Aferin, güzel bağlantılar kuruyorsun. O zamanlar çok farklı yönetim şekilleri vardı. Devletin başında kağan, hakan, han unvanlarından birini kullanan hükümdar bulunuyordu.

-Pekii onların bir meclisi var mıydı?

-Vardı fakat onlar meclislerine Toy veya Kurultay adını veriyorlardı. Kurultaya hakanla birlikte hatunda katılırdı. Kurultayda önemli devlet işleri görüşülür savaşa ve barışa karar verilirdi

Pekii hükümdarı kim seçer,yönetme yetkisini kim verdi?

- Hükümdarlık babadan oğla geçerdi. Yönetme yetkisi tanrı tarafından verildiğine inanılırdı. Devlet doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılarak yönetilirdi.

Bunların dini inanışları nasıldı ki yönetimleri tanrıya bağlıydı.

-Türklerin bir bölümü Şamanizm dinine bir kısmı da Gök Tanrıya inanıyordu. Yerin ,göğün ve insanların yaratıcısının Gök Tanrı olduğuna inanıyorlardı. Bunun yanında Buda ve Mani dinine inanmışlardır. Hatta çok ilginç bir olay var, Türkler ölüleri için yuğ denilen törenler yaparlardı. Ölen kişi erkekse atı ve silahları ;kadınsa sevdiği eşyaları ve süsleriyle birlikte mezara koyulurdu. Hayattayken öldürdüğü düşman sayısı kadar balbal denilen heykeller dikilirdi.

-Kanunları nasıldı,anayasaları var mıydı?

-Yazılı kanunları yoktu. Hükümdar devleti Türk gelenek ve göreneklerinden oluşan töreye göre yönetmek zorundaydı.

-Peki o zaman o günlerden günümüze kalan hiçbir şey yok mudur?

-Var. İlk düzenli ordu Mete Han tarafından kurulmuştur.

Bu güzel bilgi alış verişinden sonra abla kardeş dışarıyı izlemeye başlar. Belli bir süre izledikten sonra Cenk:

-Babacığım ben ilerde tarihi bir yer gördüm. Sanırım eskiden surlarla çevriliymiş,şimdi yıkıntıları görünüyor. Bizi oraya götürür müsün ? inceleyelim bakalım neler var orada.

-Tamam oğlum bende biraz dinlenmiş olurum.

Baba uygun bir yere arabayı park eder. Erzaklarını çıkarırlar. Cenk hazırlamış olduğu çantayı çıkarır ve çevreyi incelemek için harekete geçer. Babası:

-Cenk oğlum fazla uzaklaşma. Hem ablanla birlikte git.

-Gerek yok baba çok uzağa gitmeyeceğim. Beni görürsünüz baktığınızda. Uzaklaşmayacağım.

-Peki o zaman. Hadi bakalım.

Cenk sevinçle etrafa bakar ve hayranlık içindedir. Biraz ilerler hemen yerdeki üzeri yazılı olan birkaç taş gözüne çarpar. Hemen ablasını yanına çağırır.

-Abla bu taşlardaki yazılar nasıl bu güne kalabilmiş. Nedir bunlar?

-Çok eski zamanlarda burada yaşamış uygarlıklardan kalan yazılı bir belge.

-Eski Türk devletlerinde de var mıydı yazılı belgeler?

-Var elbette. Göktürklerin mücadelesini ve devletin yeniden kuruluşunu anlatan Türk tarihinin ilk yazılı belgesi Orhun Yazıtları vardır. Bu anıtlar ,Bilge Kağan ,Kültigin ve vezir Tonyukuk adına dikilmiştir.

-Abla dikkat ettiysen burası fazla taşlık olmayan düzlük bir arazi. Ve daha önce burada bir çok medeniyetler yaşamış. Benim anladığım kadarıyla bu insanlar tarımla uğraşmış çünkü toprak verimli bir toprağa benzemektedir.

-Aferin sana. Tabi ki tarımla uğraşmış, buğday, arpa, mısır yetiştirilmiş ama bununla birlikte hayvancılıkta yapılmış. Tek geçim kaynakları bunlar değilmiş. Maden işletmeciliği de yapmışlar. Demir madeninden saban demirleri,oraklar yapmışlardır. Yaptıkları sulama kanalları günümüze kadar kalmıştır.

-Peki ablacığım bu tarihi eserlerin bakımı ve korunması için günümüzde neler yapılmakta. Daha önce neler yapılmış.

-Canım kardeşim, Atatürk'ümüz tarihi eserlerin korunması için Türk Tarih Kurumunu kurmuş. Bu kurum günümüzde de varlığını korumakta ve insanlara hizmet vermektedir. Tarihimizin ve milli kültürümüzün araştırılması ve incelenmesini sağlamıştır. Eğer bu kurum olmasaydı biz burada böyle tarihi eserin olduğunu bilemezdik.

-Bak burada çanak çömlek de var . demek ki eskiden burası bir yerleşim yeriymiş. Ben biraz daha ilerleyeyim belki daha değişik şeyler bulurum.

Cenk dalmıştır doğaya. Nereye gittiğinin farkındadır ne de zamanın geçtiğinin. Fotoğraf çeker, notlar alır, eserlerden küçük parçalar koparıp yanına alır. Bir mağara görür. Koşa koşa yanına yaklaşır mağaranın. Çantasından el fenerini çıkarır ve karanlık olan mağaranın içine bakar. Mağaranın duvarında hayvan figürleri bulunmaktadır. Hemen düşünür ve demek ki bu mağarada insanlar Yontma Taş Devrinde yaşamış ,çünkü o zamanlar yazı icat edilmemişti o yüzden yazı yazmak yerine hayvan figürleri yapıyorlardı der. Türklerin on iki hayvanlı takvimi kullandıklarını hatırlar. Bu mağarada farklı dönemlerde insanların yaşadığını düşünür. Çünkü çok farklı kalıntılar vardır. Bazı resimler ve minyatürlerin Uygurlardan kaldığını düşünür. Çünkü resim sanatındaki en önemli gelişme Uygurlar döneminde olmuştur. Yürürken ayağı bir şeye takılır ve hafiften afallar. El fenerini tutar ve bir heykelcik olduğunu görür.burada Hun'larında yaşadığını düşünür çünkü Hun'lar oymacılıkta iyiydi der. Cenk mağaradan çıkar ve havanın kararmak üzere olduğunu görürü. Ailesinden oldukça uzaklaşmıştır. Ne yapacağını şaşırır. Ailesini bir telaş almıştır. Bütün aile Cenk'i aramaktadır. Etrafa bağırlarlar. ''Cenk.....Cenk....'' Fakat hiç ses yoktur. Cenk'in onları duymasına imkan yoktur. Cenk mağaradan biraz uzaklaşır gözü hala tarihi eserlerdedir. Bir yandan

geldiği yoldan geri gitmeye çalışır bir yandan da eserleri incelemektedir. Demirden yapılmış aletler gözüne çarpar. Demek ki o zamanlar yaşayanlar el sanatlarında da iyiymiş şu kk heykelcilere bakın der kendi kendine. Fakat hava gittikçe kararmaktadır ve barınabileceği kapalı yerde sadece mağaradır. Cenk kaybolduğunu daha da iyi anlar ve ağlamaya başlar. Yürümeye devam eder. Yanlış yönde ilerlemektedir. Ailede herkes etrafa dağılmış Cenk'i aramaktadır. Cenk biraz bekler ve etrafa bakınır. Burası geldiği yola hiç benzememektedir. Çok derinden bir ses duyar. Abisidir bu. "Cenk.....Cenk....." sesleri gelmektedir. Cenk sesin geldiği tarafa yönelir "Abi.....Abi....." buradayım abi diyerek koşar ve abisini bulur. Abisiyle beraber arabanın yanına gelir.

Babası Cenk'in yüzüne bakar ve:

-Benden izin istediğini sana söylediklerimi hatırla.başka bir şey söylemeyeceğim. Arabaya geç ve otur.

Cenk suçludur. Başınıne eğer ve sesini çıkarmadan oturur.

EK24 4. ÖYKÜ

Cenk ve ailesi uzun süren bir yolculuğun sonunda Kırşehir'e ulaşır. Yeni evlerine taşınmışlardır. Yeni ev,yeni mahalle, yeni sokak, yeni bakkal, yeni komşular,yeni arkadaşlar, her şey yepyenidir. Fakat Cenk'in yeni çevreye alışması biraz zaman alacaktı tabii. Ev eşyalarını yerleştirirken ablası ve annesine yardım etmektedir. Kendi odasını düzenleyip ilk işi bilgisayarı kurmak olmuştur. Çünkü henüz arkadaş edinememiştir. Hoşça vakit geçirmek ve sıkılmamak için bir uğraş edinmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu yüzden annesine ve ablasına yardım etmenin dışında geri kalan zamanında bilgisayarın başında internette dolaşmaktadır. Kendine internet arkadaşları bulup onlarla sohbet etmekte bazı bilgi alışverişinde bulunmaktadır .

Akşam babası eve gelir. O da yeni iş ortamına girmiş ve yeni mesai arkadaşları edinmiştir. Eve girdiğinde yüzünde mutlu bir izlenim vardır. Ev halkını selamlar. Cenk 'e yaklaşır:

-Nasılsın Cenk. Bu günü nasıl geçirdin bakalım?

-Hiç baba odamı düzelttim, bilgisayarımı kurdum ve internet arkadaşları edindim.

-Güzel ama interneti amacı dışında kullanmamalısın bunu biliyorsun değil mi ? eğer bilgi edineceksen bu da faydalı olacaksa kullan.

-tabii babacığım. Ben Türkiye'nin her bölgesinden arkadaş edinip bu bölgelerin tarihi hakkında birbirimize bilgi vereceğiz.

-Aferin hadi bakalım. Akşamları eve geldiğimde bu bilgileri bana aktarırısın böylece bilgilerin pekişmiş olur.

-Çok sevindir babacığım. Bunu yapmakla beni çok mutlu edersin.

Sohbetin ardından ev halkı masaya oturur. Yeni evlerinde ilk yemeklerini sessizlik içinde yemekteler. Her zaman ki gibi bu sessizliği cenk bozar.

-Baba bulunduğumuz bölgede yaşamış Anadolu uygarlığı var mıdır?

-Var oğlum. İç Anadolu Bölgesinde başkentleri Hattuşaş olan Hititler yaşamıştır. Hatta bu uygarlık tarihte bir ilk ki gerçekleştirmiştir. Mısır'lılarla Suriye'yi almak için savaşarak Kadeş Antlaşmasını imzalamışlardır.

-Bu uygarlıkların ne gibi özellikleri var acaba baba?

Hititlerde krala danışmanlık yapan soylulardan oluşan Pankuş denilen bir meclis vardı. Kraldan sonra en yetkili kişi Tavananna denilen kraliçe idi. Onlar tarih yazıcılığına çok önem verirdi. Yazılan tarihi eserlerine' 'yıllık ' 'adını verirdi.

-Peki savaş sonunda yıkılmışlar mı ?

-Hayır, Frigya uygarlığının saldırısı sonucunda yıkılmıştır.

-Teşekkür ederim babacığım bu bilgileri internetteki arkadaşlarımla mutlaka paylaşacağım.

Cenk yemekten sonra hemen bilgisayarın başına oturur ve arkadaşlarına döner. Arkadaşlarından biri geldiği yerden İzmir'dendir. Biri Doğu Anadolu bölgesinden Van ilindedir, diğeri ise Ege Bölgesinden Afyon ilindedir. Her biriyle en az bir saat haberleşmektedir. Anne ve babası bu durumu değerlendirir. Annesi böyle bir davranışın doğru olmadığını Cenk'e zarar verebileceğini düşünür. Baba ise amacından sapmayıp, doğru bilgiye ulaşmak için kullanılırsa bunun zararlı olmayacağını söyler. Anne ise bunun alışkanlık haline gelip toplumsal ilişkilerden

uzaklaşacağından endişe etmektedir. Abla ve abi de yeteri kadar kullanıldığında zararlı olamayacağını hatta çokta faydalı olacağı fikrindedir.

Cenk bütün bu tartışmalardan habersiz oturmuştur bilgisayarın başına. Önce İzmir'deki arkadaşına bağlanır.

-Selam. Ben Cenk ne haber. Biz Kırşehir'e geldik artık. Henüz arkadaş edinmedim şimdilik böyle idare ediyoruz. Düşündüm de biz Internet arkadaşlığımız boyunca hem eğlenir hem de öğreniriz.

-Nasıl olacak bu Cenk ?

-Ben de Türkiye'mizin her bölgesinden Internet arkadaşların adresleri var. Onlarla bağlantı kurup herkes bulunduğu bölge hakkında birbirlerine bilgi verecek böylece elimizde hem canlı kaynaklar hem de kesin bilgiler olacak.

-Bu harika bir şey olacak Cenk. Mutlaka yapalım.

-Tamam şimdilik hoşça kal. Sen o bölgeyle ilgili bütün bilgileri topla bilgisayara kaydet görüşmemiz sırasında hemen bana yollarsın.

Görüşmeyi bitirir ve ardından Doğu Anadolu Bölgesindeki arkadaşlarına bağlanır.

-Selam ben Kırşehir'den Cenk, 4. sınıf öğrencisiyim. Birlikte öğrenmeye ve eğlenmeye var mısın?

-Elbette varım . Hangi konuda.

-Sosyal bilgiler. Bulduğum bölgenin tarihi özelliklerini öğrenip birbirimize anlatacağız. Ben bütün bölgelerden arkadaşlar edindim. İstersen onların adreslerini veririm sana böylece bilgi alış verişi ağımız da genişler.

-Bu süper bir olay. Seve seve katılırım buna. Ayrıca çok teşekkür ederim. Görüşmek üzere.

Cenk bu görüşme sonunda da mutlu olmuştur. Diğer arkadaşlarıyla da haberleşir ve onlara da durumu anlatır. Hepsinden olumlu ve mutlu sonuçlar almıştır. Ertesi gün hepsiyle görüşüp ilk bilgileri almaya başlayacaktır. Cenk ablasıyla sohbet başlar.

-Abla sen daha önce bana Anadolu'da İlk Çağlardan kalan yerleşim yerlerindeki kalıntılardan bahsetmiştin. Onları şema halinde çizer misin?

-Tabii. Şimdi getir tarih atlasını haritalara bakarak yapalım bu işi.

-Tamam abla hemen getiriyorum.

-Aç bakalım İlk Çağda Anadolu Uygarlıkları haritasını.

-Önce şemayı çizip ondan sonra da yerleri haritadan bulalım.

Antalya.....Karain Mağarası Burdur....Hacılar Konya...Çatalhöyük
Yozgat.....Alişar ÇorumAlacahöyük Çanakkale ...Truva

-Şimdi haritadan bu yerleri teker teker bul bakalım.

-Tamam ablacığım hemen buluyorum.

Cenk ablasıyla birlikte hem harita kullanmayı hem de bilgilerini sağlamlaştırmayı öğreniyor. Bu öğrendiklerini arkadaşlarıyla paylaşmanın planını kuruyor. Bilgisayarın başına geçiyor ve başlıyor arkadaşlarıyla sohbet. İlk konuştuğu Afyon ilindeki arkadaşındır.

-Selam ben Cenk nasılsın. Bölgeniz hakkında bilgi toplayabildin mi?

-Evet toplamaz olur muyum.hem de çok güzel şeyler buldum. Tarihi eserlerin bulunduğu yere gidip oradaki insanlarla söyleşi yaptım.

-Bu harika bir şey. Hemen anlatır mısın bana neler konuştun?

-Tabii hemen. Bu bölgede Frigyalılar yaşamış. Başkentleri Gordiyon şehriymiş. Bunlar Balkanlardan Anadolu 'ya gelmiş ve Afyon çevresinde uygarlıklar kurmuşlar. Krallarının adı Midas'mış. Tanrıçaları Kibele. Kibele'nin sevgilisinin sonbaharda ölüp mart ayında dirildiğine inandıkları için dini törenlerini mart ayında yapmışlar. Kralları için Gordiyon'da kayaları oyarak mezar inşa etmişlerdir.

-Teşekkürler arkadaşım görüşmek üzere hoşça kal.

Cenk hemen bu bilgileri diğer arkadaşlarına yollar ve İzmir'deki arkadaşına döner. Sayfayı açınca hemen arkadaşının gönderdiği bilgiler önünde hazırır.

-Selam Cenk. İzmir'den bütün arkadaşlar sevgiyle selamlıyor seni. Edindiğimiz bilgileri aynen yolluyoruz sana. Bu bölgede Gediz ve Büyük Menderes ırmakları arasında başkenti Sard olan Lidya devleti kurulmuş. Bu devlet tarihte ilk kez parayı kullanmış. Efes'ten başlayıp Sard'tan geçerek Mezopotamya'ya kadar uzanan dönemin en önemli ticaret yolu olan "Kral Yolu" nu yapmışlardır.

Cenk büyük bir keyifle bu bitkileri de kaydedip diğer arkadaşlarına yollar. Şimdi sıra Doğu Anadolu'daki arkadaşlarındadır. Sayfa açar ve tüm bilgiler ekranda görünür. Cenk 'in keyfine diyecek yoktur.şunları yazmıştır arkadaşısı:

-M.Ö. 900 yıllarında başkentleri Tuşpa olan Urartular uygarlığı yaşamış. Bunlar tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlar,çok tanrılı dine inanmışlardır. Öldükten sonra da hayatın varlığına inandıkları için mezara eşyalarıyla birlikte gömmüşlerdir. Tarımla uğraştıkları için su kanalları yapmışlardır. Bu su kanalları halen varlığını korumaktadır.

Cenk bu görüşmeden de mutlu ayrılır ve tekrar İzmir'deki arkadaşına döner. Arkadaşı kaldığı yerden devam eder bilgileri aktarmaya.

-Tekrar merhaba Cenk. Bu bölgede daha çok uygarlık yaşamış.M.Ö. 11. yy'da Yunanistan'dan Anadolu'ya gelerek başkenti Efes olan İyonya devletini kurmuşlardır. Bunlar ticaret amaçlı kurulmuştur. Kolonicikle uğraşmışlardır. Bilim ve sanata çok ileri gitmişlerdir. Tıp,felsefe,tarih ve matematik alanında ileri gitmişlerdir. Mimaride de iyidiler. Efes'teki Artemeis Tapınağı dünyaca ünlü bir mimari eserdir.

Cenk hemen bu bilgileri de aktarır ve amacına ulaşmanın mutluluğu içindedir. Akşam babası gelince yaptığı her şeyi anlatır. Arkadaşlarının gönderdiği bilgileri tek tek babasına okur. Babası da bazı eksik bilgilerin eksik kaldığını belirterek bunları tamamlar. Cenk'i yaptığı bu güzel çalışmadan dolayı tebrik eder. Ona bu çalışmanın ödülü olarak hafta sonunda Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesine götürmeye söz verir. Cenk bu haberi duyunca sevinç çığlıkları atar.,

-Yaşasın. Sen dünyanın en iyi babasısn. Çok teşekkürler.der.

Cenk ve ailesi ilk hafta sonu tatiline çıkar.

EK 25 ÖYKÜ 5

Cenk, hafta sonunda müzeye gitme müjdesinden sonra günleri saymaktadır. Daha perşembedir. Fakat Cenk'in bitip tükenmeyen soruları, merakı, araştırmaları, arkadaşlarıyla görüşmeleri, heyecanını daha da arttırmaktadır..Çünkü Anadolu uygarlıklarına ait edindiği her bilgiyi, bütün öğrendiklerini müzede görecektir ve adeta canlı tarihi izleyecektir. Hayal ediyordur ama bunun sevinci onu sürekli soru sormaya yöneltmektedir. Hemen babasına yönelir:

-Biz Anadolu'da kurulan uygarlıkları öğrendik. Nerede kurulduğunu biliyoruz. Ben şunu merak ediyorum. Acaba bu uygarlıklara komşu olan çevre uygarlıklar yok muydu?

-Olmaz olur mu hiç var elbette. Anadolu'nun çevresinde; Mezopotamya, Mısır, Ege, Doğu Akdeniz ve Roma uygarlıkları bulunmaktadır.

-Peki Anadolu bu uygarlıklardan etkilenmiş mi?

-Evet etkilenmez olur mu?

-En çok hangisinden etkilenmiş?

-Aferin güzel bir soru. Anadolu bu uygarlıklardan en çok Mezopotamya Uygarlığı'ndan etkilenmiş.

-Mezopotamya neresidir babacığım?

-Mezopotamya, Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgedir.

-Bu bölgede hangi uygarlıklar yaşamış biliyor musun?

-Sümerliler, Asurlular, Akadlar ve Babililer.

-Bu uygarlıklardan Anadolu nasıl etkilenmiş?

-İstersen bu soruları müzeye gittiğimizde eserleri inceleyerek ve birbiriyle karşılaştırarak cevap verelim.

-Peki babacığım sen nasıl diyorsan öyle olsun.

Cenk hafta sonu gezisine gitmeden önce yine hazırlığını yapmaktadır. Ablası onu uyarır.

-Cenk sakın ha kamera ve fotoğraf makineni alma müze görevlileri buna izin vermez. Sadece uzaktan bakıp inceleyebiliriz. Müze kurallarına da uymalıyız.

-Peki abla sen yine bana hatırlatırsın kuralları.

İki gün geçmiştir ve Cenk ailesiyle birlikte hafta sonu tatilini geçirmek için Ankara'nın yolunu tutar. Babası başkent ve çevresini tanıtmak için biraz gezdirir. Gezi esnasında Cenk'in bir şey dikkatini

Çeker. Baktığı yerler tanıdık gelmektedir ona. Hemen babasına yönelir ve sorar.

Baba buraları daha önce gördük sanırım. Yanlış hatırlamıyorum değil mi?

-Aferin benim oğluma. Demek ki bizim canlı tarih dersimiz çok faydalı olmuş. Hadi bakalım birde nereden tanıdığını hatırla?

-Onu hatırlamıyorum işte.

-Tamam ben şimdi hatırlatırım sana İzmir'den Kırşehir' gelirken Ege Bölgesi'nden İç Anadolu Bölgesi'ne geçiyorduk. Afyon'u geçtikten sonra merkezi yakınlarındaki Gordion şehri olan Frigya uygarlığından kalma eserleri incelemiştik.

-Evet evet şimdi hatırladım. Teşekkür ederim babacığım.

Bu sohbetten sonra meraklı gözlerle etrafa bakınıyor ve müzeye bir an önce gelmeyi iple çekiyordu. Nihayet müzeye gelmişlerdi artık. Müze dışardan çok ihtişamlı görünüyordu kim bilir içi nasıldı? Hemen ablasının elinden tuttu. Annesi,

babası, abisiyle birlikte müzeye girdiler.Salonun ortasında kocaman bir yazıt vardı. Bu Cenk'in dikkatini çekti. Babasına yönelerek:

-Baba tarih çağları yazının icadıyla başlamıştı. Bu yazılı belge hangi uygarlıktan kalmış, nerede bulunmuşta bu müzeye getirmiş?

-Yanıma gel.Önce bir konuda anlaşalım. Müzede gezi boyunca kısık sesle konuşacağız. Çünkü burada sadece biz yokuz.Diğer insanları rahatsız etmemeliyiz. Sorunun cevabına gelince; ilk yazıtı Mezopotamya'da Sümerler bulmuş fakat Anadolu'ya Asur uygarlığının tüccarları getirmiştir ve böylece Anadolu'da tarih çağları başlamıştır. Bu belgelerde buraya Kayseri Kültepe'den getirilmiştir.

-Sümerlerin ilk defa kullandığı başka neler var acaba baba?

-İlk hukuk kurallarını.ilk takvimi ve ilk matematik bilgilerini Sümerler kullanmışlardır. Sümerler bu özellikleriyle Mezopotamya uygarlığının temelini oluşturmuşlardır.

Baba sorunun cevabını bitirir ve daha fazla konuşmanın yerine eserleri incelemenin daha doğru olacağını söyler. Cenk babasının sözünden çıkmayıp yavaş yavaş eserleri incelemektedir. Kafasına bir soru takılır. Hemen babasına döner.

-Baba anladığım kadarıyla Anadolu uygarlıkları her alanda çevre uygarlıklardan etkilenmiş. Bunu bölgelere göre ayırıp gruplandırabilir miyiz?

-Bu güzel bir fikir. İstersen bir İlk Çağ Çevre Uygarlıkları Haritası bulalım onun üzerinde yapalım bu işi. Ama şimdi değil biliyorsun. Müzeden broşürler alırsın hatta küçük haritaları var mı diye de soralım. Eğer varsa alalım.

-Peki baba ben devam edeyim müzeyi gezmeye.Acaba şu heykeller hangi uygarlık tarafından yapılmış?

-Bak üzerinde yazıyor."Roma Heykelleri".Hem Romalılar mimarlık ve heykeltıraşlıkta çok iyidiler. Hem Anadolu'nun çeşitli yerlerinde Romalıların kalma tiyatrolar, köprüler, su kemerleri yollar ve zafer takları bulunmaktadır .Daha önce İstanbul'da gördüğümüz Çemberlitaş ve Bozdoğan kemeri, Ankara'daki Roma Hamamı ve Ogüst Tapınağı Romalılara aittir.

-Peki babacığım bu Romalılara ait daha başka bilgiler edinebilir miyiz?

-Benim bilgilerim bunlar.İstersen karşıdaki müze görevlisine soralım.

-Tamam ben gidip hemen sorayım.

-Abi bakar mısın benim bir sorum olacaktı.

-Buyur bakalım küçük bey. İstedğin her şeyi sorabilirsin.

-Ben Romalılar hakkında bilgi edinmek istiyordum yardımcı olabilir misiniz?

-Tabii. Anadolu'daki kültür varlıklarının bir kısmı Romalılara aittir.Roma Krallığı M.Ö.753'te İtalya'da kurulmuş daha sonra Akdeniz'e kıyısı olan bütün ülkeleri egemenliği altına almıştır. Daha sonra Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. Doğu Romalılar Bizans İmparatorluğu'nu kurmuştur. Anadolu, Bizans İmparatorluğu yönetimine girmiştir.

-Başka sorunuz var mı küçük bey?

-Denize kıyısı olan uygarlıkların yaşayışını ve Anadolu'ya olan etkisini merak ediyorum.Bu konuda bilgilendirirseniz sevinirim.

-Yunanistan, Makedonya, Trakya ve Anadolu'nun batı kıyılarıyla çevrili bölge Ege uygarlığının yaşadığı bölgedir.Ege uygarlığı Mezopotamya ve Mısır uygarlıklarından etkilenmiştir. Anadolu uygarlığı da bu bölgenin yanında kurulmuştur. Doğu Akdeniz'de İbrani ve Fenike uygarlıklarından etkilenmiştir.

Fenikeliler denizci bir kavimdi. Ticaretle uğraştıkları için Mısır ve Sümer uygarlıklarını Ege Bölgesine taşımışlardır.

-Teşekkür ederim. Ben denizi çok sevdiğim için bu alandaki bütün gelişmeleri öğrenmek istiyorum.

-O zaman gel bir bilgi daha vereyim sana. İskender, merkezi Makedonya olan bir imparatorluk kurdu. Asya seferine çıkıp Hindistan'a kadar ilerledi. Bu dönemde bilim ve kültür alanında önemli gelişmeler oldu. Bergama, Efes, Milet kentleri önemli kültür merkezleri durumuna geldi.

-Size çok, çok teşekkür ederim. Verdiğiniz bilgiler harika. Bana küçük bir İlk Çağda Çevre Uygarlıkları Haritası verebilir misiniz? Babamla çalışma yapacağız da.

-Tabii küçük bey hemen verelim.

Cenk ve ailesi müzeden çıkar. Cenk mutlu ayrılmıştır oradan. Görevlinin verdiği haritada kalmıştır gözü. İyonyalılar ve Lidyalıların kurduğu yerlere bakar. Haritada işaretler bu yerleri... Mezopotamya uygarlıklarını bulur onları da işaretler. Birbirleri arasında bağ kurmaya çalışır. Cenk'in yaptığı çalışma yöntemi çok doğrudur. Ailede herkes Cenk'in başarısına sevinir. Ankara'da küçük bir tur daha yaptıktan sonra tekrar Kırşehir'e dönerler.

Sayın Veli,

EK27

EK 2 di ne?

190

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Sosyal bilgiler dersine bence güzellik kattığını
için önce size teşekkür ederim. Çocuğunuzda ders
karşı daha büyük bir hevesle dersine çalışıp
hazırlandığını fark ettim bu olay beni de rahat
lettir. Çünkü bütün derslerin aynı uygulanması
istenip çocuklarımızın derslerinin daha eğlenceli ve
eğretici olmasını katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Sevgili Veli,
Sevil Dündar

YUSUF KIŞIOĞLU

Sayın Veli,

182

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih .İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik.Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü.Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz,daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü,başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği,bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Bu derslere olan hassasiyetinizden dolayı çok teşekkür ederim. Çocuğumuzda derslere karşı ilgi ve merak oluştu. Sizin bir hikaye gibi hazırladığınız dersler çocuğumu daha başarılı olmaya sevk eden ders yapmaya yöneltti.

Hatice Kişioğlu
Fındık

Sayın Veli,

183

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Sosyal dersine çok önem veriyor. Bu ders sayesinde çok kitap okumaya başladı. Tarih ile ilgili araştırmalar yapıyor.

Mazire
Sembes

Sayın Veli,

184

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih .İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik.Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü.Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz,daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü,başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği,bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Dersin başlangıcında (Çözümlemeli Öykü) yöntemiyle işlenen bir konuyu gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

Bonafide olarak yazmanızı rica ederim.

Sayın Veli,

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Aslında bu kağıdı hiç beklemiyordum. Daha iki gün önce Senin Tarih dersini ne kadar çok sevdiğini düşünüyordum.

İlk derse başlayacağı zaman çok korkmuştu ben Tarih'i nasıl ezberlerim diye. Bende korktum başaramayacak hervalde dedim. Ama sizin oyun ve öykü anlatımınızla sanırım Sena gibi bütün çocuklar üzerimde etkisi olmuştur. Kızımın bu derse sevdiğini için size teşekkür ederim.

Ömerim bütün hocalar sizin kadar ilgili olur.

Tekay Sünneli
T. Sünneli

Sayın Veli,

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih .İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik.Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü.Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz,daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü,başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği,bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

1. Amel Dünya

Sayın Fındık Çalışkan;

Çalışmalarınız için öncelikle teşekkür ediyorum. Faydalı olduğu kanısındayım. Çünkü, Sosyal Bilgiler dersinin ezberden uzak, anlatıma dayalı (öykü niteliğiyle) oluşuyla çok daha kalıcı, anlaşılır ve araştırma yöneltilmesi, öğrenmeyi kalıcı hale getirmek adına doğru olmalıdır.

Oğlum, bu çalışma sayesinde, daha çok soru sormaya, öğrenmek-bilmek isteğinde, ifade etme becerisini arttırdı. Çok daha aktif ve ilgili olduğuna, keşsettiğini görüyorum.

Çalışmalarınızın devamını diler, başarılar denerim.

Sevgilerimle.

Sayın Veli,

187

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fıdık ÇALIŞKAN

Uygulamış olduğunuz "Çözümlemeli Öykü" yöntemi çocuğumuzda buluş ve inceleme yetisini geliştirdi. Konten sayesinde hayal dünyası genişledi konuyu ezberlemek yerine konu hakkında fikir yürüterek sonucu gitmeye çalıştı. Konuya kendisinden de bir şeyler kattı. Böylece konu unutulmadan uzun süre aklında kalacaktır.

Nurgül Sever
Sezer Sever'in Annesi

Sayın Veli,

188

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

Teşekkür ederim

BERKİN KARADİĞER

Bilgi

Sayın Veli,

188

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

İlginize teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Fındık ÇALIŞKAN

Çocuğunuzun sınıfında Sosyal Bilgiler dersini "Tarih İlk Yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde "Çözümlemeli Öykü" yöntemiyle işledik. Bu çalışmamız bir buçuk ay sürdü. Bu süre içerisinde eğer çocuğunuzun çalışmasını gözlemlediyseniz, daha önceki çalışmalarını da göz önünde bulundurarak çocuğunuzda ne gibi farklar gördüğünüzü, başarısındaki ve öğrenmesindeki değişikliği, bu derse olan ilgisini ve yatkınlığını kısaca yazmanızı rica ediyorum.

Teşekkür ederim

P.ÖZGÜR KARAYÖRE

Bilgi

EK 28 Öğrencilerin Öykülere Verdiği Başlıklar

Öykü 1

Tarihin Önemi
 Cenk'in Tarih Arkadaşları
 Cenk Tarihi Eserlerle Tanışıyor
 Cenk Tarihi Öğreniyor
 Cenk Tarihi Eserlerle
 Cenk Yeni Bilgiler Öğreniyor
 Tarihin Önemi ve Özellikleri
 Tarihi Eserler

Öykü 2

Göç
 Cenk'in Gördüğü Tarihi Eserler
 Cenk'in Tarih Arkadaşları
 Cenk Tarihi Eserlerle
 Geçmişte Yaşamış Tarihi Olaylar
 Tarihin Önemi ve Özellikleri
 Cenk ve Tarihle Yolculuk
 Cenk'in Kırşehir'e Dönüşü
 Cenk'in Ayrılışı
 Cenk'in Gezisi

Öykü 3

Babanın Çocuğuna Nasihati
 Cenk'in Yeni Yaşamı
 Anadolu'nun Güzellikleri
 Kurulan Türk Devletleri
 Tarihte Anadolu
 Tarihte Yaşam
 Dostluk ve Aile
 Tarihin Gizemleri

Öykü 4

Tarihte Çağların Anlatımı
 Cenk ve İnternet
 Cenk Tarihi Eserleri Çözdü
 Tarihin Güzellikleri
 Tarih Öğrenimi
 Tarihten Dersler
 Sevinç ve Üzüntü
 Cenk ve İnternet Arkadaşları

Öykü 5

Cenk'in Hafta Sonu Eğlencesi
 Türk Uygarlıklarında Yaşam
 Cenk'in Müzeye Gidişi

ÖĞRENCİLERİN ÖYKÜLERE İLİŞKİN YAPTIĞI RESİMLERİN FOTOĞRAFLARI

191

EK30

192

DENEY GRUBUNA İLİŞKİN FOTOĞRAFLAR

193

194

EK31

195

191

KONTROL GRUBUNA İLİŞKİN FOTOĞRAFLAR

